

Vaasan hallinto-oikeus

Diaarinumero 00839/19/5701, 00881/19/5701, 00884/19/5701, 00916/19/5701, 00956/19/5701

JULKINEN KUULUTUS

Vaasan hallinto-oikeuden päätös ympäristönsuojelulain mukaisessa valitusasiassa

Kuulutuksen julkaisupäivä Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla

21.5.2021

Päätöksen tiedoksisaantipäivä

Hallintolain 62 a §:n 3 momentin mukaan päätöksen tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä julkaisemisajankohdasta.

Päätöksen tiedoksisaantipäivä on **28.5.2021**.

Asia

Vaasan hallinto-oikeuden päätös 21.5.2021 nro 21/0073/3, valitus ympäristölupa-asiassa, Ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain mukainen yhteislupa kallion louhintaan ja murkaukseen, Lohja

Luvan hakija

Laakspohjan kartanon talli / Nina van Gilse van der Pals

Kuulutuksen ja päätösasiakirjan nähtävilläpito

Tämä kuultus ja päätösasiakirja pidetään nähtävillä **21.5.2021 – 28.6.2021** Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla osoitteessa:

<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/index/hallinto-oikeudenkuulutukset/paatoskuulutukset.html>

Muutoksenhakuohjeet ja valitusaika

Ohjeet valituksen tekemiseen löytyvät kuulutetun päätöksen muutoksenhakua koskevasta osasta sekä siihen liitetystä valitusosoituksesta. **Valitusaika päättyy 28.6.2021.**

Vasa förvaltningsdomstol

Diarienummer 00839/19/5701, 00881/19/5701, 00884/19/5701, 00916/19/5701 och 00956/19/5701

OFFENTLIG KUNGÖRELSE

Vasa förvaltningsdomstols beslut i ett besvärssärende enligt miljöskyddslagen

Dagen då kungörelsen har publicerats på Vasa förvaltningsdomstols webbplats

21.5.2021

Dagen för delfående av beslutet

Enligt 62 a § 3 momentet i förvaltningslagen anses delfåendet ha skett den sjunde dagen efter publiceringstidpunkten.

Dagen för delfående av beslutet är **28.5.2021**

Ärende

Vasa förvaltningsdomstols beslut 21.5.2021 nr 21/0073/3 om besvär i ett miljötillståndsärende, som har gällt tillstånd för brytning av stenmaterial och krossning av sprängsten, Lojo..

Den som ansöker om tillstånd

Laakspohjan kartanon talli / Nina van Gilse van der Pals

Hur kungörelsen och beslutet hålls offentligt tillgängliga

Denna kungörelse och beslutshandlingen hålls offentligt tillgängliga under tiden **21.5.2021-28.6.2021** på Vasa förvaltningsdomstols webbplats på adressen

<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/index/hallinto-oikeudenkuulutukset/paatoskuulutukset.html>

Anvisningar för överklagande och besvärstiden

Anvisningar för hur man överklagar finns i den del av beslutet som gäller överklagande samt i den besvärсанvisning som finns som bilaga till beslutet. **Besvärstidens sista dag är 28.6.2021**

Vaasan hallinto-oikeus**Päätös**

Antopäivä

21.5.2021

Päätösnumero

21/0073/3

Diaarinumero

00839/19/5701

00881/19/5701

00884/19/5701

00916/19/5701

00956/19/5701

Asia

Valitukset maa-aines- ja ympäristölupa-asiaissa

Muutoksenhakijat

1. Laakspohjan kartanon talli / [REDACTED]

2. Lempolan asukasyhdistys ry

3. Tieyhtiö Ykköstie Oy

4. Bonne Juomat Oy

5. [REDACTED]

Luvan hakija

Laakspohjan kartanon talli / [REDACTED]

Päätös, johon on haettu muutosta

Lohjan vetovoimalautakunnan lupajaosto 1.8.2019 (13.6.2019 § 54)

Asian aikaisempi käsittely

Lohjan vetovoimalautakunnan lupajaosto on 27.5.2019 antamallaan päätöksellä (16.5.2019 § 34) myöntänyt Laakspohjan kartanon tallille maa-aineslain 4 §:n mukaisen luvan maa-ainesten ottamiseen sekä ympäristönsuojelulain 27 §:n mukaisen ympäristöluvan kalliokiviaineksen louhintaan ja murskaukseen Laakspohjassa sijaitsevilla kiinteistöillä Laakspohja 444-423-1-1249 ja Pirunnummi 444-423-1-1369.

Osoite

Korsholmanpuistikko 43
PL 204
65101 VAASA

Puhelin

02956 42611

Telekopio

02956 42760

Sähköposti

vaasa.hao@oikeus.fi

Valituksenalainen päätös

Lupajaosto on katsonut, että Laakspohjan kartanon tallin esittämässä asiavirheen korjaamisvaatimuksessa 4.6.2019 on tullut esille sellaista uutta selvitystä, jolla on olennaista vaikutusta 16.5.2019 § 34 päätettyyn Laakspohjan kartanon tallin ympäristö- ja maa-aineslupa.

Lupajaosto on päättänyt hallintolain 50 §:n nojalla poistaa virheellisen päätöksen 16.5.2019 § 34 ja antaa asiassa uuden päätöksen. Lupajaosto on päättänyt pitää annettavan päätöksen muutoin samanlaisena kuin poistettavan päätöksen lukuun ottamatta lupamääräyksiä 3 ja 9. Korjattu päätös korvaa Lohjan vetovoimalautakunnan lupajaoston 16.5.2019 § 34 päättämän Laakspohjan kartanon tallin kiviaineksen ottoa, louhintaa ja murskausta koskevan ympäristö- ja maa-aineslupan kiinteistöillä Laakspohja 444-423-1-1249 ja Pirunnummi 444-423-1-1369.

Lupa on voimassa seitsemän (7) vuotta siitä päivästä, kun lupa on saanut lainvoiman. Kaikki luvassa määrätyt toimenpiteet tulee suorittaa loppuun luvan voimassaoloaikana.

Laakspohjan kartanon tallille ei ole myönnetty maa-aineslain 21 §:n tai ympäristönsuojelulain 199 §:n mukaista oikeutta toiminnan aloittamiselle mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta.

Lupamääräyksiin 3 ja 9 tehdyt korjaukset huomioon ottaen toiminnassa on noudatettava seuraavia lupamääräyksiä:

Ottamisalue ja otettava määrä

1. Lupa koskee lupahakemuksessa esitettyä (lopputilannekartta 5.1.2018, 1510037229, S2) noin 18,7 hehtaarin ottamisaluetta, josta noin 9,7 hehtaaria on varsinaista louhinta-aluetta sekä yhteensä 420 000 m³ktr:n kalliokiviaineksen ottoa kiinteistöillä Laakspohja 444-423-1-1249 ja Pirunnummi 444-423-1-1369. Lopputilannekartta ottamisalueesta sekä leikkauksiin (Leikkaukset A-A ja B-B, suunnitelmapiirustus 5.1.2018, 1510037229, S3 ja leikkaukset C-C ja D-D, suunnitelmapiirustus 5.1.2018, 1510037229, S4) ovat tämän päätöksen liitteenä 1.

Suojaetäisyydet ja toiminta-ajat

2. Kivenlouhinta ja kivenmurskaamo on sijoitettava siten, että melua ja pölyä aiheuttavan toiminnon etäisyys asumiseen tai loma-asumiseen käytettävään rakennukseen tai sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevaan oleskeluun tarkoitettuun piha-alueeseen tai muuhun häiriölle alttiiseen kohteeseen on vähintään 300 metriä.

3. Maa-ainesten ottaminen ja siihen liittyvät työt on tehtävä seuraavasti:

- murskaaminen on tehtävä arkipäivisin (ma-pe) klo 7–22 välisenä aikana;
- poraaminen on tehtävä arkipäivisin (ma-pe) klo 7–21 välisenä aikana;
- rikotus on tehtävä arkipäivisin (ma-pe) klo 8–18 välisenä aikana;
- räjäytykset on tehtävä arkipäivisin (ma-pe) klo 8–18 välisenä aikana; ja
- kuormaaminen ja kuljetus on tehtävä arkipäivisin (ma-pe) klo 6–22 välisenä aikana.

Alueella ei saa harjoittaa ottamistoimintaa tai ympäristölupaa edellyttävää toimintaa lauantaisin, sunnuntaisin eikä arkipyhinä.

Alueella ei saa suorittaa porausta, rikotusta, räjäytyksiä tai murskausta 15.5.–15.8. välisenä aikana. Tuotteiden kasausta, kuljetusta ja muita vähän melua aiheuttavia töitä voidaan suorittaa ympäri vuoden.

Louhintasyvyys, kallioleikkaukset ja luiskat, ottamisen eteneminen

4. Louhintasyvyyden on oltava lupahakemuksen mukainen (+73...+80 metriä (N2000)).

Ottamistason on oltava ottamissuunnitelman mukaisesti eteläosassa noin 200 metrin matkalla tasolla + 78...+ 80 metriä, jonka jälkeen tulee kolmen metrin kynnys ja louhintataso jatkuu pohjoiseen päin tasolla + 75...+ 73 metriä (N2000).

Mikäli vaihe 2 ei toteudu, tulee länsireunan luiskien lopullisen kaltevuuden olla 7:1 tai loivempi. Muualle mahdollisesti jäävät matalat luiskat tulee luiskata kaltevuuteen 1:3 tai loivempi.

Ottamista ei saa ulottaa kuutta (6) metriä lähemmäksi pohjaveden ylintä pinnankorkeutta. Louhinta ei kuitenkaan saa alittaa tasoja +73...+80 metriä (N2000). Pohjaveden pinnankorkeus ja kalliopinnantaso tulee varmistaa ennen ottotoiminnan aloittamista asentamalla ottoalueen eteläpuolelle pohjaveden havaintoputki.

Täyttöjä ei saa ulottaa ottamisalueen ulkopuolelle. Täyttöjen tulee liittyä alueen maisemointiin ja täyttöjen korkeustasojen tulee noudattaa likimäärin kaavan käyttötarkoituksen mukaisia tasoja. Läjitettyjen maa-ainesten tulee liittyä vain maisemointiin ja massojen määrä saa olla vain maisemoinnin kannalta välttämätön määrä.

5. Kiviaineksen ottamisen tulee edetä ottosuunnitelman mukaisesti.

Ottamistoiminta on aloitettava ottamisalueen kaakkoisosasta ottamisalueelle johtavan tien päästä, jonka jälkeen ottaminen jatkuu luoteeseen, koilliseen ja lounaaseen päin.

Ottoaluetta ei ole tarpeen vaiheistaa, koska vaihtelevan kalliolaadun takia saat-
taa olla tarvetta louhia sekä pohjoisosasta että eteläosasta samanaikaisesti.

Murskauslaitos on sijoitettava alkuvaiheessa kalliorintauksen viereen ja louhinnan edetessä laitos on siirrettävä kokonaan louhitulle alueelle.

Alueen merkintä ja suojaus

6. Kaikki ottamisalueen loiventamattomat kallioleikkaukset tulee suojata sellaisilla leikkauksen yläreunaan sijoitettavilla työmaa-aikaisilla aidoilla (teräsverkkoaita tms.) tai maa- ja kivivalleilla, jotka estävät tehokkaasti tahattoman pääsyn leikkauksen reunalle. Putoamisvaarasta on varoitettava kyltein, jotka sijoitetaan ympäröivään maastoon reunan lähelle.

Vaiheen 2 luiskan yläreuna on aidattava ottamistoiminnan päättymisen jälkeen pysyvällä ja riittävän korkealla aidalla ja asiaton oleskelu siellä on estettävä.

Koko ottamisalue tulee merkitä maastoon lippusiimalla tai varoitusnauhoilla sekä louhinta-alueesta varoittavilla kylteillä, jotka ovat vähintään kymmenen (10) metriä ottamisalueen rajaa ulompana.

Toiminnanharjoittajan on huolehdittava siitä, että varoitusmerkinnät näkyvät myös talvella.

7. Ottoalueen raja on merkittävä ennen ottamistoiminnan aloittamista pysyvästi maastoon esim. muovi- tai puupaaluilla. Merkitseminen on sidottava maastoon pysyvästi asetettuihin kiintopisteisiin esim. monikulmiopisteisiin. Alueelle on tuotava N2000 -korkeusjärjestelmään liitettyjä korkeuskiintopisteistä, joiden sijainti on esitettävä kartalla.

Lisäksi ottamisalueen raja on merkittävä maastoon em. tavalla.

Harjunsuojeluohjelmassa olevaan alueeseen ja Natura 2000 -alueeseen rajoittuva alue on aidattava tilapäisellä aidalla tai riittävän lujalla lippusiimalla.

Ottamisalueen merkitsemisellä on erityisesti varmistettava, ettei toimenpiteitä missään vaiheessa uloteta harjunsuojeluohjelmassa olevalle alueelle eikä Natura 2000 -alueelle.

Lisäksi ottamisalueelle on rakennettava ottamisen etenemisen mukaisesti em. korkeusjärjestelmään liitettyjä tasokolmioita, joilla alinta louhintatasoa voidaan valvoa luotettavasti.

Luvan hakijan on vähintään kerran vuodessa toimitettava valvovalle viranomaiselle sen hetkisen ottamistilanteen luotettava kartoitus, joka perustuu esim. maastomittaukseen. Kartoituksessa tulee selvittää louhitun pinnan korkeus, louhitun alueen laajuus ja louhitun kiviaineksen määrä. Kartassa tulee näkyä myös samassa koordinaatistossa olevien ottoalueen ja ottamisalueen rajat, jotta voidaan luotettavasti valvoa louhinnan pysymistä ottoalueen sisäpuolella.

Ottamisaluetta ei saa käyttää pohja- ja pintavesille vaarallisten aineiden varastopaikkana. Alueella ei saa polttaa, eikä sinne saa haudata jätteitä. Romutavara ja jätteet on kuljetettava muualle hävitettäväksi.

8. Asiattomien pääsy ajoneuvoilla toiminta-alueelle on estettävä lukittavalla puomilla tai muulla vastaavalla järjestelyllä.

Melu ja pöly

9. Melulähteet on sijoitettava teknisten mahdollisuuksien mukaan toiminta-alueen alimmalle kohdalle. Murskaimet on sijoitettava niin, että voimakkein ääni ei lähde melulle alttiiden kohteiden suuntaan. Raaka-aine-, pintamaa- ja tuotevarastokasat on pidettävä melun leviämisen estämisen kannalta riittävän korkeina ja ne on sijoitettava siten, että melun leviäminen melulle alttiisiin

kohteisiin estyy. Meluesteet on rakennettava melulähteen välittömään läheisyyteen.

Koneiden ja laitteiden kunnossapidosta on huolehdittava. Siirtokuljetusmatkat toiminta-alueella on suunniteltava mahdollisimman lyhyiksi. Kivenmurskauslaitoksen melua on torjuttava koteloinein, kumituksin tai muilla vastaavilla ääniteknisesti parhailla meluntorjuntatoimilla. Melutarkkailusta saatuja tietoja tulee hyödyntää meluntorjuntatoimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Hakemuksessa esitetyt meluntorjuntatoimenpiteet tulee olla tehtynä ennen toiminnan aloittamista.

10. Poraus, räjäytykset, rikotus, murskaukset, maa-ainesten kuormaus ja muu melua aiheuttava toiminta toiminta-alueen liikenne mukaan lukien on suunniteltava ja toteutettava siten, että niistä aiheutuva melu ei ylitä asumiseen käytettävillä alueilla tai virkistysalueilla päivällä klo 7.00–22.00 ekvivalenttimelutasoa (L_{Aeq}) 55 dB eikä yöllä klo 6.00–7.00 ekvivalenttimelutasoa (L_{Aeq}) 50 dB eikä loma-asumiseen käytettävillä alueilla päivällä klo 7.00–22.00 ekvivalenttimelutasoa (L_{Aeq}) 45 dB eikä yöllä klo 6.00–7.00 ekvivalenttimelutasoa (L_{Aeq}) 40 dB.

11. Pölylähteet on sijoitettava teknisten mahdollisuuksien mukaan toiminta-alueen alimmalle kohdalle. Kiven porauksessa syntyvän pölyn leviämistä on estettävä sijoittamalla poravaunuihin pölynkeräyslaitteet tai käyttämällä muuta pölyn leviämisen estämisen kannalta parasta käyttökelpoista tekniikkaa. Kuormattavan ja murskauslaitteiston kuljettimilta varastokasaan putoavan kiviaineksen pölyämistä on estettävä säätämällä putoamiskorkeus mahdollisimman pieneksi, kiinnittämällä murskauslaitteiston kuljettimien päähän pölyämistä estävät suojat tai käyttämällä muuta pölyn leviämisen estämisen kannalta parasta käyttökelpoista tekniikkaa.

Pölyn leviämistä ympäristöön on estettävä kastelemalla tai koteloidamalla päästölähteet kattavasti ja tiiviisti, taikka käyttämällä muuta pölyn torjumisen kannalta parasta käyttökelpoista tekniikkaa. Varastokasat ja ajoneuvojen kuormat on tarvittaessa kasteltava ja pölyn leviäminen ajoneuvoista toiminta-alueen ulkopuolelle estettävä. Pölyntarkkailusta saatuja tietoja tulee hyödyntää pölyntorjuntatoimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Pölyn sitomisessa ei saa käyttää suolaa eikä muitakaan ympäristölle haitallisia aineita. Alueet, joilla työkoneet ja kuljetuskalusto liikkuvat, ja toiminta-alueen tiestö on hoidettava siten, että pölyäminen jää mahdollisimman vähäiseksi.

Poravaunujen ja murskaamojen pölynpoistojärjestelmät on pidettävä hyvässä kunnossa ja niiden kunto ja toiminta on tarkistettava toiminta-aikana päivittäin. Pölynpoistojärjestelmän rikkoutuessa tai jonkin muun päästöjä olennaisesti lisäävän häiriön sattuessa on päästöjä aiheuttava toiminta keskeytettävä, kunnes järjestelmä on korjattu tai häiriö poistettu. Samoin toiminta on keskeytettävä tilanteissa, joissa pölynpoistojärjestelmää ei voida käyttää normaalilla teholla esimerkiksi pakkasen vuoksi.

12. Laitoksen toiminnan aiheuttama ilman hengitettävien hiukkasten pitoisuus (PM_{10}) saa olla enintään $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ vuorokausikeskiarvona (24 h) laskettuna ja $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ kalenterivuoden keskiarvona laskettuna häiriintyvien kohteiden piha-

alueella. Pienhiukkasten pitoisuus ($PM_{2,5}$) saa olla enintään $25 \mu g/m^3$ kalenterivuoden keskiarvona laskettuna.

Louhintaräjäytykset ja tärinä

13. Räjäytystyöt on mitoitettava ja räjäytysaineet valittava siten, että räjäytyksistä ja niistä aiheutuvasta tärinästä ei aiheudu vahinkoa tai haittaa alueen ulkopuolisille kiinteistöille ja rakennuksille, alueen sivuitse kulkevalle moottoritielle eikä alueen pohjoispuolella sijaitsevalle pilaantuneiden maiden sijoituspaikalle tai muulle ympäristölle, ja että räjäytyksistä aiheutuva meluhaitta minimoidaan.

Louhinta on suunniteltava ja toteutettava siten, ettei nykyisen tiealueella olevan kallioleikkauksen stabiliteetti vaarannu. Räjäytyssuunnitelmat tulee hyväksyttää tienpitäjällä (Tieyhtiö Ykköstie Oy), kun louhitaan alle 40 metrin etäisyydellä nykyisen tien kallioleikkauksesta.

Mikäli louhinnassa tulee tarve katkaista valta- tai kantatien liikenne räjäytysten ajaksi, tulee asiasta sopia Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa. Hakijan on vastattava riittävillä varotoimilla siitä, ettei kiviä putoa tielle.

Ennen toiminnan aloittamista on arvioitava toiminnan aiheuttaman tärinän vaikutukset ja määriteltävä toimenpiteet, jotka tarvitaan tärinän aiheuttaman vahinkojen välttämiseksi. Louhintatyöhön liittyvässä riskianalyysissä tulee ottaa huomioon käytettävä räjähdysainemäärä, maa- ja kallioperän tärinänjohtavuus sekä räjäytyskohteen ja arvioitavien rakennusten (tai muiden tärinälle herkkien laitteiden tai kohteiden) välinen etäisyys sekä muut mahdolliset tärinän leviämiseen vaikuttavat tekijät.

Riskianalyysin perusteella on tehtävä tarvittavat kiinteistökatselmukset ja tärinänmittaussuunnitelmat. Tiedot tärinään liittyvästä riskianalyysistä ja toimenpiteet tärinän aiheuttamien vahinkojen välttämiseksi sekä kiinteistökatselmustiedot ja tärinänmittaussuunnitelma tulee toimittaa tiedoksi Lohjan ympäristön-suojeluun ennen louhinnan aloittamista. Valvontaviranomainen voi perustelluista syistä antaa räjäytystyötä ja tärinää koskevia lisämääräyksiä.

14. Räjäytysten suunnitelluista ajankohdista on tiedotettava hyvissä ajoin etukäteen tärinän vaikutusalueen asukkaille ja lähialueen toimijoille. Louhintaräjäytyksistä tulee riittävän ajoissa ennen räjäyttämistä antaa varoitussignaali. Luvan hakijan on muutenkin huolehdittava, ettei louhinta-alueelle ole mahdollista tulla havaitsematta vaarallisia kohtia ja tilanteita riittävän ajoissa.

Liikenne

15. Kiviaineksen poiskuljetukset tulee järjestää lupahakemuksessa esitettyä kulkuväylää pitkin. Kuljetusten seurauksena ei saa kulkeutua irtomaa-aineksia tie- tai katualueelle. Luvan haltijan on huolehdittava ottoalueen liikennealueiden pölynsidonnasta vedellä kastellen tai muulla ympäristölle vaarattomalla tavalla. Liukkaudentorjunta-aineita ei saa käyttää siten, että niistä voi aiheutua maaperän tai pohjaveden pilaantumiseen vaaraa.

Jätehuolto

16. Toiminta-alueen jätehuolto on järjestettävä jätelain (646/2011) ja sen nojalla annettujen säädösten mukaisesti siten, että toiminnasta ei aiheudu ympäristön roskaantumista, maaperän tai pohjaveden pilaantumista eikä haittaa terveydelle tai ympäristölle. Alueelle ei saa vastaanottaa jätteitä eikä aluetta saa käyttää maankaatopaikkatoimintaan. Toiminnassa syntyvät jätteet saa luovuttaa ainoastaan jätelain 29 §:n mukaiselle vastaanottajalle.

17. Laitoksen toiminnassa on kaikin tavoin pyrittävä vähentämään jätteiden muodostumista. Toiminnassa muodostuvat jätteet on lajiteltava syntypaikoiltaan ja säilytettävä toisistaan erillään.

Jätteet on toimitettava käsiteltäviksi laitokseen, jonka ympäristöluvassa on hyväksytty kyseisenlaisten jätteiden vastaanotto. Jätteet on toimitettava ensisijaisesti kierrätettäviksi tai jos kierrätys ei ole mahdollista, muulla tavoin hyödynnettäviksi.

18. Jäte- ja käymälävedet on ohjattava umpisäiliöön tai ne on käsiteltävä muuten kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen hyväksymällä tavalla. Kuivakäymälä on varustettava tiiviillä alusastialla ja syntyvä jäte on toimitettava asianmukaisesti käsiteltäväksi. Käymäläastian ei saa panna muuta kuin käymäläjätettä.

19. Vaarallisia jätteitä varten tulee olla erillinen katettu ja suoja-altaalla varustettu lukittava tai valvottu tila tai sellaiset kaapit ja astiat, josta jätettä ei voi vapaasti poistaa. Vaaralliset jätteet on toimitettava niille tarkoitettuihin vastaanottopaikkoihin vähintään kerran vuodessa.

Vaarallisia jätteitä luovutettaessa on jätteiden siirrosta laadittava siirtoasiakirja, josta ilmenevät valtioneuvoston asetuksen (179/2012) 24 § mukaiset tiedot vaarallisista jätteistä. Kuitit ja siirtoasiakirjat vaarallisten jätteiden eteenpäin toimittamisesta on säilytettävä vähintään 6 vuotta ja ne on pyydettyäessä esitettävä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

20. Maa-ainesten ottamisessa syntyneitä kaivannaisjätteitä (kallio- tai maaperässä luonnollisesti esiintyvän orgaanisen tai epäorgaanisen aineksen irrotuksessa taikka sen varastoinnissa, rikastamisessa tai muussa jalostamisessa syntyvät jätteet) voi hyödyntää alueella vain, mikäli niiden käyttö perustuu maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen lupaan tai ilmoitukseen, hyväksytyyn tietä- tai katusuunnitelmaan tai vastaavaan suunnitelmallisen käytön osoittavaan menettelyyn (esim. ottoalueen maisemointi).

Pinta- ja valumavesien johtaminen ja käsittely

21. Kaikki ottoalueelle kertyvät sade- ja sulamisvedet on johdettava ottoalueen itäpuolelle mitoitukseltaan riittävän kokoisten kaivettavien tai louhittavien selkeytysaltaiden kautta hallitusti moottoritien alittavan rummun kautta Lempoonsuonojaan ja edelleen Myllyojaan ja Hiidenveteen.

Lisäksi tukitoiminta-alueelta valuvat vedet tulee johtaa hallitusti öljynerotuskaivon kautta em. ojaan.

Laskeutusaltaan ja purkuojan kunto tulee tarkastaa vähintään kaksi kertaa vuodessa keväällä ja syksyllä. Altaan pohjalle ja purkuojaan kertyvä hienoaines on poistettava aina tarvittaessa ja siirrettävä kuivumaan paikkaan, josta liete ei pääse valumaan uudelleen ojastoon. Kuivunut liete voidaan käyttää muuhun maa-ainekseen sekoitettuna louhinta-alueen maisemoinnissa.

22. Hulevesien johtamisesta tulee tehdä yksityiskohtainen suunnitelma valvontaviranomaisen hyväksyttäväksi vähintään kaksi kuukautta ennen toiminnan aloittamista. Tarkemmassa hulevesisuunnitelmassa tulee ottaa huomioon hulevesien johtaminen ja käsittely ottotoiminnan eri vaiheissa. Suunnitelmassa on esitettävä tiedot selkeytysaltaiden sijainnista, korkeusasemista, pinta-aloista, syvyyksistä ja tilavuuksista, käytetyistä mitoitusperusteista sekä vesien johtamisesta toiminta-alueelta.

Hulevesien johtamisesta ei saa aiheutua haittaa hulevesien purkukohdan alapuoliselle maankäytölle. Toiminnanharjoittajan on osallistuttava laskuojien ja niiden rakenteiden kunnossapitoon siltä osin, kuin kunnostuksen tarve johtuu toiminta-alueella muodostuvien hulevesien johtamisesta. Moottoritien ojiin ei saa johtaa mitään louhinta-alueen vesiä.

Pinta- ja pohjaveden sekä maaperän suojele

23. Murskauslaitoksella käytettävän kevyen polttoöljyn rikkipitoisuus saa olla enintään 0,1 painoprosenttia. Laitoksella on mahdollisuuksien mukaan käytettävä kasviöljypohjaisia tuotteita.

24. Ottamisalueella olevia polttoaineita ja kemikaaleja on varastoitava ja käsiteltävä siten, että mahdollisissa vuototilanteissa aineiden valuminen maaperään ja joutuminen edelleen pinta- tai pohjaveteen on estetty. Polttoaineiden ja kemikaalien säilytykseen käytettäviin säiliöihin tai astioihin tulee merkitä, mitä säiliö tai astia sisältää.

Polttoainesäiliöiden on oltava kaksoisvaippasäiliöitä tai kiinteästi valuma-altaallisia säiliöitä ja niiden on kestettävä mekaanista ja kemiallista rasitusta. Polttoainesäiliön valuma-altaan tilavuuden tulee olla 110% polttoainesäiliön tilavuudesta. Säiliöt on varustettava ylitäytönestimillä ja tankkauslaitteistot lukittavilla sulkuventtiileillä.

Muut kemikaalit on ulkotiloissa säilytettävä kaksoisvaippallisissa säiliöissä tai siten, että astiat on sijoitettu katokselliseen, reunukselliseen ja pinnaltaan tiivistettyyn suoja-altaaseen, jonka tilavuus on vähintään 100 % alustalle sijoitettavien astioiden tai säiliöiden yhteenlasketusta tilavuudesta. Kemikaalien varastotilojen on oltava aidattuja ja lukittuja tai ulkopuolisten pääsy varastoon on muutoin estettävä.

25. Polttoaine- ja kemikaalisäiliöt ja suoja-altaat on sijoitettava siten, että niiden kunto voidaan todeta esteettömästi ja mahdolliset vuodot havaita nopeasti. Säiliöiden ja suojarakenteiden kuntoa on tarkkailtava säännöllisesti.

Polttoaine- ja kemikaalisäiliöt tulee tarkastuttaa valtuutetulla tarkastajalla vähintään kerran kymmenessä vuodessa, ellei säiliön kuntoluokituksen vuoksi ole tarpeen tehdä tarkastusta useammin. Tosite säiliöiden tarkastamisesta tulee esittää valvontaviranomaiselle pyydettyäessä.

26. Tukitoiminta-alueen maarakenteet on tiivistettävä käyttämällä kahta erillistä tiivistyskerrosta siten, että polttoaineiden ja muiden ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavien aineiden pääsy maaperään ja pohjaveteen estetään. Poltto- ja voiteluaineiden sekä kemikaalien varastointi- ja käsittelyalueiden on oltava nesteitä läpäisemättömiä ja reunoiltaan korotettuja ja niillä on oltava varattuna öljynimeytysaineita.

Tukitoiminta-alue on toteutettava siten, että hulevedet ohjautuvat hallitusti hiekanerotuskaivon kautta rakentamismääräyskokoelman (D1) mukaisesti I luokan öljynerottimeen. Tankkauspisteen alueelta hulevedet tulee johtaa II-luokan öljynerottimen kautta umpikaivoon. Viemäriin tulee asentaa näytteenottokaivo ja sulkuventtiili öljynerottimen jälkeen. Sulkuventtiilin paikka tulee olla selkeästi merkitty. Öljynerottimet tulee varustaa ylitäytöstä varoittavalla hälyttimellä.

Tukitoiminta-aluetta ei saa sijoittaa pohjaveden varsinaiselle muodostumisalueelle.

27. Kuormauskalusto tulee tankata tukitoiminta-alueella. Kuormauskalustoa tulee säilyttää tukitoiminta-alueella silloin, kun kalusto ei ole käytössä. Säiliöiden täytöt sekä koneiden ja laitteiden tankkaaminen tulee tehdä valvotusti.

28. Ottamisalueella polttoaineiden ja kemikaalien vuodonhallintarakenteet tulee toteuttaa kaksinkertaisella suojauksella siten, että ensisijainen ja toissijainen suojaus muodostavat aukottomat, toisistaan riippumattomat suojauskokonaisuudet. Suojusrakenteissa on oltava hälytysjärjestelmä, jonka avulla voidaan jatkuvatoimisesti saada tieto mahdollisista vuodoista. Tarkennettu suunnitelma tukitoiminta-alueen rakenteesta ja sen hulevesien johtamisesta sekä polttoaineiden ja kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin vuodonhallinnasta tulee toimittaa Lohjan ympäristönsuojeluun hyväksyttäväksi vähintään kuusi kuukautta ennen toiminnan aloittamista. Vuodonhallintasuunnitelman tulee kattaa vähintään murskauslaitteiston, aggregaatin polttoainesäiliön, työkoneet, tankkauspisteen, säiliöiden täyttöpaikat, muut alueella säilytettävät poltto- ja voiteluaineet ja kemikaalit sekä viemäroinnin öljynerotuskaivoon asti. Suunnitelmassa tulee olla myös esitys vuodontarkkailu- ja hälytysjärjestelyistä. Tankkauspiste tulee suunnitella ja toteuttaa noudattaen valtioneuvoston asetusta nestemäisten polttoaineiden jakeluasemien ympäristönsuojeluvaatimuksista (VNA 444/2010).

Valvonta ja tarkkailu

29. Louhinnasta ja murskauksesta aiheutuvien pölypäästöjen vaikutusta alueen ilmanlaatuun on tarkkailtava ulkopuolisen asiantuntijan suorittamin pölymittauksin vähintään yhdestä lähimmästä altistuvasta kohteesta.

Yksityiskohtainen suunnitelma mittausten suorittamisesta on toimitettava Lohjan ympäristönsuojeluviranomaisen hyväksyttäväksi vähintään kaksi kuukautta ennen toiminnan aloittamista. Pölymittauksen suorittamisesta on ilmoitettava Lohjan ympäristönsuojeluun ennen mittausten suorittamista.

30. Louhinta- ja murskauslaitoksen melu on mitattava lähimmissä häiriintyvissä kohteissa asiantuntevan tahon toimesta toiminnan alussa, kun poraus on

korkeimmassa kohdassaan ja murskainta ja rikotinta ei ole saatu sijoitettua louhoksen pohjalle, sekä toiminnan aloittamisen jälkeen meluntorjuntatoimenpiteiden valmistuttua. Melua on mitattava tarvittaessa myös muissa melun normaalia laajempaa leviämistä edustavissa vaiheissa.

Mittaus on suoritettava ympäristöministeriön ohjeen 1/1995 ”ympäristömelun mittaaminen” mukaisesti. Suunnitelma melumittauksista ja niiden ajoittumisesta eri työvaiheisiin on toimitettava Lohjan ympäristönsuojeluun vähintään kaksi kuukautta ennen toiminnan aloittamista. Melumittauksen suorittamisesta on ilmoitettava Lohjan ympäristönsuojeluun ennen mittausten suorittamista.

Mikäli mittaustuloksista ilmenee, että toiminta aiheuttaa lupahdoissa asetettujen raja-arvojen ylittymistä, tulee toiminnanharjoittajan välittömästi ryhtyä toimenpiteisiin, joilla meluhaitat vähennetään luvan mukaiselle tasolle. Mittaustuloksista on ilmoitettava välittömästi ympäristönsuojeluviranomaiselle, joka voi päättää erikseen tarvittavista toimenpiteistä. Raportti mittaustuloksista on toimitettava Lohjan ympäristönsuojeluun kuukauden kuluessa mittausten suorittamisesta.

31. Louhosalueen pintavesien ja tukitoiminta-alueen pintavesien laatua on tarkkailtava kaksi kertaa vuodessa otettavin näyttein ottamisalueelle louhittavasta selkeytysaltaasta, sekä riittävän kaukana selkeytysaltaasta lähtevästä ojasta.

Tukitoiminta-alueelta tehtävä tarkkailu tulee tehdä mahdollisimman lähellä päästölähdettä.

Näytteet tulee ottaa ottamistoiminnan alussa laajan analyysivalikoiman mukaisin näyttein. Tämän jälkeen näytteet tulee ottaa laajan analyysivalikoiman mukaan kahden vuoden välein. Välivuosina vesinäytteet voidaan analysoida suppeamman analyysivalikoiman mukaan.

Pintavesistä on analysoitava laajan analyysivalikoiman mukaisesti seuraavat parametrit:

- sameus
- väriluku
- kiintoaine
- pH
- sähkönjohtavuus
- happipitoisuus
- COD_{Mn}
- kloridi
- sulfaatti
- nitraattityppi
- nitriittityppi
- ammoniumtyppi
- öljyhiilivetyjakeet (C₁₀-C₂₀, C₂₁-C₄₀ ja C₁₀-C₄₀)

Pintavesistä on analysoitava suppean analyysivalikoiman mukaisesti seuraavat parametrit:

- sameus
- väriluku
- kiintoaine

- pH
- sähkönjohtavuus
- happipitoisuus
- COD_{Mn}
- nitraattityppi
- nitriittityppi
- ammoniumtyppi
- öljyhiilivetyjakeet (C₁₀-C₂₀, C₂₁-C₄₀ ja C₁₀-C₄₀)

Tarvittaessa ympäristönsuojeluviranomainen voi muuttaa tarkkailuohjelmaa, mikäli tarkkailutulokset tai muut perustellut syyt antavat siihen aihetta.

Vesientarkkailuraportissa on oltava sanallinen selitys tuloksen merkityksestä sekä näytteenottopisteen soveltuvuudesta ja kunnosta. Tarkkailutuloksista on tiedotettava välittömästi ympäristönsuojeluviranomaiselle, mikäli niissä ilmenee jotain poikkeuksellista. Muussa tapauksessa raportti toimitetaan valvontaviranomaiselle (Lohjan ympäristönsuojelu ja Uudenmaan ELY-keskus) kahden kuukauden kuluessa näytteenotosta.

Näytteiden otto ja analysointi on suoritettava standardien (CEN, ISO, SFS tai vastaavan tasoinen kansallinen tai kansainvälinen yleisesti käytössä oleva standardi) mukaisesti. Tulosten raportoinnissa on esitettävä käytetyt menetelmät ja niiden mittausepävarmuus sekä tulosten edustavuus.

32. Alueen pohjaveden korkeutta ja laatua on tarkkailtava ympäristöministeriön julkaisun "Maa-ainesten kestävä käyttö, ympäristöhallinnon ohje 1/2009, liite 6, sivu 97" esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

Ennen ottamistoiminnan aloittamista luvan hakijan on toimitettava Lohjan ympäristönsuojeluun hyväksyttäväksi pohjavesien tarkkailusuunnitelma, jossa esitetään mm. mahdolliset uudet pohjavesiputket.

Olosuhteiden muuttuessa valvova viranomainen voi tehdä muutoksia tarkkailusuunnitelmaan.

Pohjaveden pinnan korkeutta on seurattava neljä kertaa vuodessa olemassa olevista pohjavesiputkista P2, HP/2/13, RS102 ja RS102, RS104, RS105 ja RS 149 sekä Takaharjun vedenottamon ja ottamisalueen välillä sijaitsevasta pohjavesiputkesta PS11, mikäli pohjavesiputki soveltuu pohjaveden pinnan tarkkailuun. Mikäli putki ei sovellu kyseiseen tarkkailuun, niin silloin on asennettava uusi pohjavesiputki Takaharjun vedenottamon ja ottamisalueen väliin.

Pohjaveden laatua tarkkaillaan kaksi vuodessa otettavin vesianalyysin olevasta pohjavesiputkesta HP/2/13, RS102 ja RS102, RS104, RS105 ja RS 149 sekä Takaharjun vedenottamon ja ottamisalueen välillä sijaitsevasta pohjavesiputkesta PS11, mikäli pohjavesiputki soveltuu pohjaveden laadun tarkkailuun. Mikäli putki ei sovellu kyseiseen tarkkailuun, niin silloin on asennettava uusi pohjavesiputki Takaharjun vedenottamon ja ottamisalueen väliin.

Näytteet tulee ottaa ottamistoiminnan alussa laajan analyysivalikoiman mukaisin näyttein. Tämän jälkeen näytteet tulee ottaa laajan analyysivalikoiman mu-

kaan kahden vuoden välein. Välivuosina vesinäytteet voidaan analysoida suppeamman analyysivalikoiman mukaan. Pohjavesinäytteet tulee ottaa vähintään kerran laajan analyysivalikoiman mukaisesti ennen toiminnan aloittamista.

Pohjavedestä on analysoitava laajan analyysivalikoiman mukaisesti seuraavat parametrit:

- lämpötila
- sameus
- väriluku
- pH
- sähkönjohtavuus
- happipitoisuus
- COD_{Mn}
- kloridi
- sulfaatti
- nitraattityppi
- nitriittityppi
- ammoniumtyppi
- mangaani
- rauta
- E. coli ja koliformiset bakteerit
- öljyhiilivetyjakeet (C₁₀-C₂₀, C₂₁-C₄₀ ja C₁₀-C₄₀)

Pohjavedestä on analysoitava suppean analyysivalikoiman mukaisesti seuraavat parametrit:

- lämpötila
- sameus
- väriluku
- pH
- sähkönjohtavuus
- happipitoisuus
- COD_{Mn}
- nitraattityppi
- nitriittityppi
- ammoniumtyppi
- öljyhiilivetyjakeet (C₁₀-C₂₀, C₂₁-C₄₀ ja C₁₀-C₄₀)

Tarvittaessa ympäristönsuojeluviranomainen voi muuttaa tarkkailuohjelmaa, mikäli tarkkailutulokset tai muut perustellut syyt antavat siihen aiheita.

Vesientarkkailuraportissa on oltava sanallinen selitys tuloksen merkityksestä sekä näytteenottopisteen soveltuvuudesta ja kunnosta. Tarkkailutuloksista on tiedotettava välittömästi ympäristönsuojeluviranomaiselle, mikäli niissä ilmenee jotain poikkeuksellista. Muussa tapauksessa raportti toimitetaan valvontaviranomaiselle (Lohjan ympäristönsuojelu ja Uudenmaan ELY-keskus) kahden kuukauden kuluessa näytteenotosta.

Näytteiden otto ja analysointi on suoritettava standardien (CEN, ISO, SFS tai vastaavan tasoinen kansallinen tai kansainvälinen yleisesti käytössä oleva standardi) mukaisesti. Tulosten raportoinnissa on esitettävä käytetyt menetelmät ja niiden mittausepävarmuus sekä tulosten edustavuus.

Ennen tarkkailun aloittamista toiminnanharjoittajan tulee sopia esitettyjen

putkien käytöstä putkien haltijoiden kanssa.

33. Toiminnanharjoittajan tulee pitää kirjaa louhitun ja murskatun kiviaineksen määristä ja työajoista, pölyn- ja meluntorjuntatoimenpiteistä, räjäytyksistä ja niissä käytetyn räjähdysaineen määristä, tarkkailutuloksista ja poikkeuksellisista tilanteista.

Toiminnanharjoittajan on pidettävä kirjaa jätteistä. Kirjanpitoon on sisällytettävä tiedot syntyneen, kerätyn ja poiskuljetetun jätteen lajista, laadusta, määrästä, alkuperästä ja toimituspaikasta sekä jätteen kuljetuksesta ja käsittelystä.

Luvan haltijan tulee säännöllisesti, vähintään kaksi (2) kertaa vuodessa ja ennen louhinta- ja murskausurakan aloittamista, tarkistaa seuraavat louhinta- ja murskaustyöhön liittyvät asiat ja tehdä niistä merkitä louhintaa koskevaan työmaapäiväkirjaan:

- ottamis- ja louhinta-alueen suojarakenteiden kunto ja sijainti;
- pohjaveden havaintopisteiden, vedenkäsittelyjärjestelmien (laskeutusaltaat ja purkuojat) kunto;
- valvontaa varten tarvittavien rakenteiden ja merkintöjen kunto ja sijainti;
- polttoainesäiliöiden ja niiden sijoituspaikan sekä tukitoiminta-alueen kunto, siisteys ja maaperän puhtaus; sekä
- toiminnassa käytettävien koneiden ja laitteiden sekä pölynpoistojärjestelmien kunto.

Polttoainesäiliöiden ja niiden sijoituspaikan sekä tukitoiminta-alueen kunto, siisteys ja maaperän puhtaus on tarkistettava myös välittömästi louhinta- ja murskausurakan päättymisen jälkeen.

Rakenteita on huollettava ja havaitut viat ja vauriot on korjattava viipymättä.

34. Laitoksen toiminnasta tulee toimittaa vuosittain helmikuun loppuun mennessä Lohjan ympäristönsuojeluviranomaiselle vuosiraportti, josta käyvät ilmi mm. seuraavat tiedot:

- oton edistymisen ja louhinta-alueen pohjatasot
- louhinnan ja murskauksen toteutumisaikat,
- louhitun, murskatun, välivarastoidun ja poiskuljetetun louheen (m^3/a ja t/a) ja murskeen määrät (t/a)
- vuoden lopussa varastossa olevan murskatun ja murskaamattoman kiviaineksen määrä (t/a),
- käyntiajat (kuukausittain) sekä vuosiyhteenveto laitoksen käytöstä,
- käytettyjen polttoaineiden laatu- ja kulutustiedot,
- laskennalliset ja/tai mitatut päästöt ilmaan sekä päästöjen laskentatavat,
- arvio raskaan liikenteen määristä,
- yhteyshenkilöt tarkkailu- ja laitoksen toimintaan liittyvissä asioissa
- yhteenveto suoritetuista huolto- ja korjaustoimenpiteistä
- tiedot ympäristönsuojelun kannalta merkittävistä häiriötilanteista ja onnettomuuksista (tapahtuma-aika, kesto-aika, syy, arvio päästöistä ja niiden ympäristövaikutuksista sekä suoritettujen toimenpiteet),
- toiminnassa syntyneen jätteen (mukaan lukien kaivannaisjätteet) määrä ja laatu, toimituspaikka ja -aika sekä hyödyntämis- tai käsittelytavat sekä vuoden lopussa varastossa olevat määrät (t) jätteistä annetun valtioneuvoston asetuksen (179/2012) mukaisesti luokiteltuna
- mahdolliset toiminnan aikana toteutetut muutokset laitoksen toiminnassa

sekä

- yhteenveto toiminnan, päästöjen ja vaikutusten tarkkailusta sekä tarkkailua koskevat tulokset ja raportit
- tiedot vuoden aikana toteutetuista ja suunnitteilla olevista muutoksista toiminnassa
- yhteenveto lupamääräyksessä 33 edellytetystä kirjanpidosta
- arvio siitä, onko toiminta ollut ympäristöluvan ja säännösten mukaista.

Raportissa on esitettävä myös vertailu aiempien vuosien tuloksiin ja luvan sallittuihin tuotantotietoihin tai jätemääriin.

Tarkastukset, ilmoitukset ja katselmukset

35. Luvanhaltijan tulee ennen tämän luvan mukaisen toiminnan aloittamista pyytää valvontaviranomaisen aloitustarkastus. Luvanhaltijan tulee luvan voimassaoloaikana pyytää lisäksi valvontaviranomaisen lopputarkastus, kun toiminta on päättynyt.

36. Toiminnanharjoittajan tulee ilmoittaa Lohjan ympäristönsuojeluun jokaisen irtilouhinta- ja murskausjakson alkamisesta ja päättymisestä.

Lupamääräysten vakuus

37. Luvan haltijan on asetettava Lohjan kaupungille ennen tämän luvan mukaisen ottamisen aloittamista seuraavan suuruinen vakuus (ympäristölautakunta 17.11.2011 § 271):

Omavelkainen pankkitakaus tai pankkitalletus määrältään 67.619,90 € (9,7 ha x 3767 €/ha + 420 000 m³ x 0,074 €/m³). Vakuus on oltava voimassa siihen saakka, kunnes lupapäätöksessä esitetyt jälkihoitovelvoitteet ovat hyväksytty. Vakuus palautetaan, kun ottamisalueella on tehty hyväksytty lopputarkastus.

Ottamisilmoituksen tekeminen ja raportointi

38. Maa-ainesluvan haltijan tulee vuosittain tammikuun 31. päivään mennessä ilmoittaa lupaviranomaiselle otetun aineksen määrä ja laatu. Ottamisilmoitus tehdään myös silloin, kun maa-ainesten ottaminen on päättynyt tai keskeytynyt.

39. Maa-ainesluvan haltijan tulee vuosittain tammikuun 31 päivään mennessä ilmoittaa otetun aineksen määrä ja laatu sähköisesti NOTTO-tietokantaan.

Häiriö ja poikkeukselliset tilanteet

40. Poikkeuksellisiin tilanteisiin, niiden ehkäisemiseen ja niistä aiheutuvien terveydelle ja ympäristölle haitallisten seurausten rajoittamiseen on varauduttava ennakolta. Toiminnanharjoittajan on ryhdyttävä viipymättä onnettomuuden tai häiriötilanteen edellyttämiin torjunta- tai korjaustoimiin ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi ja haitallisten ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Aiheutuneiden ympäristövaikutusten selvittäminen on aloitettava tilanteen edellyttämässä laajuudessa valvontaviranomaisen kanssa sovittavalla

tavalla. Lisäksi on tehtävä korjaavat toimenpiteet vastaavan tapauksen toistumisen estämiseksi.

Toiminnanharjoittajan on huolehdittava toiminta-alueen rakenteiden ja laitteistojen huollosta ja kunnossapidosta siten, että ne eivät käytön aikana vioitu tai muutu siten, että toiminnasta aiheutuvien ympäristö- tai terveysvahinkojen riski lisääntyy. Polttoaine-, kemikaali- tai öljyvuodoista tulee ilmoittaa välittömästi pelastus- ja ympäristöviranomaisille. Maaperän pilaantumiseen johtaneista polttoaine- ja öljyvuodoista tulee lisäksi ilmoittaa Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

41. Onnettomuus- ja häiriötilanteita varten toiminta-alueella on oltava riittävä alkusammutus- ja vuotojen torjuntakalusto. Laitteiden läheisyydessä on oltava ohjeet menettelystä vuoto- ja tulipalotapauksissa.

Onnettomuuksista ja häiriötilanteista aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi poltto- ja voiteluaineet sekä muut kemikaalit on säilytettävä turvallisesti. Alueella olevat tiet on suunniteltava ja rakennettava pelastusajoneuvoille soveltuviksi. Ulkopuolisten pääsy toiminta-alueelle on estettävä.

Toiminnan vastuuhenkilö

42. Toiminnan tulee olla valvottua ja toiminnalla tulee olla riittävän ammattitaitoinen vastuuhenkilö, jonka yhteystiedot on ilmoitettava valvontaviranomaiselle ennen toiminnan aloittamista. Yhteystiedot on pidettävä ajantasaisina.

Jälkihoitotyöt ja toiminnan lopettaminen

43. Alueen ensisijaiset maisemointi- ja jälkihoitotoimenpiteet toteutetaan myöhemmin laadittavan asemakaavan ja sen ehtojen mukaisesti toteuttamaan asemakaavan käyttötarkoituksen mukaista toimintaa.

Mikäli ottamisalue ei toteudu osasyleiskaavan ja myöhemmin laadittavan asemakaavan mukaiseen käyttöön, tulee noudattaa jäljempänä olevan lupamääräyksen 44 ehtoja.

44. Suojaverhoiluun käytetään mahdollisuuksien mukaan ottamisalueelta saatavaa alkuperäistä maata ja pintamaata. Pintakerroksesta revittävät kannot voidaan tarvittaessa murskata humusmaiden joukkoon. Jos pintamaita on vähän, voidaan pintamaista ja hiekasta sekoittaa 0,2–0,3 metriä paksu kerros kasvu-alustaksi. Lisänä voidaan käyttää myös maatunutta turvetta tai maatunutta puunkuorijätettä. Mikäli alueelle joudutaan tuomaan pintamaita muualta, tulee varmistua niiden puhtaudesta. Alueen maisemoinnissa on sallittua hyödyntää vain maisemoinnin kannalta välttämätön määrä ylijäämämaita.

Lupamääräysten mukaisesti muotoillulle ja suojaverhoillulle luiskalle on välittömästi istutettava männyntaimia 2 500 kpl/ha, sekä koivua ja / tai pihlajaa yhteensä 500 kpl/ha. Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaan on tarkistettava istutukset kahden vuoden kuluttua. Vajaat taimikot on täydennettävä Metsänhoitoyhdistyksen ohjeiden mukaisesti. Tarkastusta varten hakijan on otettava yhteys Metsänhoitoyhdistykseen.

Pinta tulee muotoilla sade- ja sulamisvesien pois johtamiseksi alueelta vähintään 2–3 promillen kaltevuuteen.

Jälkihoidolla alue on palautettava mahdollisimman luonnonmukaiseksi. Muotoilua ei tule tehdä kaavamaisesti, vaan ottamisalue on pyrittävä luomaan monipuolinen ympäröivään luontoon ja maisemaan sulautuva alue. Maiseman elävöittämiseksi rinteiden kaltevuus voi vaihdella alueen eri osissa. Ottamisalueen pohjalle jätettävät kumpareet ja harjanteet lisäävät pinnan muotojen vaihtelua.

Taimia ei saa istuttaa ennen kuin valvova viranomainen on tarkastanut, että suojaverhoilun levitys on tehty lupamääräysten mukaisesti.

45. Luvanvaraisen toiminnan päätyttyä alue on viipymättä saatettava sellaiseen kuntoon, ettei siitä aiheudu käytöstä poistamisen jälkeen maaperän pilaantumista, ympäristön roskaantumista tai muuta siihen rinnastettavaa kyseiselle laitokselle ominaista haittaa tai vaaraa.

Alueelta on poistettava kaikki toimintaan liittyvät laitteet ja varusteet. Toiminta-alue on siistittävä ja alueelle varastoidut jätteet on toimitettava hyödynnettäviksi tai käsiteltäviksi siten, kun siitä jätelaissa säädetään.

Toiminnanharjoittajan on hyvissä ajoin ennen toiminnan lopettamista esitettävä Lohjan ympäristönsuojeluun yksityiskohtainen suunnitelma toiminnan lopettamiseen liittyvistä vesiensuojelua, maaperänsuojelua ja jätehuoltoa koskevista toimista.

Luvan siirtäminen

46. Jos lupaan perustuva oikeus maa-ainesten ottamiseen siirretään toiselle, on siirrosta viipymättä ilmoitettava lupaviranomaiselle. Luvan aikaisempi haltija vastaa kuitenkin kaikista lupaan liittyvistä velvoitteista, siihen saakka, kunnes lupa on siirretty. Lupaviranomainen voi määrätä, että luvan uuden haltijan on asetettava ennen aineiden ottamista maa-aineslain 12 §:ssä tarkoitettu vakuus lupaehtojen noudattamiseksi.

Muut määräykset

47. Toiminnanharjoittajan on oltava riittävästi selvillä toimialansa parhaan käyttökelpoisen tekniikan kehittymisestä. Parasta taloudellisesti käyttökelpoista tekniikkaa on hyödynnettävä murskaustoiminnassa niin, että sen päästöt ja ympäristövaikutukset ovat mahdollisimman vähäisiä.

48. Luvan haltijan tulee ohjeistaa käyttämiään aliurakoitsijoita luvan asettamista velvoitteista ja huolehtia siitä, että aliurakoitsijat noudattavat niitä.

49. Toiminnan olennaiseen laajentamiseen tai muuttamiseen on haettava lupa. Toiminnan lopettamisesta, pitkäaikaisesta keskeyttämisestä tai toiminnanharjoittajan vaihtumisesta on ilmoitettava kirjallisesti valvontaviranomaiselle.

50. Luvan saajan on pyydettäessä toimitettava selvitys valvontaviranomaiselle sen hetkisestä ottamistilanteesta ja suoritetuista jälkihoitotoimenpiteistä.

51. Hakija vastaa lupahakemusasiakirjojen oikeellisuudesta. Mikäli lupahakemuksessa on annettu vääriä tai virheellisiä tietoja, voidaan lupamääräyksiä muuttaa tai lupa peruuttaa.

Päätöksen perusteluja:

Kalliokiviaineksen louhinta ja murskaus toteutettuna lupahakemuksessa esitellyllä tavalla ja noudattaen tässä päätöksessä annettuja määräyksiä, täyttää maa-aineslain, ympäristönsuojelulain ja jätelain sekä niiden nojalla annettujen asetusten vaatimukset sekä ne vaatimukset, jotka luonnonsuojelulaissa ja sen nojalla on säädetty.

Maa-ainesluvan ja ympäristöluvan myöntäminen louhintaja- ja murskaushankkeelle

Häiriintyvät kohteet

Lähin asemakaavoitettu asuinalue sijaitsee Lempolassa noin 400 metrin etäisyydellä ottamisalueen rajasta. Ottamisalueen eteläpuolella noin 350 metrin etäisyydellä sijaitsee Lempolan kauppakeskus, autokauppaa palveleva rakennus ja frisbeegolfrata, ja noin 700–900 metrin etäisyydellä sijaitsee ylä- ja ala-asteen koulu, päiväkotia, vanhusten palvelutalo ja kerrostaloja. Ventelän asuinalue sijaitsee etelässä noin 900 metrin etäisyydellä ja Perttilän asemakaavoitettu asuinalue sijaitsee kaakossa noin 800 metrin etäisyydellä. Ottamisalueen itäpuolella noin 260–550 metrin etäisyydellä sijaitsee kolme erillistä haja-asutusalueen omakotirakennuspaikkaa.

Lupamääräykset huomioon ottaen toiminnasta ei yleisesti arvioiden aiheudu sellaista terveys- tai viihtyisyyshaittaa, jonka takia lupaa ei tulisi myöntää. Myös kivenlouhimien, muun kivenlouhinnan ja kivenmurskaamien ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (800/2010, ns. MURAU-asetus) 3 §:n mukaiset sijoittumisedellytykset täyttyvät. Lupapäätöksessä annetut määräykset huomioon ottaen toiminnasta ei aiheudu myöskään sellaisia ympäristövaikutuksia, joiden vuoksi aineiden ottamisesta voitaisiin katsoa aiheutuvan maa-aineslain 3.4 §:n tarkoittamaa vaaraa tai haittaa asutukselle tai ympäristölle.

Kaavoitus ja maisema

Oikeusvaikutteisessa taajamaosayleiskaavassa (kaupunginvaltuusto 10.10.2012 § 84, oikeusvaikutteinen) ottamisalue sijaitsee kaupallisten palvelujen ja työpaikkojen alueella (KMT). Alue on tarkoitettu merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan ja monipuolisten työpaikkojen alueeksi. Alueen suunnittelussa on varmistettava, että rakentaminen soveltuu maisemaan ja edistää korkeatasoista kaupunkikuvaa näkyvillä tienvarsi- ja liittymäalueilla.

Ottamisalue maisemoidaan osayleiskaavan ja edelleen laadittavan asemakaavan mukaiseen käyttöön. Mikäli osayleiskaavan mukainen käyttö ei toteudu, niin toissijaisena maisemointivaihtoehtona on lupamääräyksissä edellytetty tavanomaista maisemointia.

Pinta- ja pohjavedet

Ottamisalue sijaitsee Lohjanharjun tärkeällä I -luokan pohjavesialueella siten, että ottamisalueen pohjoisosa kiinteistön keskivaiheilta lukien sijaitsee pohjavesialueella ja eteläosa sijaitsee pohjaveden varsinaisella muodostumisalueella. Pohjavesialue on laaja (noin 23 km²) ja hyvin antoisa. Ottoalue sijaitsee pohjaveden jakaja-alueella.

Lähimmät käytössä olevat pohjaveden ottamot sijaitsevat noin 900 metrin etäisyydellä lounaassa (Lempolan ja Etelän Maitokunnan vedenottamot) sekä noin 800 metrin etäisyydellä sijaitseva Takaharjun vedenottamo.

Työkoneiden tankkaukset tapahtuvat vain suojaetuilla tukitoiminta-alueilla, jotta mahdolliset vuodot havaitaan välittömästi. Työkoneiden kuntoa seurataan säännöllisesti, jotta mahdolliset vuodot havaitaan. Tukitoiminta-alueella käytetään vain hyväksyttyjä polttoainesäiliöitä. Maaperän ja pohjaveden suojelemiseksi on määrätty, että vuodonhallinta tulee toteuttaa kaksikertaisen suojauksen periaatetta noudattaen. Lisäksi on vaadittu, että vuotojenhallinta rakenteet varustetaan jatkuvatoimisilla hälytysjärjestelmillä. Alimmat louhintatasot on määrätty siten, että ennalta arvioiden louhinnalla ei olisi haitallisia vaikutuksia pohjaveteen. Tukitoiminta-aluetta ei saa sijoittaa pohjaveden muodostumisalueelle.

Louhosalueen ja tukitoiminta-alueen sadevedet johdetaan koilliseen puoleiseen ojaan pohjavesialueen ulkopuolelle. Louhoksen pohjalle jää kerros irti-louhittua louhetta, jossa vesi pääsee liikkumaan. Tässä kerroksessa virtausnopeudet ovat kuitenkin pieniä ja kiintoaineet laskeutuvat louhekerroksen pohjalle.

Toiminnasta ei synny jätevesiä. Sosiaali- ja käymäläjätevedet johdetaan umpisäiliöihin.

Toiminnan vaikutuksia pohja- ja pintavesiin tarkkaillaan.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) on todennut 12.7.2018 päivätyssä lausunnossaan, että ELY-keskuksen käsityksen mukaan suunniteltu ottaminen ei ennalta arvioiden aiheuta vesilain 3:2 §:n tarkoittamia seurauksia.

Toiminnasta ei siten ennalta arvioiden aiheudu pohjaveden laadun tai antoisuuden vaarantumista.

Lupamääräysten yksilöidyt perustelut

Maa-aineslupa on myönnetty lupahakemuksen mukaiselle alueelle ja massamäärälle lukuun ottamatta muualta tuotavan louheen määrää (5 000 t). Ympäristönsuojelulain 27 §:n mukaan hakemuksessa esitetty toiminta (kaava-alueen esirakentaminen: louhinta ja murskaus) tarvitsee ympäristöluvan. (määräys 1)

Luvassa on annettu toiminta-aikaa koskevia rajoituksia. Toiminta-alueen läheisyydessä on häiriintyviä kohteita ja varsin paljon melua aiheuttava moottoritie sisääntuloramppeineen. Tämän vuoksi toiminta on kielletty kesäaikana, jolloin oleskellaan paljon ulkona. Laitoksen toiminnan ei katsota lupamääräyksiin täydennettynä aiheuttavan naapureille naapuruussuhdelain 17 §:n mukaista pysyväästä kohtuutonta räsitusta. (määräys 3)

Maa-ainesluvassa on annettu tarvittavat ottamistoiminnan järjestämistä, liikennöintiä, maisemointia sekä valvontaa ja tarkkailua koskevat varsinaiset lupamääräykset. Louhintatasot on oltava lupahakemuksessa esitetyn mukaiset, jotta voidaan varmistaa riittävä suojaetäisyys pohjavedenpinnantasoon. (määräykset 4 ja 5)

Toiminnalle on annettu päätöksessä kivenlouhimojen, muun kivenlouhinnan ja kivenmurskaamojen ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (800/2010) mukaiset pöly- ja melupäästöjä koskevat määräykset. Sallittu ulkomelun enimmäismelutaso on melutason ohjearvoista annetun valtioneuvoston päätöksen (933/1992) mukainen. Kohteessa tehdyn meluselvityksen mukaan melutason ohjearvossa pysyminen edellyttää meluntorjuntatoimenpiteitä. Lupamääräyksissä on edellytetty, että meluselvityksessä esitetyt meluntorjuntatoimenpiteet tulee olla suoritettuna ennen toiminnan aloittamista. Meluntorjuntatoimenpiteillä yhdessä rajoitetun toiminta-ajan kanssa pystytään varmistamaan louhinta ja murskaus siten, että melutason ohjearvot lähimmissä häiriintyvissä kohteissa eivät ennalta arvioiden ylity. Melutason todentamiseksi on päätöksessä annettu määräys melun mittaamiseksi. (määräykset 9–11)

Päätöksessä on annettu räjäytystöiden aiheuttamaa tärinää koskeva ennakkoselvitysvelvoite. Määräyksen tarkoituksena on ehkäistä toimenpiteestä aiheutuvan tärinän haitat lähimmissä ja tärinäherkimmissä kohteissa. Räjäytystyössä tulee lisäksi noudattaa työturvallisuuslakia (738/2002) ja räjäytys- ja louhintatyön turvallisuudesta annettua valtioneuvoston asetusta (644/2011). Turvallisuuden takia räjäytyksistä on varoitettava lähiympäristöä. (määräykset 13 ja 14)

Lupapäätöksen mukaan ottoalueen pinta- ja valumavedet ohjataan hallitusti selkeytysaltaisiin ja niistä edelleen alueella olevaan ojastoon. Lupahakemuksessa esitetty vesien johtamis- ja käsittelyjärjestelmä on yleistasonen ja edellyttää siksi yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Lupamääräyksen vaatimukset vesien käsittelystä koskevat kaikkia louhinta-alueelta poisjohdettavia vesiä. Kiintoaineksen ja siinä olevien ravinteiden erottamiseksi laskeutusallas on käsittelyjärjestelmänä tavanomainen. Puhdistumisessa onnistuminen edellyttää puhdistusjärjestelmän oikeaa mitoittamista. (määräykset 21 ja 22)

Valtioneuvosto on antanut asetuksen raskaan polttoöljyn ja kevyen polttoöljyn

rikkipitoisuudesta (413/2014). Asetuksen mukaan Suomessa käytettävän kevyen polttoöljyn rikkipitoisuus saa olla enintään 0,1 painoprosenttia. Määräys kasviöljypohjaisten öljytuotteiden käyttämisestä laitoksella mahdollisuuksien mukaan on annettu maaperän sekä pinta- ja pohjavesien suojelemiseksi. (määräys 23)

--- Polttoöljyn, kemikaalien nestemäisten jätteiden tai kiinteitä jätteitä huuhtovien vesien joutuminen maaperään ja mahdollisesti edelleen pohjaveteen saattaa aiheuttaa maaperän pilaantumista tai pohjaveden laadun heikkenemistä niin, että sen käyttö aiheuttaa terveydellistä haittaa ja vaaraa sekä haittaa ympäristölle. (määräykset 24–28)

Tiiviin polttonesteen tankkaus- ja varastointipaikan (tukitoiminta-alue) vaatimuksilla ehkäistään maaperän ja pohjaveden pilaantumista. On katsottu, että pelkkä nestetiivis ja reunoilta korotettu tukitoiminta-alue ei riitä estämään öljyisten vesien leviämistä ympäristöön sadevesien mukana. Tästä syystä polttoaineiden varastointi- ja käsittelyalueiden valumat on määrätty estämään rakenteellisin ratkaisuin. Tämä voidaan toteuttaa myös kattamalla alue. Ympäristönsuojeluviranomainen voi ennen rakentamista esitettävien polttonesteen ja kemikaalien varastointi- ja tankkauspaikan suunnitelman perusteella arvioida, suojaavatko suunnitellut rakenteet maaperää riittävän hyvin pilaantumiselta ja tehdä tarvittaessa asiassa erillisen päätöksen. (määräys 26)

Tarkkailua, raportointia, kirjanpitoa ja erilaisia ilmoituksia koskevat määräykset ovat tarpeen valvonnan ja tarkkailun tehokkaaksi toteuttamiseksi. (määräykset 29–36 ja 38–39)

Ympäristönsuojelulain 209 §:n mukaan mittaukset, testaukset, selvitykset ja tutkimukset on tehtävä pätevästi, luotettavasti ja tarkoituksenmukaisin menetelmin. Tarkkailun puolueettomuus ja luotettavuus edellyttävät hyväksytyjen standardien noudattamista. (määräykset 29–32)

Valtioneuvoston asetuksen (800/2010) 10 §:n mukaan toiminta on järjestettävä siten, että siitä ei aiheudu pintavesien tai pohjaveden pilaantumista. Lupamääräykset ovat tarpeen pinta- ja pohjaveden laadun tarkkailemiseksi sekä valvonnan järjestämiseksi. Toiminta ei saa aiheuttaa haittaa kunnalliselle, kaupalliselle tai yksityiselle vedenotolle alueella. (määräykset 31 ja 32)

Toiminnan kausiluonteen ja toimialalla tyypillisen urakoitsijoiden yleisen käytön vuoksi on tarpeen, että alueen toiminnalle nimetään vastuuhenkilö, joka vastaa sekä luvan hakijan, että hakijan toimeksiannosta tai luvalla alueella toimivien urakoitsijoiden toiminnasta. Vastaavan hoitajan nimeäminen helpottaa myös yhteydenpitoa lupaviranomaisen kanssa ja toiminnan valvontaa. Luvanhaltijan on huolehdittava, että myös alueella toimivat urakoitsijat ovat tietoisia ympäristöluvan määräyksistä ja noudattavat niitä. Lupamääräys on tarpeen lupamääräysten noudattamisen varmistamiseksi. (määräys 48)

Vastaukset muistutuksiin ja lausuntoihin

Uudenmaan ELY-keskus ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue yhdessä liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueen kanssa on lausunnossaan tuonut esille, että hakemuksesta tulisi pyytää kaavoitusviranomaisen lausuntoa tai kannanottoa erityisesti hakijan laatimasta tontinkäyttösuunnitelmasta. Lisäksi kaavoitusviranomaisen lausunnossa tulisi ottaa kantaa esitettyihin pohjatasoihin, tulevien hulevesien hallintajärjestelmien järjestämismahdollisuuksiin louhinnan jälkeen sekä alueen itäosan täyttöihin ja niissä käytettäviin materiaaleihin. Lausunnossa tulisi ottaa kantaa ottoalueen ja moottoritien väliin jätettävään kahdeksan (8) metrin korkuiseen pystysuoraan kallioseinämään ja erityisesti sen mahdolliseen sortumisen aiheuttamaan turvallisuuden asettamiin vaatimuksiin. Lisäksi kaavoitusviranomaiselta tulisi myös saada arvio kyseisen alueen mahdollisesta asemakaavoituksesta, tai siitä, miten alueen rakentaminen on tarkoitus toteuttaa. Kaavoitusviranomaiselta on pyydetty lausuntoa hakemuksesta, jossa todetaan, ettei hankkeesta ole haittaa kaavoitukselle ja ettei ottosuunnitelman mukainen hulevesien ohjaaminen saa heikentää E18-moottoritien pohjoispuolisen alueen rakennettavuutta. Toiminnanharjoittajan kertoman mukaan alueen asemakaavoittaminen on tarkoitus käynnistää, kun lupasiat ovat kunnossa ja hanke saadaan käyntiin. Lisäksi kallioalue moottoritien ja ottoalueen välillä on tarkoitus louhia, kun nyt haettava hanke saadaan eteneämään lähemmäs niin sanottua kalliokaistaletta. Kalliokaistaleen louhimesta neuvotellaan valtion edustajien kanssa. Lupamääräyksissä on alueesta annettu määräyksiä alueen turvallisuudesta, mikäli kalliokaistaletta ei louhitakaan.

Suomen ympäristökeskuksen julkaiseman Ympäristöasioiden hallinta kivianestuatannossa -selvityksen (Suomen ympäristö 25/2010) mukaan kalliooperän horisontaalinen vedenjohtavuus voi louhinnan seurauksena kasvaa, mikäli kalliooperän pinnassa on räjäytysten aiheuttamaa rakoilua. Tällöin osa pintavedestä suotautuu ruhjeisiin eikä pintavaluntaa normaalitilanteissa juuri havaita. Muuta ympäristöä korkeammalla ottoalueella pintavalunta jää usein niin pieneksi, ettei selkeytysaltaan käyttö ole perusteltua.

Muistutuksessa G on nostettu esille, että kuulutuksessa muistutusten jättöaikaan oli päässyt vuosilukuvirhe ja virheellinen kuulutus oli lisäksi jaettu laitoksen naapureille paperisena. Hakemus kuulutettiin uudelleen ja toimitettiin laitoksen naapureille sekä asukasyhdistyksille uudelleen erityistiedoksiantona, jossa muistutusten jättöajalle asetettiin lisää aika.

Muut lausunnoissa ja muistutuksissa esitetyt seikat on otettu huomioon lupamääräyksistä ja perusteluista ilmenevällä tavalla.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

1. Laakspohjan kartanon tallin valitus

Laakspohjan kartanon talli on valituksessaan vaatinut Lohjan kaupungin veto-voimalautakunnan lupajaoston tekemän päätöksen muuttamista lupamääräysten 3 ja 32 osalta seuraavalla tavalla:

Lupamääräyksestä 3 on poistettava lause ”Alueella ei saa suorittaa porausta, rikotusta, räjäytyksiä tai murskausta 15.5.–15.8. välisenä aikana”. Toissijaisesti lupamääräystä 3 on muutettava niin, että mainittua toimintaa ei saa suorittaa juhannuksen ja heinäkuun lopun välisenä aikana.

Lupamääräystä 32 on muutettava siten, että pohjaveden laatua tarkkaillaan pohjavesiputkista PS11, RS104 ja HP2/13 ja pohjaveden pinnankorkeutta tarkkaillaan edellä mainittujen putkien lisäksi pohjavesiputkesta P2. Toissijaisesti laatuanalyysit ja pohjaveden pinnankorkeuden mittaukset on määrättävä tehtäväksi lupamääräyksen 32 laajuisina vain ennen toiminnan aloittamista ja silloin, jos säännöllisissä muutosvaatimuksen mukaisissa mittauksissa ilmenisi tarkentamistarvetta.

Vaatimusten perusteluna hakija on esittänyt muun ohella, että porausten, rikotusten, räjäytysten ja murskaamisen kieltämiselle kolmeksi kuukaudeksi vuosittein ei ole perusteltua syytä. Yleisesti ottaen pidempiä kesätaukoja louhinta- ja murskaustoiminnassa on vaadittu lähinnä sellaisilla ottamisalueilla, joiden läheisyydessä on loma-asuinalueita, linnunsuojelualueita tai muutoin arvokkaita linnustoalueita. Pesimäkautena meluavan toiminnan kieltäminen voi olla perusteltua. Lomakautena toiminnan kieltäminen vakituiseen asumisen perusteella on erikoista, koska juuri silloin ihmiset usein oleskelevat muualla. Kohutuoton rasitus voi kohdistua vain vakituiseen asumiseen, eikä sen ilmenemismuotojen tiukennuksiin sisälly lomailu kotona. Hakijan ottamisalueen läheisyydessä ei kuitenkaan ole suojelualueita tai muutoinkaan linnustollisesti arvokkaita alueita eikä loma-asuinalueita. Sen sijaan ottamisalue sijaitsee moottoritien vieressä ja alueen taustamelu on siten huomattavan korkea. Hiljaisimmilla alueillakaan ei välttämättä määrätä kesätaukoa lainkaan.

Länsi-Uudellamaalla tehdyissä maa-aineksen ottoon liittyvissä lupapäätöksissä viimeisten kymmenen vuoden ajalla noin 1–2 kuukauden pituista kesätaukoa on joissakin tapauksissa erikseen vaadittu. Useimmille ottamisalueelle ei ole vaadittu minkäänlaista kesätaukoa, vaikka häiriintyviä kohteita olisi ollut lähistöllä. Myös Lohjan kaupungin alueella on louhinta-alueita, joissa ei ole määrätty kesätaukoa. Hakija joutuu eriarvoiseen asemaan muihin toimijoihin verrattuna. Yhdenvertaisuus- ja luottamuksensuojan periaatteet edellyttävät tasapuolista ratkaisutoimintaa.

Toiminnan kieltäminen kesäisin, kun kivimurskeen menekki yleensä on suurimmillaan, aiheuttaa kohtuuttomia vaikeuksia tuotannon suunnittelussa ja toteutuksessa. Touko-elokuun murskemenekin määrää jouduttaisiin arvioimaan ja valmistamaan edellisenä talvena, ja koko kesän murskeet olisi varastoitava kuukausiksi alueelle. Ottamisalueen sisällä ei ole varastointitilaa suurille murskevarastoille etenkin toiminnan alkuvaiheessa. Kun tilaa väkisin järjestetään, alueen toiminnallisuus heikkenee ja toiminnan yksikkökustannukset kasvavat. Suuri varasto on myös taloudellinen riski, jos murske ei menekään kaupaksi

ennakkoarvioiden mukaisesti. Murskevarasto voi myös loppua kesken, mikä sekin voi aiheuttaa urakoitsijalle taloudellista tappiota.

Louhinnan ja murskauksen riittävä kesätauko olisi noin kuukausi ja se sijoituisi esimerkiksi juhannuksesta heinäkuun loppuun, mikä on yleisin loma-aika. Hankkeen meluselvityksen mukaan meluvaikutukset pysyvät melun raja-arvojen puitteissa. Louhinnan ja murskauksen melu peittyy moottoritien liikennemeluun. Lisäksi on huomioitava, että Lempolan asuinalue sijaitsee louhittavan alueen takana, jolloin murskaus on kalliorintauksen suojassa Lempolan asuinalueeseen nähden lähes koko toiminnan ajan. Esimerkiksi toiminnan alkuvaiheessa etäisyys siihen on vähintään 600 metriä eikä myöhemminkään vähemmän kuin 400 metriä.

Vaikka lupaa haettiin ympärivuotiselle toiminnalle, ei louhintaa ja murskausta ole päivittäin. Pääsääntöisesti louhintaa ja murskausta on keskimäärin noin kahden kuukauden jaksoissa noin kahdesti vuodessa. Vaikka toiminta olisi sallittu koko kesäksi, murskausjaksot eivät kestäisi koko kesää, vaan myös silloin olisi pidempiä taukoja. Täydellinen kieltä kolmeksi kuukaudeksi ei kuitenkaan millään tavalla ole kohtuullinen, sillä se joustamattomana määräyksenä tarpeettomasti estää, rajoittaa ja vaarantaa ottoalueen hyödyntämistä kohtuullisessa ajassa. Tämä todennäköisesti myös pitkittäisi toiminnan kokonaiskestoa, eikä toimintaa välttämättä voitaisi saattaa loppuun luvan voimassaoloaikana seitsemässä vuodessa.

Pohjavesien tarkkailua koskien hakija on esittänyt 2.5.2019 lupaviranomaisen pyynnöstä täydentävän ehdotuksen tarkkailtavista pohjaveden havaintoputkista. Siinä pohjaveden pinnan tarkkailupisteiksi ehdotettiin pohjaveden havaintoputket P2, HP2/13, PS11 ja RS104. Laatunäytteitä ehdotettiin otettavaksi putkista PS11, RS104 ja HP2/13 mutta ei putkesta P2, joka on näytteenottoon soveltumaton rautaputki.

Lupapäätöksessä pohjaveden tarkkailuvelvoite kuitenkin määrättiin merkittävästi hakijan esitystä laajempaan. Tarkkailuvelvoite on selvästi ylimitoitettu ja siitä aiheutuu hakijalle kohtuuttomat kulut. Ylimitoitettulla tarkkailulla ei saada merkityksellistä lisätietoa toiminnan vaikutuksista. Vaaditun analyysivalikoiden mukaiset analyysit maksavat laboratorion riippuen noin 200 euroa/kappale (laaja analyysi). Vuositasolla tulisi näytteitä otettavaksi 12 kappaletta eli kustannukset pelkistä pohjaveden laajemmista laatuanalyysistä olisivat vuositasolla noin 2.400 euroa. Niin sanottuina välivuosina analyysikustannukset olisivat noin 150 euroa/kappale eli vuositasolla noin 1.800 euroa. Tämän päälle tulevat vielä pinnankorkeusmittauksista aiheutuvat kulut sekä pintaveden laatuanalyysien kulut (kaksi pistettä kahdesti vuodessa). Lupapäätöksessä ei ole perusteltu, miksi näin monta putkea on hakijan esityksestä poiketen vaadittu tarkkailun piiriin.

Hakijan esittämässä ehdotuksessa tarkkailupisteet sijoittuivat eri puolille ottoaluetta. Esityksen mukaisista tarkkailuputkista tarkkailemalla saadaan kattavaa tietoa ottamisalueen pohjavesiolosuhteista ja toiminnan vaikutuksista. Erityisesti huomioitiin, että tarkkailupisteet sijoittuvat kahden vedenottamon suuntaan (Takaharju ja Bonnen vedenottamot). Tarkkailupisteiden lisääminen ei anna mitään lisätietoa toiminnan vaikutuksista.

Hakija on valmis suorittamaan lupapäätöksen analyysit ja mittaukset (laatu-

analyysit kuudesta putkesta ja pinnanmittaus seitsemästä putkesta) kertaluontaisesti ennen toiminnan aloittamista, jolloin saadaan alkutilanteen pohjaveden laatu selvitettyä vielä laajemmin. Toiminnan aikana analyysit ja mittaukset tehdäisiin hakijan 2.5.2019 esittämän täydennetyn tarkkailuohjelman mukaisista putkista, joista voidaan kattavasti selvittää toiminnan vaikutukset.

Ottamistoiminnassa tarkkaillaan veden laatua ja antoisuutta maa-aineslain mukaisesti. Ympäristönsuojelulain 52 §:n mukaan ympäristöluvassa on annettava vain tarpeelliset määräykset toimista, joilla ehkäistään tai vähennetään ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa. Lupamääräysten tulee perustua parhaaseen käyttökelpoiseen tekniikkaan. Tämän on tulkittu koskevan myös tarkkailumääräyksiä.

2. Lempolan asukasyhdistys ry:n valitus

Asukasyhdistys on valituksessaan vaatinut, että Lohjan kaupungin vetovoimautakunnan lupajaoston tekemää päätöstä muutetaan, tai asia palautetaan vaadituilta osin lupajaostolle uudelleen käsiteltäväksi.

Valituksessa on vaadittu lupapäätökseen seuraavat muutokset:

Lupamääräyksissä tulee tarkemmin määritellä hakijan velvollisuus tiedottaa räjäytyksistä etukäteen räjäytysten tärinän vaikutusalueen asukkaille ja lähialueen toimijoille.

Hakija tulee velvoittaa järjestämään ulkopuolisen, puolueettoman tahon toimesta koko toiminta-ajan kattava jatkuva tärinämittaus.

Lupamääräyksiä pohjaveden suojakerroksesta on tarkennettava, jotta voidaan varmistua siitä, ettei toiminta aiheuta pohjaveden pilaantumista.

Hakija on velvoitettava tarkkailemaan pohjaveden laatua useammin kuin kaksi kertaa vuodessa, jotta hakija on jatkuvasti selvillä, aiheutuuko laitoksen toiminnasta pohjaveden pilaantumista ja/tai pilaantumisen vaaraa.

Pinta- ja hulevesisyyvennyksien lietteen varastointi pohjavesialueella tulee kieltää.

Lupa-aikaa on lyhennettävä nykyisestä 7 vuodesta.

Muualta tuotavan louheen murskaus on yksiselitteisesti lupamääräyksissä kieltävä.

Vaatimuksia on perusteltu muun ohella seuraavasti:

Lupaharkinnassa olisi pitänyt olla käytössä tarkempi meluselvitys, jossa olisi otettu huomioon kaikki hankealueen toiminnot (louhinta, poraus, räjäytys, murskaus, rikotus, lastaus ja kuljetukset), sekä alueelle tuleva ja alueelta lähtevä kiviaineskuljetuksista aiheutuva liikenne.

Räjäytykset ovat yksi huomattava melun ja tärinän lähde hakijan toiminnassa. Lupamääräyksen 14 mukaan räjäytysten suunnitelluista ajankohdista on tiedotettava hyvissä ajoin etukäteen tärinän vaikutusalueen asukkaille ja lähialueen

toimijoille. Hakija on kuitenkin jo vastineessaan ilmoittanut, että räjäytysten suorittamisesta ja aikatauluista pyritään informoimaan mahdollisimman hyvin, mutta tarkasti tätä ei voida esimerkiksi useita päiviä ennakoon suunnitella. Jos siis hakija ei pysty edes suunnittelemaan räjäytyksiä useita päiviä ennakoon, on epäselvää, miten hakija pystyisi täyttämään luvan ehdot. Lupaehtoja pitäisikin tarkentaa siltä osin, mitä ”hyvissä ajoin etukäteen” tarkoitetaan. Lisäksi jo lupaharkinnassa olisi pitänyt ottaa huomioon se, että hakija itse on ilmoittanut, ettei se pysty suunnittelemaan räjäytyksiä useita päiviä eli hyvissä ajoin ennakoon. Räjäytyksistä ja niiden aiheuttamasta tärinästä voi aiheutua mittavia vahinkoja lähialueen rakennuksille, ja jotta mahdolliset vahingot pystytään asianmukaisesti havaitsemaan, tulisi räjäytysten tiedotusvelvollisuus olla lupahdoissa yksiselitteisesti määritelty.

Asukasyhdistys on jo kirjallisessa muistutuksessaan 6.4.2018 tuonut esille vaatimuksen räjäytyksiin ja murskaamon muuhun toimintaan liittyvästä tärinämitauksesta. Jostakin syystä tätä asiaa ei mainita lupapäätöksen osiossa, jossa käsitellään asiassa annettuja lausuntoja. Nyt kyseessä olevan murskaamon läheisyydessä tehtiin aikanaan Turku–Helsinki-moottoritien räjäytystöitä ja silloin kallioräjäytyksistä aiheutunut tärinä aiheutti vahinkoja yllättävän kaukanakin sijainneille rakennuksille. Moottoritien rakentamiskokemusten perusteella on perusteltua, että hakija velvoitettaisiin järjestämään ulkopuolisen, puolueettoman tahon toimesta asianmukainen ja koko toiminta-ajan kattava jatkuva tärinämittaus, jonka tiedot olisivat saatavissa esimerkiksi mahdollisten lähialueiden rakennuksille tärinästä aiheutuvien vahinkojen selvittämisessä.

Luvan ottamisalue sijaitsee Lohjanharjun tärkeällä I-luokan pohjavesialueella siten, että ottamisalueen pohjoisosa kiinteistön keskivaiheilta lukien sijaitsee pohjavesialueella ja eteläosa sijaitsee pohjaveden varsinaisella muodostumisalueella. Pohjavesialue on laaja ja hyvin antoisa. Hakemuksen mukaan pohjaveden pinnankorkeus ottamisalueen eteläosassa on tasolla noin + 71...73 metriä. Luvan mukaan ottamistason on oltava eteläosassa +78...+80 metriä. Pohjaveden ja ottotason väliin jää siis minimissään vain noin viiden metrin suojakerros. Lisäksi on huomioitava, että pohjaveden pinnankorkeus on epätarkka. Ottaen huomioon ohut suojakerros ja mahdollinen mikrorakoilu, on riski pohjaveden saastumisesta todellinen.

Lupamääräys 4 on ristiriitainen, koska toisaalta siinä edellytetään kuuden metrin suojakerrosta pohjaveden ylimpään pintaan, mutta eteläosassa sallitaan kuitenkin ottamistaso +78 metriä (pohjavesi +71...+73 metriä).

Lupamääräyksessä 32 toimija velvoitetaan tarkkailemaan pohjaveden laatua vain kaksi kertaa vuodessa. Ottaen huomioon alueen pohjavesi ja vedenottamot, toimija tulee velvoittaa tarkkailemaan pohjaveden laatua useammin kuin kaksi kertaa vuodessa.

ELY-keskuksen lausunnossa on kiinnitetty huomiota pinta-/hulevesisyvennyksiin kerääntyvän lieteen tyhjentämiseen ja erityisesti siihen, että lietettä ei saa varastoida pohjavesialueella. Lupamääräyksessä 21 ei anneta mitään määräyksiä siitä, ettei lietettä saisi varastoida pohjavesialueella. Lupa jopa mahdollistaa lietteen levittämisen koko louhinta-alueelle mahdollisessa maisemoinnissa. Jos lietettä käytetään maisemointiin 7 vuoden määräajan päättyessä, se tarkoittaa, että lietettä varastoidaan alueella siihen asti. Lietteen sisältämien jäämien takia sen varastointi pohjavesialueella lisää riskiä pohjaveden saastumisesta,

joten lietteen varastointi pohjavesialueella tulisi kieltää.

Hakija on perustellut 7 vuoden toiminta-aikaa muun muassa sillä, että toiminnan kesto on laajalti riippuvainen myös siitä, miten louhittu ja murskattu kiviaines saadaan myytyä eri rakennuskohteisiin. Suhteellisen pitkää lupa-aikaa hakija perustelee siis taloudellisilla perusteilla. Asiassa on kuitenkin otettava myös huomioon pitkäaikaisen louhinnan ja murskauksen vaikutukset muun muassa lähialueen asukkaiden asuntojen arvoon. Seitsemän vuotta on tarpeettoman pitkä aika eikä luvan pituuden harkinnassa ole otettu riittävästi huomioon hakijan suunnitellun toiminnan tarvitsemaan toiminta-aikaa, jos kyse hakijan esittämän mukaisesti on ensisijaisesti alueen esirakentamisesta. Luvan pituudessa on painotettu liikaa yhden hakijan taloudellisia intressejä huomiomatta riittävästi lupakauden vaikutuksia esimerkiksi lähialueen asukkaiden asuntojen arvoon.

Muualta tuotavan louheen murskausta ei mainita lupamääräyksissä, mutta selvyyden vuoksi se pitäisi luvassa kieltää. Muualta tuotavan louheen murskaus todennäköisesti pidentäisi hakijan toiminta-aikaa alueella, eikä muualta tuotavan louheen murskaaminen ole tarpeen alueen esirakentamiseksi.

3. Tieyhtiö Ykköstie Oy:n valitus

Tieyhtiö on valituksessaan vaatinut, että Lohjan kaupungin vetovoimalautakunnan lupajaoston tekemää päätöstä muutetaan tai se palautetaan lupajaoston käsiteltäväksi seuraavilta osin:

Lupamääräyksiä tulee muuttaa siten, että niissä huomioidaan riittävällä tavalla moottoritien ja moottoriliikennetien välittömässä läheisyydessä tapahtuvan louhintatyön tienkäyttäjille ja tierakenteille aiheuttamat riskit.

Lupaa on muutettava siten, että louhintasuunnitelmaa kiinteistön rekisterinumeron 2:9 osalta (suunnitelman vaihe 2) tulee täydentää taikka lupamääräyksiä muuttaa siten, että luvassa asetetaan vaiheen 2 louhimisvelvoite tai toissijaisesti kallioleikkauksen lujitusvelvoite.

Lupamääräyksiä tulee muuttaa siten, että moottoritien alittavaan rumpuun ei saa johtaa mitään vesiä lupapäätöksen tarkoittamalta toimenpidealueelta.

Asia on palautettava lupaviranomaisen käsiteltäväksi siten, että lupanhakijalta edellytetään tarkempaa vesienhallintasuunnitelmaa osana lupamääräyksiä.

Tieyhtiö on perustellut vaatimuksiaan muun ohella seuraavasti:

Valituksenalainen lupa mahdollistaa louhinnan moottoritien sekä moottoriliikennetien välittömässä läheisyydessä. Kallioleikkauksen, joka sijaitsee tiealueella kiinteistöllä 444-895-2-9, (2:9 eli vaihe 2) kivenlaatu on merkittävästi heikompaa kuin varsinaisen ottoalueen. Louhintatärinä irrottaa suurella todennäköisyydellä kiviä ja niiden putoaminen moottoritielle vaarantaa vakavasti tienkäyttäjien turvallisuuden. Moottoritielle sinkoutuvat kivet aiheuttavat ilmeistä vaaraa tienkäyttäjien lisäksi myös tierakenteille.

Hakemus- ja ottamissuunnitelman mukaan louhinta-alueen reuna-alueille ei

muodostu tarvetta luiskien rakentamiselle. Länsireunalle jätetään miltei pystysuora kalliorintaus (enintään 8 m), sillä länsipuolinen alue on tarkoitus louhia myöhemmin erillisellä luvalla, (vaihe 2). Vaihe 2 sijaitsee tiealueeseen kuuluvalla kiinteistöllä RN:o 2:9, joka Väyläviraston ja tieyhtiön välisen sopimuksen mukaisesti kuuluu tieyhtiön urakka- ja vastuualueeseen. Tienpitäjänä toimii tieyhtiö vuoden 2029 loppuun asti.

Vaihe 2 sisältyy luvanhaltijan suunnitelmiin, vaikka vaiheen 2 hallitusta louhimisesta ei ole neuvoteltu tienpitäjänä toimivan tieyhtiön kanssa. Maa-ainesten ottosuunnitelmassa todetaan, että varsinaiselta ottoalueelta on jätetty 10 metrin etäisyys kiinteistöön RN:o 2:9 (yleinen tiealue). Tavoitteena on tulevaisuudessa louhia myös kiinteistöllä RN:o 2:9 olevaa kalliota, jotta alueelle on näkyvyyttä moottoritieltä.

Myönnetyn luvan mukaisen vaiheen 1 louhinnan jälkeen suunniteltu kalliorintaus sijaitsee moottoritien rampin vieressä noin 450 metrin matkalla ja on leveydeltään noin 15–20 metriä, korkeudeltaan 8 metriä, jolloin kivien putoaminen ja rintausten sortuminen on entistä todennäköisempää ilman asianmukaista tuentaa.

Lähimmillään noin 160 metrin etäisyydellä ottoalueen pohjoispuolella sijaitsee pilaantuneiden maiden kapseloitu kaatopaikka-alue. Ottosuunnitelmassa todetaan, ettei kapseloinnin rakenteesta ole tarkempaa tietoa ja että räjäytykset tulaaan mitoittamaan siten, ettei kapselointi pääse vaurioitumaan. Asiasta on tarkoitus neuvotella kaupungin kanssa. Läjitysalue sijaitsee tieyhtiön urakka- ja sopimusalueella ja pohjavesialueella ja etäisyyttä räjäytysalueelle on noin 125 metriä, kuten kartasta ilmenee. Suojaustoimenpiteet ovat ottosuunnitelmassa puutteelliset.

Valituksenalaiseen lupaan tulee sisällyttää ensisijaisesti vaiheen 2 louhintavelvoite. Valituksenalaisen luvan lupamääräysten taikka hakijan esittämän louhintasuunnitelman perusteella ei voida todentaa moottoritien tai moottoriliikenteiden nykyistä turvallisuustasoa.

Mikäli lupaan ei aseteta vaiheen 2 louhintavelvoitetta, tulee siihen toissijaisesti sisällyttää kallioleikkauksen lujitusvelvoite. Molemmiin puolin louhittua kaapeaa louhintaselkämystä, miltei pystysuorilla seinämillä, ei ole moottoritien käyttäjien turvallisuuden kannalta hyväksyttävää jättää lujittamatta. Lupaviranomaisen päätöksessä ei ole riittävällä tarkkuudella asetettu ehdoksi velvoitetta konkreettisten toimenpiteiden suorittamiseen stabiliteetin varmistamiseksi. Tältä osin luvanhakija ei ole myöskään hakemuksessaan esittänyt mitään konkreettisia toimenpiteitä tämän seikan varmistamiseksi ja lupahakemus on tältä osin ollut riskienhallinnan osalta puutteellinen. Päinvastoin luvanhakija on ilmoittanut, ettei se tule lujittamaan kyseessä olevaa kallioleikkausta. Tämän lisäksi lupaviranomainen ei ole edellyttänyt luvanhakijalta asianmukaista riskianalyysin tekemistä valituksenalaisen luvan myöntämisen ehtona ennen luvan tarkoittaman toiminnan aloittamista. Valituksenalainen päätös on tältä osin ilmeisen puutteellinen.

Tieyhtiö on lupaviranomaiselle antamassa lausunnossaan 23.7.2018 jo todennut, että hakijan tulee riittävän vahvalla tuennalla varmistaa kiinteistöllä RN:o 2:9 sijaitsevan kallion stabiliteetti. Vaatimusta ei ole riittävällä tavalla huomioitu valituksenalaisessa päätöksessä ja näin ollen tienkäyttäjien turvallisuus

vaarantuu olennaisesti ilman lisätoimenpiteitä. Vastineessaan luvanhakija on ilmoittanut, että ottosuunnitelman louhintajärjestys on sellainen, että toiminta alkaa ottoalueen kaakkoisosasta, josta se etenee luoteeseen ja myöhemmin lounaaseen sekä koilliseen. Vasta louhinnan loppupuolella toiminta etenee lähelle moottoriteliikennetietä. Hyvissä ajoin ennen sitä tullaan neuvottelemaan tieyhtiön kanssa toimenpiteistä, joiden avulla louhinta kyseisellä alueella voidaan suorittaa turvallisesti.

Lupapäätöksessä on todettu, että ottamisalueen kallioperä on ympäröivää kallioperää ehjempää. Louhintaräjäytys synnyttää kallioon jännitysaallon, joka aiheuttaa kiven irtoamisen lisäksi väliaineen hiukkasten siirtymistä eli tärinää. Räjäytysperäisen tärinän voimakkuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat räjäytyksen voimakkuus (käytetty räjähdysainemäärä), momentaarinen räjähdysainemäärä, väliaineen koostumus, louhintatason syvyys sekä etäisyys louhintakohteesta.

Luvanhakijan vastine ei ole riittävä takaamaan tienkäyttäjien turvallisuutta ja kiinteistöllä RN:o 2:9 sijaitsevan kallioleikkauksen stabiliteetin pysyvyyttä, vaan esitetty toiminta vaarantaa merkittävästi vilkkaasti liikennöidyn moottoriliikennetien välittömässä läheisyydessä olevan leikkauksen pysyvyyden. Esitetty laaja-alainen louhinta ympäröivää kallioperää ehjemmässä kallioperässä nostaa riskiä ympäröivän kallioperän muutoksille tavalla, joka on omiaan irrottamaan lohkaraita kallioleikkauksesta. Vaatimuksillaan tieyhtiö haluaa varmistaa, ettei kiviä tipu moottoritielle ja, että tiealueella olevan kallioleikkauksen stabiliteetti ei häiriinny luvan tarkoittaman toiminnan johdosta. Rikkonainen ja lujittamaton kallioleikkaus sijaitsee välittömästi moottoritierampin vieressä. Lupamääräykset ovat riittämättömiä varmistamaan louhintatyön aikana ja louhintojen jälkeen turvallisen liikennöinnin moottoritiellä ja erityisesti moottoriliikennetien rampilla ilman luvanhakijan tässä tarkoitettuja lisätoimenpiteitä. Sen lisäksi, että louhinnat ulottuvat tiealueen välittömään läheisyyteen, kauempanakin tapahtuva louhinta on omiaan aiheuttamaan vakavan sortumavaaran puheena olevalle kallioleikkaukselle.

Lupahakemuksen mukaan sadevedet ohjautuvat tällä hetkellä osittain moottoritien sisääntulotien ojiin. Luvanhakijan teettämän selvityksen (Ramboll) mukaan suunniteltu ottotoiminta ei muuta alueen valuma-alueita lainkaan, sillä ottotoiminnan aikana ja sen jälkeen hulevedet ohjautuvat samaan suuntaan, kuin nykytilassa, eli vedet ohjautuvat moottoritietä alittaen pohjoiseen.

Lupaviranomaisen valituksenalainen päätös on sisällöltään ilmeisen ristiriitainen: toisaalta moottoritien ojiin ei saa johtaa mitään louhinta-alueen vesiä, mutta kuitenkin vedet voidaan johtaa moottoritien alittavaan rumpuun.

Louhintatöissä käytetyn räjäytysaineen sisältämä typpi kulkeutuu pintavesien mukana. Louhintasuunnitelmien perusteella ottoalueen on suunniteltu viettävän moottoritielle päin siten, että louhinta-alue on noin 20–30 metriä moottoritien tasoa korkeammalla. Louhinta-alueen pintamaiden poisto johtaa pintavesien määrän ja valumien lisääntymiseen. Moottoritien kuivatus (sisältäen ojat sekä rummut) on rakennettu ja mitoitettu tienpidon tarpeisiin eikä luvanhakijan suunnitelmista voida mitenkään selvittää, mikä tulee olemaan louhinta-alueelta tulevien pintavesien lisääntynyt kokonaismäärä. Luvanhakija ei ole esittänyt lupahakemuksessaan mitään mitoituslaskelmia tähän liittyen. Edellä lausutun johdosta on ilmeistä, ettei moottoritien kuivatusjärjestelmän kapasiteetti riitä puheena olevien pintavesien johtamiseen.

Moottoritien alittavaan rumpuun ei saa johtaa mitään vesiä toiminnanharjoittajan tai muun tahon toimesta valituksenalaisen luvan tarkoittamalta alueelta. Tältä osin valituksenalaista lupaa tulee muuttaa. Valittaja edellyttää luvanhakijalta tarkempaa vesienhallintasuunnitelmaa ennen toiminnan aloittamista. Vesienhallintasuunnitelman tulee käsitellä toiminnan aikaisen vesienhallinnan lisäksi myös toiminnan jälkeinen suunnitelma tilanteessa, jossa ottamisalue ei toteudu suunniteltuun käyttöön.

4. Bonne Juomat Oy:n valitus

Bonne Juomat Oy:n on katsottava valituksessaan vaatineen Lohjan kaupungin vetovoimalautakunnan lupajaoston tekemän päätöksen kumoamista.

Yhtiö on valituksessaan viitannut aiemmin esittämänsä ja ilmoittanut, että sen intressissä on estää kaikki toimenpiteet kohteessa, joilla voisi olla vaikutusta alueen pohjaveden laatuun, sitä heikentämällä tai sen mainetta kyseenalaistamalla.

5. [REDACTED] valitus

[REDACTED] on katsottava valituksessaan vaatineen Lohjan kaupungin vetovoimalautakunnan lupajaoston tekemän yhteislupapäätöksen kumoamista ja lupahakemuksen hylkäämistä tai asian palauttamista uudelleen käsiteltäväksi. Toissijaisesti muutoksenhakijoiden on katsottava vaatineen lupamääräysten muuttamista siten, että toiminnalle asetetaan tiukat ehdot muun ohella pohjaveden suojelemiseksi, toiminnan tarkkailemiseksi ja määrätään riittävä ja kattava valvonta riippumattoman tarkastajan toimesta. Louhoshanketta ei myöskään saa aloittaa, kun valitusprosessit ovat käynnissä eri instansseissa.

Muutoksenhakijat ovat vaatimuksensa perusteluina esittäneet muun ohella, että lupaprosessissa on tapahtunut menettelyvirhe. Lohjan kaupungin vetovoimalautakunnan toiminta koko lupaprosessin aikana on laadullisesti ja asukkaiden oikeusturvan kannalta ollut erittäin heikolla tasolla, sillä muun muassa tiedottaminen alueen asukkaille on ollut puutteellista. Ensimmäinen kuulutus hakemuksesta (9.3.2018) lähetettiin vain pienelle osalle lähialueiden asukkaista väärällä vuosiluvulla. Alueen asukkaan paikallislehteen tekemän kirjoituksen kautta saatiin korjattu ilmoitus 12.4.2018. Tiedotteet ja kuulutukset ovat sisältäneet vääriä päivämääriä ja väärän valitusosoituksen, mitä on korjattu saatekirjeillä.

Valituksenalaisella päätöksellä myönnettyä lupaa on muutettu aiemmasta ratkaisevasti hakijan eduksi parantamaan hankkeen liiketoiminnallisia edellytyksiä, jotka suoraan ja täysimääräisesti heikentävät alueen asukkaiden elinoloja ja viihtyisyyttä. Louhintalupaa hakevan toiminnanharjoittajan taloudellinen etu ei voi mennä tiiviin asuinalueen ja lähiympäristön asukkaiden terveyden ja siedettävien elinolojen edelle.

Kaupungin vetovoimalautakunta on mahdollisesti jäävi käsittelemään koko asiaa, koska vastapuolella toimiva taho on suuri yksittäinen maanomistaja, jolla on jatkuvaa maakauppaa Lohjan kaupungin kanssa. Rudus Oy sai kielteisen päätöksen vastaavalle louhintahakemukselleen ja aivan samaan paikkaan

29.1.2016. Lisäksi on epäselvää, onko maallikkojäsenistä koostuva vetovoimalautakunta toimivaltainen päättämään ylipäätään näin merkittävistä hankkeista.

Virkamiehet, kaupunki ja hakija perustelevat kaikki hanketta tulevalle tunnin junalla ja sen tuomalla kokonaisvaltaisella hyödyllä Lohjan kaupungille. Viimeiset uutisoinnit tunnin junasta asettavat tämän perustelun kyseenalaiseksi.

Hakemus on otettava uudelleen käsittelyyn, avoimena ja virheettömänä sekä puolueettomana. Valituksenalainen päätös ei ole lukuisten virheiden johdosta luotettava.

Louhostoimintaa ollaan aloittamassa erittäin tärkeällä pohjavesialueella. Louhoksen toiminta aiheuttaa todella ison riskin sille, että tärkeä pohjavesialue tuhoutuu. Alue on yksi tärkeimmistä pohjavesialueista, minkä perusteella alueelta on lopetettu esimerkiksi polttonesteen jakeluasemia. Näin herkälle alueelle ei tule sijoittaa kaivos- tai louhostoimintaa, jossa käytetään lukuisia kemikaaleja eri työvaiheissa puhumattakaan käytettävien koneiden öljyistä ynnä muusta sellaisesta.

Rudus Oy:n vastaavaa toimintaa koskeva lupahakemus muutamaa vuotta aiemmin hylättiin sillä perusteella, että louhostoiminnan riskit arvioitiin liian suuriksi juuri pohjaveden säästymisen kannalta. On epäselvää, miten tilanne on nyt muuttunut ympäristön kannalta riskittömämmäksi varsinkin, kun Laakspohjan tallille myönnetty lupa on ehdoiltaan kevyempi sallien muun muassa louhinnan syvemmältä kuin Rudus Oy aiemmin edes haki.

Hakemuksessa ehdotettu vuosittainen toimijan raportointi, tai syyskuussa tapahtuva veden laadun tarkkailu (louhintatauon jälkeen, jolloin veden laatu ei ole sellainen kuin pitkän louhintajakson aikana) ja ylipäätään louhinnan alkuvaiheeseen sijoittuva tarkkailu ei ole riittävää. Louhimis- ja murskaamislupaa ei tule myöntää pohjavesialueelle lainkaan. Jos lupa kaikesta huolimatta myönnetään, tulee sillä olla huomattavasti tiukemmat ehdot veden suojelemiseksi sekä toiminnan seuraamiseksi.

Luvanhakija ei ole kertonut kenen kanssa se on sopinut urakoinnista. Näin riskialttiissa hankkeessa tulee pystyä ennakolta tekemään aliurakoitsijoiden riskianalyysit niin taloudellisten, jätkivastuiden kuin ympäristönkin kannalta tarkastettuna. Hakemuksessa raportointivastuu on Laakspohjan kartanon tallilla, eli luvanhakija valvoo itse omaa toimintaansa.

Asiassa on edelleen epäselvää, miten tieverkko tulee kestämään ja miten taataan se, ettei lisääntynyt kuorma-autoliikenne aiheuta tarpeettomia riskejä muille kulkijoille. Voimakkaasti lisääntyvä raskasliikenne tulee aiheuttamaan vakavaa haittaa alueen asukkaille ja alueella liikkuville. Liikennettä koskevat seikat on sivuutettu lupaa myönnettäessä.

Mikäli lupa myönnetään, toiminnalle täytyy asettaa tiukat toimintaehdot sekä riittävä ja kattava valvonta riippumattoman tarkastajan toimesta.

Vetovoimalautakunnan valituksenalainen korjattu päätös heikentää edelleen asukkaiden asumisviihtyisyyttä ja turvallisuutta edelleen, koska sillä on lyhennetty louhoksen kesätaukoa entisestään. Päätöksen perusteella melua saa ai-

heutua aiempaa enemmän sillä perusteella, että alueella on jo nyt melua liikenteestä. Liikennemelu ei voi olla peruste alueelle kohdistuvalle lisämelulle

Pöly, räjäytykset, käytettävät kemikaalit, melu, lisääntynyt raskas liikenne, nykyisen isona virkistysalueena toimivan metsän tuhoutuminen, kiinteistöjen arvon aleneminen sekä kiinteistöihin kohdistuvat räjäytyksistä aiheutuvat materiaaliset vahingot koituvat alueen asukkaiden vahingoksi.

Louhoshankkeen luvan kesto on seitsemän vuotta, mikä on kohtuuttoman pitkä aika. Samoin työajat ovat kohtuuttomia sijoituessaan kello 7–22 väliselle ajalle arkipäivisin. Pääsääntöisesti kaikki louhintaan ja murskaukseen sekä aineiden kuormaamiseen ja kuljettamiseen liittyvä toiminta tuottaa jatkuvaa meluhäiriötä, pölyä ja tärinää.

Useat tutkimukset todistavat melusta, pölystä ja tärinästä aiheutuvan vakavia terveydellisiä riskejä, jotka nyt kohdistuvat alueella asuviin. Lisäksi tulee huomioida, että toiminta vaikuttaa ratkaisevasti alueen luontoon ja elämistöön, joita on jo haitattu isoilla avohakkuilla alueella. Näistä oleellisesti terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavista syistä hakemus tulee hylätä. Mikäli se hyväksytään, 7 vuoden toiminta-aika klo 6–22 arkipäivisin on täysin kohtuuton alueen sekä muiden lähialueiden asukkaille.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Lohjan vetovoimalautakunnan lupajaosto on antanut valitusten johdosta lausunnon, jossa se on muun ohella katsonut, että pohjavesitarkkailun laajentaminen hakijan esittämästä on ollut tarpeen, koska hankealue on laaja ja sijaitsee Lohjanharjun (0142851 B) tärkeällä pohjavesialueella. Lisäksi hankealue sijaitsee vedenjakaja-alueella, jolloin ei ole täyttä varmuutta siitä, mihin suuntaan pohjavedet alueelta todellisuudessa virtaavat. Pohjavesialueella sijaitseville riskitoiminnoille on Lohjalla tyypillisesti määrätty laaduntarkkailuvelvoite kahdesti vuodessa. Riskitoiminnoilla tarkoitetaan muun muassa sellaisia toimintoja, joiden toiminnassa käytetään tai säilytetään pohjavedelle vaaraa aiheuttavia kemikaaleja. Valvontaviranominen voi tarvittaessa muuttaa pohjaveden tarkkailuohjelmaa, mikäli tarkkailutulokset tai muut perustellut syyt antavat siihen aiheita.

Toiminnan rajoittaminen kesäaikana 15.5.–15.8. väliseksi ajaksi, on katsottu tarpeelliseksi, koska alueella on jo melukuormitusta eikä toiminta saa ympäristönsuojelulain 49 §:n mukaan yksin eikä yhdessä muiden toimintojen kanssa aiheuttaa naapurustolle kohtuutonta räsitusta. Lohjalla on määrätty kesätaukoja niille louhinta- ja murskausalueille, joissa häiriintyviä kohteita sijaitsee alle 500 metrin etäisyydellä toiminta-alueesta. Esimerkiksi eräälle toiselle toiminnanharjoittajalle on määrätty kesätauko 1.5.–31.8. väliselle ajalle. Toiminnanharjoittajan valituksessa tarkemmin yksilöityjen alueiden louhinta- ja murskaustoimintojen tilanne on erilainen, koska siellä lähimmät häiriintyvät kohteet sijaitsevat yli kilometrin etäisyydellä toiminnasta.

Toiminnanharjoittajan tulee suunnitella toimintansa mahdollisimman tarkasti ja sellaiseksi, että siitä tiedottaminen hyvissä ajoin on mahdollista. Tulevista louhinta- ja murskausjaksosta tulisi ilmoittaa lähimpiin häiriintyviin kohteisiin ja alueen asukasyhdistyksille vähintään kahta (2) viikkoa ennen toiminnan

aloittamista. Louhinta- ja murskausjakson räjäytykset tulee suunnitella mahdollisuuksien mukaan niin, että niistä tiedottaminen on helppoa, esimerkiksi suunnittelemalla räjäytysajankohdat tiettyihin kellonaikoihin, jotta räjäytyksiin varautuminen on lähiasutukselle mahdollisimman vaivatonta.

Toiminnanharjoittaja on ilmoittanut, että murskaus- ja louhintajaksoilla tehdään jatkuvatoimista värinämittausta muutamissa lähimmissä rakennuksissa ja edustavat seuranta-kohteet määritellään ennen toiminnan aloittamista. Lupamääräyksessä 13 on edellytetty erillistä riskianalyysiä, jonka perusteella tehdään tarvittavat kiinteistökatselmukset ja värinämittaussuunnitelmat. Lisäksi valvontaviranomainen voi perustellusta syystä antaa räjäytystyötä ja värinää koskevia lisämääräyksiä.

Lupamääräyksessä 4 annettu suojaetäisyys pohjaveden yläpintaan pinnankorkeuteen tulee täyttyä ja tämän vuoksi lupamääräyksessä on edellytetty asian varmistamista asentamalla ottoalueen eteläpuolelle pohjaveden havaintoputki.

Lupaehdossa 1 ei ole suoraan kirjattuna sitä, ettei muualta tuotavaa louhetta saa alueella murskata. Lupaehdon perustelussa asia on mainittu. Lupaehdossa 1 muualta tuotavan louheen määrää ei ole lisätty alueelta louhittavan ja käsiteltävän kiviaineksen kokonaismäärään 420 000 m³ ktr. Lohjan vetovoimalautakunnan lupajaoston puolesta lupamääräykseen 1 voidaan selvyiden vuoksi lisätä maininta siitä, että muualta tuotavan louheen murskaaminen ei alueella ole sallittua.

Vetovoimalautakunnan lupajaosto on päätöstä harkitessaan katsonut, että haettu hankeaika on kohtuullinen, koska tällöin vuosittaiset työajat pysyvät kohtuullisina ja louhinta- ja murskausjaksojen väliin tulee vähemmän häiriötä aiheuttavia jaksoja. Toiminnanharjoittajan tavoitteena on kuitenkin suoriutua hankkeesta viidessä vuodessa. Päivittäiset työajat ovat kivenlouhimien, muun kivenlouhinnan ja kivenmurskaamien ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (800/2010) mukaisia.

Vetovoimalautakunnan lupajaostolla ei ole toimivaltaa määrätä velvoitteita louhia kalliota toisen maalla. Hakija on ilmoittanut aloittavansa neuvottelut hankkeen lähtiessä käyntiin vaiheen 2 louhimiseksi alueen haltijan ja omistajan kanssa. Jos vaihetta 2 ei toteuteta, voi valvontaviranomainen antaa tarvittavat määräykset kallioleikkauksen tukemisesta erikseen. Yhteisluvassa voidaan antaa määräyksiä vain hankealueen toiminnasta. Lohjan vetovoimalautakunnan lupajaostolla ei ole toimivaltaa määrätä yleisellä tiellä tapahtuvasta liikenteestä.

Lupamääräyksessä 13 on annettu määräykset siitä, ettei räjäytyksistä ja niistä aiheutuvasta värinästä aiheudu vahinkoa tai haittaa muun muassa moottoritille tai pilaantuneiden maiden sijoituspaikalle. Louhinta on suunniteltava ja toteutettava siten, ettei nykyisen tiealueella olevan kallioleikkauksen stabiliteetti vaarannu. Vetovoimalautakunnan lupajaosto ei voi määrätä yksittäisistä tekniikoista tai toimenpiteistä vaan ainoastaan velvoittaa toimimaan niin, ettei toiminnasta aiheudu vahinkoa tai haittaa. Toiminnanharjoittajan harkintavallassa on valita keinot, joilla lupamääräyksen velvoitteet täyttyvät.

Vetovoimalautakunnan lupajaosto katsoo, etteivät lupamääräykset 21 ja 22 ole ristiriidassa keskenään. Myönnetyllä luvalla on ympäristönsuojelulain 68 §:n

mukaan myönnetty toiminnanharjoittajalle lupa johtaa toiminta-alueen puhdistetut jätevedet moottoritien rumpuun, koska on katsottu, ettei johtamisesta ennakoon arvioiden aiheudu kohtuutonta haittaa ja se on teknisesti ja taloudellisesti perusteltua. Muilta osin vesiä ei mene moottoritien ojiin. Alueen hulevedet kulkevat tälläkin hetkellä samaisen rummun kautta eteenpäin, eikä ole katsottu, että alueelta hallitusti kerätyt ja puhdistetut vedet oleellisesti lisääntyisivät. Lupamääräyksessä 22 on ympäristönsuojelulain 158 §:n mukaisesti määrätty jätevettä johtavan velvollisuudesta huolehtia osaltaan rummun kunnossapidosta. Lupamääräyksessä 21 on myös määrätty selkeytysaltaan pohjalle ja purkuojaan kertyvän hienoaineksen poistamisesta, kuivattamisesta ja mahdollisesta hyötykäytöstä. Lupamääräyksessä 22 velvoitetaan hulevesisuunnitelmaa, jossa voidaan tarkentaa ehtoja lietteen haitattomalle kuivaamiselle ja hyötykäytölle. Ennen lietteen mahdollista hyötykäyttöä alueella, tulee lietteen sisältämät haitta-aineet tutkia.

Valituksessa on kyseenalaistettu Lohjan vetovoimalautakunnan puolueettomuus lupa-asiassa. Vetovoimalautakunnan lupajaosto on katsonut, ettei toimielin voi olla jäävi käsittelemään toimivaltaansa kuuluvaa asiaa. Jääviys voi koskea vain päätöksentekoon osallistuvaa yksittäistä luottamushenkilöä tai viranhaltijaa.

Asianosaisten oikeusturva on täytynyt lupahakemusta käsiteltäessä, koska esille tulleet virheet on korjattu hallintolain vaatimalla tavalla. Mikäli annettua lupapäätöstä muutetaan, niin silloin hallinnollisessa prosessissa pääsääntöisesti kuullaan asianosaisia.

Valituksessa viitattuun Rudus Oy:n aiempaan hankesuunnitelmaan alueella, Lohjan vetovoimalautakunnan lupajaosto haluaa tuoda esille sen, ettei Rudus Oy:n aiemmasta suunnitelmasta ole tehty päätöstä. Tällöin on hakijan kanssa yhteisesti todettu, että hanke on liian riskialtis pohjaveden suhteen. Tuolloin hankkeessa on ollut tarkoitus louhia samaiselta alueelta 1 140 000 m³ ktr ja kiviaineksen otto on ollut tarkoitus ulottaa alimmillaan noin metrin päähän pohjavedenpinnasta. Nyt valituksenalaisella päätöksellä on hyväksytty hanke, joka on noin kolmasosa aiemmasta suunnitellusta hankkeesta ja suojaetäisyys pohjaveteen on kuusi metriä.

Harkinta lupahakemuksesta on tehty lain vaatimusten mukaisesti ja vetovoimalautakunnan lupajaosto on katsonut, että hakemus on täyttänyt maa-aineslain, ympäristönsuojelulain ja jätelain sekä niiden nojalla annettujen asetusten vaatimukset sekä ne vaatimukset, jotka luonnonsuojelulaissa ja sen nojalla on säädetty. Päätökseen ei ole vaikuttanut niin sanottu ”tunnin juna”-hanke.

Uudenmaan liitto on antanut asiassa vastineen, jossa on viitattu asiassa aiemmin annettuun 8.10.2018 lausuntoon.

Väylävirasto on vastineessaan todennut, että se on luovuttanut valtatie 1 sekä siihen liittyvän moottoritien sisääntulotien valtatie 25 palvelusopimuksella Tieyhtiö Ykköstie Oy:lle määräajaksi. Väylävirasto on vastineessaan ilmoittanut, että se yhtyy tieyhtiön valituksessa esitettyihin vaatimuksiin ja niiden perusteisiin.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) on antamassaan vastineessa todennut, että päätöksessä on riittävästi huomioitu ELY-

keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen 12.7.2018 antama lausunto ja riittävällä varmuudella arvioitu luvan myöntämisedellytyksiä sekä annettu toiminnalle riittävät määräykset. ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue on vastineessa todennut, että Tieyhtiö Ykköstie Oy:n valituksessa esittämät vaatimukset ovat perusteltuja moottoritien liikennöinnin turvallisuuden ja tienpidon näkökulmasta, joten vastuualue tukee kaikkia tieyhtiön valituksessa esitettyjä vaatimuksia.

Lohjan vetovoimalautakunta on antamassaan vastineessa todennut, että sillä ei ole kaavoituksellista huomautettavaa valitusten johdosta. Alue on oikeusvaikutteisen osayleiskaavan mukaan erityisen merkittävä veden hankinnan ja veden käyttökelpoisuuden säilyttämisen kannalta.

Lohjan kaupungille, Lohjan kaupungin vesilaitokselle, Lohjan kaupungin rakennuttamiselle ja kaupunkitekniikalle, ja Lohjan kaupungin terveydensuojeluviranomaiselle on varattu tilaisuus vastineen antamiseen valituksien johdosta.

Lempolan asukasyhdistys ry on luvan hakijan valituksesta antamassaan vastineessa todennut, että lupamääräyksen toimintakielto vuosittain ajalle 15.5.–15.8. on perusteltu eikä sitä tule muuttaa tai lyhentää. Ottoalueen läheisyydessä sijaitsee paljon omakotitaloasutusta ja kesäaikaan ihmiset viettävät paljon aikaa pihoidillaan ja ulkona. Alueen välittömässä läheisyydessä on myös Natura 2000 -alue. Ottoalueen laajuus ja sijainti pohjavesialueella huomioiden tarkkailumääräys 32 on perusteltu eikä miltään osin ylimitoitettu tai kohtuuton. Lupamääräykset 3 ja 32 eivät ole tarpeettomia tai ylimitoitettuja päästöjen ja toiminnan tarkkailun sekä toiminnan vaikutusten ja sen lopettamisen jälkeisen ympäristön tilan tarkkailun kannalta.

Tieyhtiö Ykköstie Oy on ilmoittanut, ettei sillä ole lausuttavaa hakijan valituksesta.

██████████ on omasta ja perheensä puolesta hakijan valituksesta antamassaan vastineessa katsonut, että valituksessa ei esitetä perusteita väitteille, että louhoksen melu hukkuu moottoritien nykyiseen meluun eikä aiheuta sitä lisää. Louhoksen aiheuttama melu on laadultaan erilaista kuin autoliikenteestä syntyvä, joten pelkkä desibelien mittausta ei kerro totuutta äänen häiritsevyydestä. Terävä murskauksesta syntyvä ääni kantaa pidemmälle ja on kuultavissa huomattavasti herkemmin kuin autoliikenteen humina. Louhos tulee tasoittamaan valtavan kallion valtatie 1 ja Lempolan asuinalueen välistä. Tämä tarkoittaa sitä, että tien ja asuinalueen välistä lähtee luonnollinen melueste. Louhos tulee toimintansa päätyttyä siis jättämään pysyvän meluhaitan alueen asukkaille. Muutoksenhakija on vaatinut, että lupa-asiaa tämä huomioidaan, ja jos melutasot valtatieltä 1 ovat korkeammat kuin nyt, osa louhostoiminnan voitoista käytetään meluvallin rakentamisesti. Asumisviihtyisyyden kannalta ehdoton vähimmäisvaatimus on kesätauko ja toiminnan rajoittaminen virka-aikaan.

Laakspohjan kartanon talli on vastineessaan muiden valitusten johdosta todennut muun ohella, että lupaharkintaa varten tehtävissä meluselvityksissä räjäytysmelu ei vaikuta keskimelutasoon, sillä kyseessä on hyvin lyhyt tapahtuma. Räjäytysmelu kestää 1–2 sekuntia ja louhintaurakan aikana se toistuu tavanomaisesti noin 1–2 kertaa viikossa. Vuositasollakaan räjäytyksiä on tavanomaisesti tämän kokoisella louhinta-alueella vain noin 5–15 kertaa. Räjäytysmelu voi aiheuttaa hetkellisen melupiikin, joka louhinnalle tyypillisenä ei ole

luokiteltavissa kohtuuttomaksi rasitukseksi. Räjähdyksiin liittyy monta eri tekijää, joista turvallisuustekijät ovat yksi tärkeimmistä. Useita päiviä ennakoon ei voi ilmoittaa, että räjäytys tapahtuu tiettyinä päivinä tiettyinä tarkkana kellonaikana. Lupamääräys 14 on selkeä eikä sitä ole tarpeen tarkentaa.

Turvallisuus- ja räjäytyssuunnitelmista säätävä valtioneuvoston asetus räjäytys- ja louhintatyön turvallisuudesta (644/2011) on annettu työturvallisuuslain (738/2002) nojalla. Sitä valvovat työsuojeluviranomaiset (aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet) työmaatarkastuksilla ja räjäytystyötarkastuksilla. Työministeriön turvallisuusmääräyksissä on ohjeellisia sallittuja heilahdusnopeuksia. Ohjeessa RIL 253-2010 ”Rakentamisen aiheuttamat värinät” on suunnittelussa noudatettavia heilahdusnopeuksia erilaisilla maaperillä ja rakenteilla. Räjäytystyön suorittajalla on ympäristövahinkolain (737/1994) mukainen ankara vastuu. Kemikaaliturvallisuuslain (390/2005, 79 § ja 115 §) mukaisia räjäytysilmoituksia valvoo poliisi. Värinästä annetussa lupamääräyksessä 13 velvoitetaan silti muun muassa riskianalyysin laatimiseen. Lupamääräyksen mukaan värinämittaussuunnitelma tulee toimittaa tiedoksi Lohjan ympäristönsuojeluun ennen louhinnan aloittamista ja valvontaviranomainen voi perustelluista syistä antaa räjäytystyötä ja värinää koskevia lisämääräyksiä. Ympäristölupahakemuksessa hakija lisäksi ilmoitti, että ”räjäytystärinöitä seurataan muutamassa lähimmässä rakennuksessa värinämittareilla. Edustavat seurantakohteet määritetään myöhemmin ennen toiminnan aloittamista”. Värinämittaukset suoritetaan aina siihen erikoistunut puolueeton asiantuntija. Värinästä annettuja lupamääräyksiä ei ole tarpeen tarkentaa.

Pohjavesinäytteitä on määrätty otettavaksi kahdesti vuodessa, vaikka tavanomaisesti maa-ainesten ottohankkeissa pohjavesinäytteitä otetaan vain kerran vuodessa. Näytteenotokertojen laajentaminen edelleen ei kuitenkaan ole perusteltua etenkään, kun selvityksin on todettu, ettei alueen ottotoiminnasta aiheudu haitallisia pohjavesivaikutuksia.

Hulevesisyvennyksistä poistettavaa kiintoaineslietettä ei ole tarkoitus varastoida ottamisalueella, vaan liete kuljetetaan pois. Lietettä ei myöskään käytetä alueen maisemoinnissa, sillä alueen tuleva käyttö on kaupallisten palvelujen ja työpaikkojen aluetta (KMT).

Hakija esitti hakemuksessaan, että alueen ulkopuolelta tuotaisiin louhetta murskattavaksi ottamisalueella maksimissaan 5 000 t/a ja että louheen vastaanottoa on vain satunnaisesti eikä välttämättä ollenkaan. Näin vähäiset määrät eivät pidennä toiminnan kokonaiskestoa. Mahdollisuus louheen tuontiin halutaan kuitenkin pitää, sillä satunnaisesti voi lähialueen rakennustyömailla olla tarvetta viedä irrotettua louhetta pois. Tällöin on ympäristönkin kannalta parempaa, että louhe arvokkaana raaka-aineena voidaan prosessoida vähäisillä kuljetuskustannuksilla ja päästöillä murskeeksi, kuin että se vain läjitettäisiin esimerkiksi maankaatopaikalle.

Hakija on nostanut louhintatason korkeuteen +73...+80 mpy, kun se oli Rudus Oy:n hankkeessa +66...+74 mpy. Kielteistä päätöstä aiemmasta lupahakemuksesta ei ole annettu. Hakijalla ei ole luvanhakuvaiheessa velvoitetta ilmoittaa urakoitsijoita, joita ei etukäteen voida kilpailuttaa. Lupamääräyksen 42 mukaan toiminnalla tulee olla riittävän ammattitaitoinen vastuhenkilö. Vilkaan moottoritien vieressä sijaitsevan toiminnan vaikutukset asukkaille tulevat jäämään hyvin vähäisiksi.

Hakijalla ei ole sopimusta kiinteistöllä RN:o 2:9 tapahtuvasta louhimisesta, joten alueelle ei haettu maa-aines- ja ympäristölupaa. Maa-aines- ja ympäristölupapäätöksessä ei ole tarvetta yksilöidä kaikkia louhintaan liittyviä turvallisuusasioita. Räjäytys- ja turvallisuussuunnitelmissa varmistetaan muun ohella, ettei moottoritierampin kallioleikkauksesta liikenteelle aiheudu vaaraa siitä mahdollisesti tippuvista kivilohkareista. Myöskään tästä ei ole tarvetta antaa erillisiä määräyksiä ympäristöluvassa. Hakijan käsityksen mukaan tienpitäjän vastuulla olisi jo ollut verkottaa tai muilla tavoin lujittaa kyseessä olevaa kallioleikkausta, mikäli se kallion heikkolaatuisuuden takia voisi aiheuttaa vaaraa tienkäyttäjille. Joka tapauksessa hakija neuvottelee tienpitäjän kanssa ennen louhinnan siirtymistä lähemmäksi kyseessä olevaa kallioleikkausta.

Ottamisalueen valumavedet ohjautuvat nykytilassa alueen pohjoisosan ojaan, joka alittaa moottoritien rummussa. Louhinnan aikana ja sen jälkeen alueen hulevedet ohjautuvat samaan ojaan ja moottoritietä alittavaan rumpuun, eikä muuta mahdollisuutta edes olisi, sillä vallitsevien maastomuotojen takia vesiä ei saada ohjattua muihin suuntiin. Valuma-alue, jonka vedet ohjautuvat mainittuun moottoritien tierumpuun, on alustavan karttatarkastelun mukaan noin 30 hehtaaria. Ottotoiminnan myötä 9,7 hehtaaria siitä muodostuu louhinta-alueeksi. Vaikkakin ottoalueen pintamaat ja kasvillisuus poistetaan, alueen valumavesimäärät eivät kasva oleellisesti. Teoreettisesti 30 hehtaarin valuma-alueella muodostuisi valuntakertoimella 0,15 (metsäinen alue) valuntavesiä noin 80 m³/d. Louhinnan myötä samaisella valuma-alueella muodostuisi valuntavesiä teoreettisesti noin 106 m³/d, jos ottoalueen osalta käytettäisiin valuntakerrointa 0,3. Todellisuudessa valuntakerroin on todennäköisesti pienempi huomioiden sen, että hulevedet pidätetään alueen tasausaltaissa ja osa vedestä hyödynnetään pölyntorjuntatoimenpiteissä, eli haihtuvuus kasvaa ja osa vedestä sitoutuu valmistettavaan murskeeseen. Lisäksi osa sadevesistä imeytyy ottoalueen irtilouhittuun pohjatasoon / louhikkoon.

Hakijan käsityksen mukaan toiminnasta seuraavasta maltillisesta vesimäärän kasvusta ei voi aiheutua ongelmia nykyisen tierummun toimivuudelle. Tierummut mitoitetaan vastaanottamaan paljon suurempia poikkeustilanteiden vesimääriä. Myös ojien mitoitus on riittävä. Vesimäärän lisäys ei aiheuta Lempoon suonojan tai Myllyojan tulvimista eikä ojan ulkopuolisen alueen vettymistä. Vesienhallintasuunnitelma on yleisen käytännön mukainen ja riittävä ottaen huomioon, että lupamääräyksen 22 mukaan hulevesien johtamisesta tulee tehdä tarkennettu hulevesisuunnitelma valvontaviranomaisen hyväksyttäväksi vähintään kaksi kuukautta ennen toiminnan aloittamista. Myös vesienhallinnasta annetut lupamääräykset 21–22 ovat riittäviä. Hyvälaatuisista hulevesistä ei myöskään aiheudu vesilain 3 luvun 2 §:n 3 momentin tarkoittamaa vahinkoa.

Koska ottoalue on kallioaluetta, pohjaveden muodostuminen on vähäistä. Hakijan toiminnalla ei tule olemaan vaikutusta Bonne Juomat Oy:n vedenottamon tai muiden vedenottamoiden veden laatuun tai saatavuuteen.

Lempolan asukasyhdistys ry on vastaselityksessään katsonut, että käytännössä lähialueen asukkaille räjättykset aiheuttavat huomattavasti suuremman meluhaitan, kuin vaihtelut keskimelutason arvoissa. Räjättyismelu on täysin erilaista kuin alueen keskimelutason melulähteet. Ottaen huomioon hakijan il-

moittamien räjäytysten vähäinen määrä ja hakijan esittämät tarkat etukäteissuunnittelun ja suunnitelmat, ei hakijalle liene ylitsepääsemättömän vaikeaa informoida räjäytysaikatauluja Lohjan kaupungin vetovoimalautakunnan lupajaoston lausunnon mukaisesti vähintään kahta viikkoa ennen.

Hulevesisyvennysten lietteen osalta hakija vastineessaan esittää, ettei sitä ole tarkoitus varastoida ottamisalueella. Lupaehtoa 21 on syytä tarkentaa siltä osin, että lietteen varastointi ottamisalueella kielletään.

Seitsemän vuoden toiminta-aika on kohtuuttoman pitkä aika lähialueen asukaille ja kiinteistöjen omistajille. Melu-, värinä-, pöly- ja liikennehaittojen lisäksi hakijan toiminta vaikuttaa negatiivisesti lähialueen asuntojen arvoon, asuntojen kysyntään ja ylipäänsä alueen kiinnostavuuteen. On kohtuutonta, että hakija perustelee pitkää toiminta-aikaa vaatimuksellaan, että alueen esirakentamisen louhinnan ja murskauksen tulee olla hakijalle taloudellisesti kannattavaa, kun samalla hakijan toiminta saattaa aiheuttaa huomattavia taloudellisia menetyksiä lähialueen muiden kiinteistöjen omistajille.

Laakspohjan kartanon talli on vastaselityksessään ELY-keskuksen vastineen osalta viitannut Tieyhtiö Ykköstie Oy:n valituksesta antamaansa vastineeseen ja todennut väärinkäsitysten oikaisemiseksi, että lähes sama vesimäärä tulee alueelta nykyisinkin ja valuu saman tierummun kautta. Ojien ja rummun tarkoituksena on ohjata vesiä pois tiealueelta. Vesiä ei ohjata jatkossakaan moottoritien ojaan, vaan ottoalueen itäpuolella olevaan ojastoon, jota pitkin vedet ohjautuvat moottoritietä alittavaan rumpuun. Näin tapahtuu myös nykytilassa.

Lasketusaltaassa selkeytetty kuivatusvesi on puhdasta. Siinä ei ole haitta-ainetta enempää kuin muussakaan pintavedessä. Se ei vaikuta ojaan tai tierumpuun haitallisesti eikä se voi lisätä liikennejärjestelmistä ja maanteistä annetun lain mukaisia velvoitteita. Kyse ei ole myöskään jäteveden johtamisesta toisen maalla olevaan ojaan. Alueen kuivatusvesi ei ole ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan käytetyltä alueelta johdettavaa vettä, josta voisi aiheutua ympäristön pilaantumista.

Lupapäätöksissä tulkitaan joustavia säännöksiä, joiden tulkinnan harkintavaltaa sitoo viranomais- ja oikeuskäytäntö sekä lupamääräysten tarpeellisuus suhteessa yksittäistapauksen olosuhteisiin. Ympäristöluvassa saa antaa vain tarpeellisia lupa- ja tarkkailumääräyksiä. Maa-aineslain nojalla ei voi antaa hankkeen laajuuteen ja hakijan saamaan hyötyyn nähden kohtuuttomia määräyksiä. Koska lupa- ja tarkkailumääräykset eivät täytä näitä edellytyksiä, valituksen-alainen päätös on hakijan valituksessa esitettyjen seikkojen perusteella lainvastainen.

Asukasyhdistyksen vastinetta koskien hakija on vastaselityksessään esittänyt, että vaikka aktiivista toimintaa olisikin vuosittain keskimäärin vain neljä kuukautta, louhinta ja murskaus on suoritettava kysyntää ja tarvetta vastaavana aikana. Kesäaikana murskeen tarve on suurin. Kesäaikana ei silti ole jatkuvasti murskaustoimintaa, vaan se ajoittuu kysynnän mukaisiin urakaluonteisiin jaksoihin. Poikkeuksellisen aikaisten tilausten urakat voidaan sopia etukäteen, mutta yleensä kysyntään on vastattava nopeasti. Varastointitila asettaa myös omat haasteensa.

Hakijan valituksen maininnalla siitä, ettei läheisyydessä ole suojelualueita, viitattiin lähinnä linnustonsuojelualueisiin. Jos lähistöllä olisi arvokkaita linnustoalueita, pidempi kesätauko voisi olla perusteltua lintujen pesimäajan rauhoittamiseksi. Niihin liittyvät tyypillisesti lupapäätöksessä asetetut kesäaika-rajotukset. Läheisen Lohjanharjun ja Ojamonkankaan Natura 2000 -alueen suojeluperusteena sen sijaan ovat kolme luontodirektiivin liitteen I luontotyyppiä, joille toiminnasta ei voi aiheutua haittaa.

Hakija on ottanut pohjavesialueen huomioon ottosuunnitelmassa ja esitti hakemuksessaan tavanomaista laajemman pohjaveden tarkkailuohjelman. Lupaviranomainen kuitenkin laajensi tarkkailuvelvoitetta vielä tästä. Olennaista on se, että asianmukainen ja tarkka pohjavesiseuranta ei edellytä sitä, että pinnan korkeutta mitattaisiin seitsemästä pohjavesiputkesta ja laatu näytteitä otettaisiin kuudesta havaintoputkesta ja lisäksi peräti kahdesti vuodessa. Näin laajaa seurantaa ei ole määrätty muissa vastaavissa hankkeissa, joten se poikkeaa viranomaiskäytännöstä. Seurantaa ylimitoittamalla ei saada lisätietoja vaikutuksista.

Asukkaat vastustavat usein esi- ja lisärakentamista lähiympäristöönsä. Asuinalueilla ei kuitenkaan ole ympäristön muuttumattomuussuojaa. Muutostarve perustuu harkittuun maankäytön suunnitteluun, josta asukkaat ja yhdistykset ovat tietoisia. Hallinto-oikeus tarkistaneen viran puolesta Lempolan Asukasyhdistys ry:n säännöistä, oliko yhdistyksen tarkoituksena ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen päätöksen antamishetkellä ja valitusajan päättyessä. Yhdistys on rekisteröity 1997 ja kesä- ja lokakuussa 2019 vireille tulleet muutokset rekisteröitiin marraskuussa 2019.

██████ vastineeseen hakija on vastaselityksessään esittänyt muun ohella, että toiminnan rajoittaminen niin sanottuun virka-aikaan tapahtuvaksi ei ole mahdollista. Se olisi omiaan myös pitkittämään hankkeen kokonaiskestoa, kuten myös ylimitoitettu kesäaika-rajotus. Toiminnan aiheuttamat melupäästöt on mallinnettu hakemusvaiheessa. Mallinnuksessa on huomioitu myös moottoritien liikennemelu ja sen yhteisvaikutukset louhinnan ja murskauksen kanssa. Tuloksista ilmenee, että toiminnan aiheuttama lisäys nykyisin vallitsevaan melutilanteeseen on vähäinen. Myös kokemuspäisellä tiedolla voidaan todeta, että louhinnasta ja murskauksesta johtuva melu laajalti hukkuu tieliikenteen taustameluun. Muun muassa jatkuvatoimisessa melumittauksessa ei ole dataa purettaessa juuri erotettu toiminnan melupulseja arkisiin ja suurin melu aiheutui yleisestä tieliikenteestä sekä sääolosuhteista (tuuli ja sade ynnä muu). Louhittavalla kalliolla ei ole nykytilassa moottoritien melusuoja vaikutusta Lempolan asuinalueelle. Tämä on helposti todennettavissa melumallinnuksen liitekuvasta 2.1. Kallion poiston myötä moottoritien liikennöintimelu ei siis kasva asuinalueella.

Lupajaoston lausuntoa koskien hakija on vastaselityksessään esittänyt muun ohella, että lupapäätöksestä ei ilmene, kuinka lupajaosto oli päätenyt lupamääräyksen mukaiseen ylimitoitettuun tarkkailuun. Ylimitoituksen peruste ei ilmene edes lausunnosta. Hakijan esittämän tarkkailuohjelman mukaisesti toimittaessa saadaan selville pohjaveden laatu ja korkeus eri puolilla ottoaluetta. Lisäputkien liittäminen tarkkailun piiriin ei anna tähän lisäarvoa, siitä aiheutuu ainoastaan kohtuuttomia lisäkustannuksia hakijalle. Hakija on kuitenkin sanotusta poiketen esittänyt, että se kertaluonteisesti ottaisi näytteet kaikista lupajaoston määräämistä putkista ennen ottotoiminnan aloittamista. Lupamääräyksen

4 mukaan pohjaveden pinnankorkeus ja kalliopinnantasoo tulee varmistaa ennen ottotoiminnan aloittamista asentamalla ottoalueen eteläpuolelle pohjaveden havaintoputki. Hakija ei tästä valittanut, mutta tämä on yksi osoitus päätöksen epäjohtamukaisuudesta, sillä kyseisestä putkesta ei kuitenkaan edellytetty toiminnanaikaista tarkkailua.

Lausunnon mukaan Lohjalla on tapana määrätä kesätaukoja louhintaa- ja murskausalueille, joissa asutus on alle 500 metrin etäisyydellä. Kesätaukovaatimuksissa on usein suuria eroja eri kuntien välillä, eikä Lohjan naapurikunnissakaan säännönmukaisesti vaadita tällaisia kesätaukoja. Eri käytännöt eri kunnissa ovat ongelmallisia, sillä toisiaan lähellä sijaitsevat kunnat muodostavat yhden kiviainesmarkkinan. Siten eri toimijat ovat epätasa-arvoisessa asemassa, kun vaatimukset selvästi eroavat toisistaan ilman tapauskohtaista tarvetta. Mahdollisen kesätauon todellinen tarve pitäisi aina arvioida tapauskohtaisesti alueen olosuhteet huomioon ottaen. Pitkä kesätauko liittyy tyypillisesti lintujen pesimiseen tai loma-asumiseen. Hakijan ottoalue sijaitsee lisäksi moottoritien melualueella ja taustamelu peittää suuren osan melusta. Hakijan käsityksen mukaan alue ei siten ole erityisen herkkä meluvaikutusten osalta. Kolmen kauden pituinen kesätauko ei ole perusteltu tarpeellinen lupamääräys.

Hakija yhtyy lupajaoston lausunnossa esitettyihin näkemyksiin räjäytyksistä ja hulevesien ohjaamista annettujen lupamääräysten riittävydestä. Rummulle ei aiheudu mitään vaikutusta.

Tieyhtiö Ykköstitie Oy on antanut vastaselityksen, jossa se on esittänyt, että mikäli vaiheen 2 louhimista ei edellytetä luvan ehdoissa, jää kalliioseinämä poistamatta, koska se ei sisälly hakijan kannattavuuslaskelmaan. Kaupungin olisi tullut lupaehdoissa ottaa huomioon yleiskaavan mukainen kaupallisten palvelujen ja työpaikkojen alueen kokonaisvaltainen toteutus. Alueen hulevesien käsittelyn suunnittelu on puutteellinen ja mikäli rakentaminen ei toteudu tai jää kesken, jää tilanne pysyväksi. Hakija ei esitä asiantuntijoiden laatimia selityksiä valumavesimääristä pintamaiden poiston jälkeen, vaan ainoastaan teoreettisia arvioita ja oletuksia. Louhinnassa ja murskauksessa voi olla pitkiä taukoja, jolloin hulevesien hyödyntäminen pölynsidonnassakin on keskeytyksessä. Luvanhakija ei ole esittänyt yksityiskohtaisia laskelmia virtaamista ja siten mitoitustulosten arvioiminen ei ole mahdollista. Moottoritien alittavan rummun käyttöä ei voi sallia moottoritien liikennöinnin ja rakenteiden vaarantumatta ilman yksityiskohtaisia laskelmia virtaamista todellisten vaikutusten arvioimiseksi.

Bonne Juomat Oy:lle sekä [REDACTED] on varattu tilaisuus antaa vastaselitys lausunnon ja vastineiden johdosta. Vastaselityksiä ei ole annettu.

Merkintä

Hallinto-oikeus on tänään antamallaan päätöksellä ratkaissut valitukset (diaarinumerot 00735/19/5701 ja 00810/19/5701) 27.5.2019 annetusta ja tässä asiassa valituksenalaisella päätöksellä poistetusta maa-aines- ja ympäristöluvasta.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Valitukset enemmälti hyläten hallinto-oikeus muuttaa Lempolan asukasyhdis-

tys ry:n valituksen johdosta Lohjan vetovoimalautakunnan lupajaoston päätöksen lupamääräyksen 1 kuulumaan seuraavasti (*muutos kursivilla*):

1. Lupa koskee lupahakemuksessa esitettyä (lopputilannekartta 5.1.2018, 1510037229, S2) noin 18,7 hehtaarin ottamisaluetta, josta noin 9,7 hehtaaria on varsinaista louhinta-aluetta sekä yhteensä 420 000 m³ ktr:n kalliokiviaineksen ottoa kiinteistöillä Laakspohja 444-423-1-1249 ja Pirunnummi 444-423-1-1369. Lopputilannekartta ottamisalueesta sekä leikkauspiirrokset (Leikkaukset A-A ja B-B, suunnitelmapiirustus 5.1.2018, 1510037229, S3 ja leikkaukset C-C ja D-D, suunnitelmapiirustus 5.1.2018, 1510037229, S4) ovat tämän päätöksen liitteenä 1. *Alueella ei saa murskata muualta tuotua louhetta.*

Perustelut

Asiassa arvioitavat kysymykset

Hallinto-oikeus arvioi valituksissa esitettyjen vaatimusten ja niiden perustelujen johdosta, onko valituksenalainen päätös lainmukainen eli täyttääkö lupaviranomaisen menettely lainsäädännön menettelyvaatimukset, täyttävätkö lupahakemukset maa-aineslain ja ympäristönsuojelulain luvan myöntämisen edellytykset ja ovatko valituksenalaisessa päätöksessä asetetut lupamääräykset lainmukaisia.

Hallinto-oikeus toteaa selvyiden vuoksi, että hallinto-oikeuden toimivalta rajoittuu siihen, mitä valituksenalaisella maa-aineslain ja ympäristönsuojelulain mukaisella yhteispäätöksellä on ratkaistu. Koska lupahakemuksella ei ole haettu eikä valituksenalaisella päätöksellä siten myöskään ole päätetty luvan myöntämisedellytyksistä hankekokonaisuuden vaiheen 2 osalta, hallinto-oikeus ei tässä päätöksessä voi muuttaa lupapäätöstä siten, että hakija veloitetaisiin Tieyhtiö Ykköstie Oy:n valituksessa vaaditulla tavalla louhimaan tai esittämään louhintasuunnitelma myös vaiheen 2 osalta.

Lupajaoston toimivalta ja menettely

Sovellettavat oikeusohjeet

Ympäristönsuojelulain 22 §:n (527/2014) 1 momentin mukaan kunnalle kuuluvista tämän lain mukaisista lupa- ja valvontatehtävistä huolehtii kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetussa laissa (64/1986) tarkoitettu kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, joka käyttää osaltaan ympäristönsuojelun yleisen edun puhevaltaa ympäristönsuojelulain mukaisessa päätöksenteossa.

Ympäristönsuojelulain 43 §:n 1 momentin mukaan lupaviranomaisen on ennen asian ratkaisemista varattava niille, joiden oikeutta tai etua asia saattaa koskea (asianosainen), tilaisuus tehdä muistutuksia lupa-asian johdosta. Pykälän 2 momentin mukaan muille kuin asianosaisille on varattava tilaisuus ilmaista mielipiteensä. Pykälän 3 momentin mukaan kuulemisesta säädetään lisäksi hallintolaissa.

Ympäristönsuojelulain 44 §:n (527/2014) 1 momentin mukaan lupaviranomaisen on tiedotettava lupahakemuksesta kuuluttamalla siitä vähintään 30 päivän ajan toiminnan vaikutusalueen kuntien ilmoitustauluilla siten kuin julkisista

kuulutuksista annetussa laissa (34/1925) säädetään. Kuulutus on julkaistava myös lupaviranomaisen internetsivuilla, jolloin kuulutus voi sisältää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentin estämättä toiminnanharjoittajan nimen ja toiminnan sijaintipaikan tiedot. Lisäksi kuulutuksen julkaisemisesta on ilmoitettava ainakin yhdessä toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä, jollei asian merkitys ole vähäinen tai ilmoittaminen ole muutoin ilmeisen tarpeetonta. Kuulutus on annettava erikseen tiedoksi niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee.

Ympäristönsuojelulain 47 a §:n 1 momentin mukaan, jos maa-ainesten ottamistoimintaa koskeva hanke edellyttää ympäristölupaa ja maa-aineslain (555/1981) mukaista lupaa, niitä koskevat lupahakemukset on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä, jollei sitä ole erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana. Yhteistä lupaa voidaan hakea yhdellä lupahakemuksella.

Ympäristönsuojelulain 84 §:n (527/2014) 1 momentin mukaan lupapäätös annetaan julkipanon jälkeen, ja sen katsotaan tulleen valitukseen oikeutettujen tietoon silloin, kun se on annettu.

Pykälän 2 momentin mukaan päätöksen antamisesta 1 momentin mukaisesti ilmoitetaan ennen sen antamispäivää päätöksen tehneen viranomaisen ilmoitustaululla. Julkipanoilmoituksessa on mainittava viranomainen, asian laatu, päätöksen antamispäivä ja valitusaike sekä missä ja mihin ajankohtaan asti päätös pidetään yleisön nähtävillä. Ilmoitus on pidettävä päätöksen tehneen viranomaisen ilmoitustaululla vähintään sen ajan, jonka kuluessa päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla. Päätöksen on oltava saatavana ilmoituksessa mainittuna antamispäivänä.

Ympäristönsuojelulain 85 §:n 1 momentin mukaan lupapäätös on lähetettävä hakijalle ja niille, jotka ovat päätöstä erikseen pyytäneet, sekä valvontaviranomaisille ja asiassa yleistä etua valvoville viranomaisille. Päätös on lisäksi lähetettävä tiedoksi niille viranomaisille, joilta on pyydetty lausunto hakemuksesta. Työ- ja elinkeinoministeriöministeriölle on lähetettävä päätös, jos sähköntuotantolaitoksen lupahakemus on hylätty. Päätöksen antamisesta on lisäksi ilmoitettava niille, jotka ovat tehneet muistutuksen tai esittäneet mielipiteen asiassa tai ovat ilmoitusta erikseen pyytäneet, sekä niille, joille on 44 §:n 1 momentin mukaan annettu lupahakemuksesta erikseen tieto. Jos muistutuskirjelmässä on useita allekirjoittajia, voidaan päätös toimittaa tai tieto päätöksen antamisesta ilmoittaa vain muistutuksen ensimmäiselle allekirjoittajalle.

Pykälän 2 momentin mukaan tieto päätöksestä on viipymättä julkaistava toiminnan sijaintikunnassa ja muussa kunnassa, jossa toiminnan vaikutukset saatavat ilmetä. Tieto päätöksestä on lisäksi julkaistava ainakin yhdessä toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä, jollei asian merkitys ole vähäinen tai julkaiseminen ole muutoin ilmeisen tarpeetonta.

Maa-aineslain 4 a §:n 1 momentin mukaan ainesten ottamista koskeva lupahakemus ja samaa hanketta koskeva ympäristönsuojelulain (527/2014) mukainen ympäristölupahakemus on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä, jollei sitä ole erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana. Yhteistä lupaa voidaan hakea yhdellä lupahakemuksella.

Maa-aineslain 7 §:n 1 momentin mukaan maa-ainesten ottamista koskevan

lupa-asian ratkaisee kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain (64/1986) mukainen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivallan siirtämisestä säädetään kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain 7 §:ssä. Edellä 4 a §:ssä tarkoitetun lupa-asian ratkaisee ympäristönsuojelulain 34–37 §:ssä säädetty toimivaltainen lupaviranomainen.

Maa-aineslain 13 §:n 1 momentin mukaan maa-aineslupaa koskevan hakemuksen johdosta on kuulutettava kunnan ilmoitustaululla 30 päivän ajan. Tämän ohella kunnan on varattava ottamisalueen sisältävään kiinteistöön rajoittuvien kiinteistöjen ja muiden alueiden omistajille ja haltijoille tilaisuus tulla kuulluiksi, paitsi milloin se on ilmeisen tarpeetonta. Jos hakemuksessa tarkoitetulla hankkeella voi olla huomattavaa vaikutusta laajalla alueella tai lukuisten henkilöiden oloihin, hakemuksesta on lisäksi ilmoitettava ainakin yhdessä hankkeen vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Kuulemisesta ja ilmoituksista aiheutuneet kulut kuuluvat luvan hakijan maksettaviksi.

Ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (713/2014, ympäristönsuojeluasetus) 2 §:n 2 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ratkaisee seuraavien ympäristönsuojelulain liitteen 1 taulukossa 2 tarkoitettujen toimintojen ympäristölupahakemukset, jollei ympäristönsuojelulain 34 §:stä muuta johdu:

---

6) malmien tai mineraalien kaivaminen tai maaperän ainesten otto:

- a) kivenlouhimo tai sellainen muu kuin maanrakennustoimintaan liittyvä kivenlouhinta, jossa kiviainesta käsitellään vähintään 50 päivää;
- b) kiinteä murskaamo tai kalkkikiven jauhatusta tai sellainen tietylle alueelle sijoitettava siirrettävä murskaamo tai kalkkikiven jauhatusta, jonka toiminta-aika on yhteensä vähintään 50 päivää.

Lohjan kaupungin hallintosäännön (Kaupunginvaltuusto 17.5.2017/70 §) 11 §:n mukaan vetovoimalautakunnan lupajaosto vastaa laissa ja asetuksissa sekä muissa säädöksissä kunnan ympäristönsuojelu- ja rakennusvalvontaviranomaiselle määrättyjen tehtävien valmistelusta, täytäntöönpanosta ja neuvonnasta. Jaoston lupa- ja valvonta-asioiden päätöksiin ei ole otto-oikeutta.

Asiassa saatu selvitys ja oikeudellinen arviointi

Asiakumppaneineen on valituksessaan esittänyt, että asiassa on epäselvää, onko Lohjan vetovoimalautakunnalla toimivalta kyseessä olevan hankkeen kokoisessa lupa-asiasa. Lisäksi valituksessa on esitetty, että lautakunta voisi olla esteellinen asian käsittelemisessä, koska hakijan edustaja on tehnyt kaupungin kanssa muun ohella kiinteistökauppoja. Menettelyssä on tapahtunut myös kuulutuksen osalta virheitä, ja lupapäätöksen korjaaminen on johtanut siihen, että menettely ja päätös ovat epäluotettavia.

Asiassa saadun selvityksen perusteella Lohjan kaupunki on ilmoittanut 9.3.2018 kirjeitse naapureille (38 naapuria) asian vireille tulosta, jolloin varatiin mahdollisuus kirjallisen huomautuksen tekemiseen. Lisäksi vireille tulosta on ilmoitettu kirjeitse Lempolan asukasyhdistys ry:lle ja Lohjan Asemanseudun asukasyhdistykselle. Hakemuksesta on kuulutettu Lohjan kaupungin internetsivuilla 9.3.–9.4.2018 ja uudelleen kuulutuksessa olleen vuosilukuvirheen vuoksi 12.4.–11.5.2018. Ilmoitus kuulutuksesta on julkaistu Länsi-Uusimaa

-lehdessä 9.3.2018 ja 12.4.2018.

Lupajaoston päätös 13.6.2019 § 54 on annettu julkipanon jälkeen 24.6.2019, jolloin päätöksen antamisesta on ilmoitettu myös asianosaisille. Lupajaosto on havainnut virheen päätöksen valitusosoituksessa ja antanut päätöksen uudelleen 1.8.2019 uudella julkipanolla, josta on ilmoitettu asianosaisille uudelleen kirjeitse. Päätös on pidetty nähtävillä 31.7.–31.8.2019 kaupungin yleisillä verkkosivuilla.

Hallinto-oikeus toteaa, että Lohjan kaupungin vetovoimalautakunnan lupajaosto toimii Lohjan kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisena, jolla on toimivalta ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain mukaisten lupa-asioiden käsitteelyyn. Ympäristönsuojelulain, maa-aineslain ja ympäristönsuojeluasetuksen perusteella lupajaosto on ollut toimivaltainen käsittelemään ympäristö- ja maa-aineslain mukaisen nyt kysymyksessä olevan lupahakemuksen kiven louhintaan ja murskaukseen.

Asiassa saadun selvityksen perusteella asianosaisia on kuultu hakemuksesta ympäristönsuojelulain 43 ja 44 §:ien sekä maa-aineslain 13 §:n mukaisesti. Kuulutus on tehty uudelleen, kun virheellinen vuosiluku kuulutuksessa on havaittu. Vaikka asianosaisille erikseen kirjeitse toimitetussa ilmoituksessa on ollut virheellinen vuosiluku, ei se ole estänyt asianosaisten mielipiteiden ilmaisua. Siten valituksenalaisen päätöksen antamista edeltänyt kuulemismenettely ei ole asiassa ollut virheellistä vaan se on täyttänyt ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain vaatimukset. Samoin hallintolain 50 §:n nojalla korjattu uusi päätös on annettu tiedoksi ympäristönsuojelu- ja maa-aineslain mukaisesti kuuluttamalla sekä erityistiedoksiannoilla.

Hallinto-oikeus toteaa, että asiassa esitetty epäily viranomaisen esteellisyydestä ei hallintolain 27 § huomioon ottaen voi johtaa siihen, että lain nojalla toimivaltainen monijäseninen viranomainen itsessään olisi esteellinen käsittelemään asiaa, eikä asiassa ole edes esitetty, että jokin yksittäinen päätöksen tekemiseen osallistunut lupajaoston jäsen olisi ollut esteellinen käsittelemään asiaa.

Edellä esitetyillä perusteilla hallinto-oikeus katsoo, että Lohjan kaupungin vetovoimalautakunnan lupajaoston menettely ei siten ole ollut asiassa sillä tavoin virheellistä, että päätös olisi syytä kumota, vaan [REDACTED] asiakumppaninsa valitus on tällä perusteella tehtynä hylättävä.

Luvan myöntämisen edellytykset ja vaaditut muutokset lupamääräyksiin

Sovellettavat säännökset

Maa-aineslaki

Maa-aineslain 1 §:n 1 momentin mukaan maa-aineslakia sovelletaan kiven, soran, hiekan, saven ja mullan ottamiseen pois kuljetettavaksi taikka paikalla varastoitavaksi tai jalostettavaksi, jollei 2 §:stä muuta johdu.

Maa-aineslain 3 §:n 1 momentin mukaan maa-aineslaissa tarkoitettuja aineksia ei saa ottaa niin, että siitä aiheutuu:

- 1) kauniin maisemakuvan turmeltumista;

- 2) luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien tuhoutumista;
- 3) huomattavia tai laajalle ulottuvia vahingollisia muutoksia luonnonolosuhteissa; tai
- 4) tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen veden laadun tai antoisuuden vaarantuminen, jollei siihen ole saatu vesilain mukaista lupaa.

Pykälän 2 momentin mukaan alueella, jolla on voimassa asemakaava tai oikeusvaikutteinen yleiskaava, on sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, katsottava, ettei ottaminen vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen eikä turmele kaupunki- tai maisemakuva.

Pykälän 4 momentin mukaan ottamispaidat on sijoitettava ja ainesten ottaminen järjestettävä niin, että ottamisen vahingollinen vaikutus luontoon ja maisemakuvaan jää mahdollisimman vähäiseksi ja että maa-ainesesiintymää hyödynnetään säästeliäästi ja taloudellisesti eikä toiminnasta aiheudu asutukselle tai ympäristölle vaaraa tai kohtuullisin kustannuksin vältettävissä olevaa haittaa.

Maa-aineslain 5 §:n 1 momentin mukaan lupaa haettaessa on ainesten ottamisesta ja ympäristön hoitamisesta sekä, mikäli mahdollista, alueen myöhemmästä käyttämisestä esitettävä ottamissuunnitelma. Tämä ei kuitenkaan ole tarpeen, jos hanke laajuudeltaan ja vaikutuksiltaan on vähäinen. Ottamissuunnitelman sisällöstä ja rakenteesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 2 momentin mukaan suunnitelmaa laadittaessa on tarvittavassa laajuudessa selvitettävä vallitsevat luonnonolosuhteet, ainesten määrä ja laatu sekä hankkeen vaikutukset ympäristöön ja luonnonolosuhteisiin.

Maa-aineslain 6 §:n 1 momentin mukaan lupa ainesten ottamiseen on myönnettävä, jos asianmukainen ottamissuunnitelma on esitetty eikä ottaminen tai sen järjestely ole ristiriidassa 3 §:ssä säädettyjen rajoitusten kanssa. Asiaa harkittaessa on otettava huomioon myös lupamääräysten vaikutus.

Maa-aineslain 10 §:n 1 momentin mukaan lupa ainesten ottamiseen myönnetään määrääjäksi, kuitenkin enintään kymmeneksi vuodeksi.

Maa-aineslain 11 §:n 1 momentin mukaan ainesten ottamista koskevaan lupaan on liitettävä määräykset siitä, mitä hakijan on noudatettava hankkeesta aiheutuvien haittojen välttämiseksi tai rajoittamiseksi, jolleivät sanotut seikat käy ilmi ottamissuunnitelmasta.

Pykälän 2 momentin mukaan lupamääräykset on annettava:

- 1) ottamisalueen rajauksesta, kaivausten ja leikkausten syvyydestä ja muodosta sekä ottamistoiminnan etenemissuunnista;
- 2) alueen suojaamisesta ja siistimisestä ottamisen aikana ja sen jälkeen; sekä
- 3) puuston ja muun kasvillisuuden säilyttämisestä, uusimisesta ja uusista istutuksista ottamisen aikana ja sen jälkeen.

Pykälän 3 momentin mukaan lupamääräyksiä voidaan lisäksi antaa:

- 1) ottamiseen liittyvistä laitteista ja liikenteen järjestämisestä erityisesti pohjaveden suojelemiseksi;
- 2) ajasta, jonka kuluessa tämän pykälän nojalla määrätyt toimenpiteet on suoritettava; sekä
- 3) muista hankkeesta aiheutuvien haittojen välttämiseksi tai rajoittamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä.

Pykälän 3 momentin mukaan määräykset eivät saa aiheuttaa luvan saajalle sellaista vahinkoa ja haittaa, jota on pidettävä hankkeen laajuuteen ja hänen saamaansa hyötyyn nähden kohtuuttomana.

Ympäristönsuojelulaki

Ympäristönsuojelulain 2 §:n 1 momentin mukaan ympäristönsuojelulakia sovelletaan teolliseen ja muuhun toimintaan, josta aiheutuu tai saattaa aiheutua ympäristön pilaantumista. Tätä lakia sovelletaan myös toimintaan, jossa syntyy jätettä, sekä jätteen käsittelyyn.

Ympäristönsuojelulain 5 §:n 1 momentin mukaan ympäristönsuojelulaissa tarkoitetaan:

---

2) *ympäristön pilaantumisella* sellaista päästöä, jonka seurauksena aiheutuu joko yksin tai yhdessä muiden päästöjen kanssa: a) terveyshaittaa; b) haittaa luonnolle ja sen toiminnoille; c) luonnonvarojen käyttämisen estymistä tai melkoista vaikeutumista; d) ympäristön yleisen viihtyisyyden tai erityisten kulttuuriarvojen vähentymistä; e) ympäristön yleiseen virkistyskäyttöön soveltuvuuden vähentymistä; f) vahinkoa tai haittaa omaisuudelle taikka sen käytölle; tai g) muu näihin rinnastettava yleisen tai yksityisen edun loukkaus;

Ympäristönsuojelulain 6 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä ja niiden hallinnasta sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista (*selvillääolovelvollisuus*).

Ympäristönsuojelulain 11 §:n 1 momentin mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttava toiminta on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava siten, että toiminnasta ei aiheudu pilaantumista tai sen vaaraa ja pilaantuminen voidaan ehkäistä.

Pykälän 2 momentin mukaan toiminnan sijoituspaikan soveltuvuutta arvioitaessa on otettava huomioon toiminnan:

- 1) luonne, kesto, ajankohta ja vaikutusten merkittävyys sekä pilaantumisen todennäköisyys ja onnettomuusriski;
- 2) vaikutusalueen herkkyys ympäristön pilaantumiselle;
- 3) merkitys elinympäristön terveellisyyden, ja viihtyisyyden kannalta;
- 4) sijoituspaikan ja vaikutusalueen nykyinen ja oikeusvaikutteisen kaavan osoittama käyttötarkoitus;
- 5) muut mahdolliset sijoituspaikat alueella.

Ympäristönsuojelulain 17 §:n 1 momentin mukaan ainetta, energiaa tai pieneliöitä ei saa panna, päästää tai johtaa sellaiseen paikkaan tai käsitellä siten, että:

- 1) tärkeällä tai muulla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella

pohjaveden laadun muutos voi aiheuttaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle taikka pohjaveden laatu voi muutoin olennaisesti huonontua;
 2) toisen kiinteistöllä olevan pohjaveden laadun muutos voi aiheuttaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle taikka tehdä pohjaveden kelpaamattomaksi tarkoitukseen, johon sitä voitaisiin käyttää; tai
 3) toimenpide vaikuttamalla pohjaveden laatuun muutoin saattaa loukata yleistä tai toisen yksityistä etua (*pohjaveden pilaamiskielto*).

Ympäristönsuojelulain 20 §:n mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavassa toiminnassa on periaatteena, että:

- 1) menetellään toiminnan laadun edellyttämällä huolellisuudella ja varovaisuudella ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi sekä otetaan huomioon toiminnan aiheuttaman pilaantumisen vaaran todennäköisyys, onnettomuusriski sekä mahdollisuudet onnettomuuksien estämiseen ja niiden vaikutusten rajoittamiseen (*varovaisuus- ja huolellisuusperiaate*);
- 2) noudatetaan ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoituksenmukaisia ja kustannustehokkaita eri toimien yhdistelmiä (*ympäristön kannalta parhaan käytännön periaate*).

Ympäristönsuojelulain 48 §:n 1 momentin mukaan lupaviranomaisen on tutkittava ympäristöluvan myöntämisen edellytykset ja otettava huomioon asiassa annetut lausunnot ja tehdyt muistutukset ja mielipiteet. Lupaviranomaisen on muutoinkin otettava huomioon, mitä yleisen ja yksityisen edun turvaamiseksi säädetään.

Pykälän 2 momentin mukaan ympäristölupa on myönnettävä, jos toiminta täyttää tämän lain ja jätelain sekä niiden nojalla annettujen säännösten vaatimukset.

Ympäristönsuojelulain 49 §:n mukaan ympäristöluvan myöntäminen edellyttää, ettei toiminnasta, asetettavat lupamääräykset ja toiminnan sijoituspaikka huomioon ottaen, aiheudu yksinään tai yhdessä muiden toimintojen kanssa:

- 1) terveyshaittaa;
- 2) merkittävää muuta 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua seurausta tai sen vaaraa;
- 3) 16–18 §:ssä kiellettyä seurausta;
- 4) erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista taikka vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella;
- 5) eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasitusta.

Ympäristönsuojelulain 52 §:n 1 momentin mukaan ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset:

- 1) päästöistä, päästöraja-arvoista, päästöjen ehkäisemisestä ja rajoittamisesta sekä päästöpaikan sijainnista;
- 2) maaperän ja pohjavesien pilaantumisen ehkäisemisestä;
- 3) jätteistä sekä niiden määrän ja haitallisuuden vähentämisestä;
- 4) toimista häiriö- ja muissa poikkeuksellisissa tilanteissa;
- 5) toiminnan lopettamisen jälkeisestä alueen kunnostamisesta ja päästöjen ehkäisemisestä sekä muista toiminnan lopettamisen jälkeisistä toiminnoista;
- 6) muista toiminnoista, joilla ehkäistään tai vähennetään ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa.

Pykälän 3 momentin mukaan lupamääräyksiä annettaessa on otettava huomioon toiminnan luonne, sen alueen ominaisuudet, jolla toiminnan vaikutus ilmenee, toiminnan vaikutus ympäristöön kokonaisuutena, ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitettujen toimien merkitys ympäristön kokonaisuuden kannalta sekä tekniset ja taloudelliset mahdollisuudet toteuttaa nämä toimet. Päästöraja-arvoa sekä päästöjen ehkäisemistä ja rajoittamista koskevien lupamääräysten tulee perustua parhaaseen käyttökelpoiseen tekniikkaan. Lupamääräyksissä ei kuitenkaan saa velvoittaa käyttämään vain tiettyä tekniikkaa. Lisäksi on tarpeen mukaan otettava huomioon energian ja materiaalien käytön tehokkuus sekä varautuminen onnettomuuksien ehkäisemiseen ja niiden seurausten rajoittamiseen.

Ympäristönsuojelulain 62 §:n 1 momentin mukaan ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset päästöjen ja toiminnan tarkkailusta sekä toiminnan vaikutusten ja toiminnan lopettamisen jälkeisen ympäristön tilan tarkkailusta. Luvassa on lisäksi annettava tarpeelliset määräykset jätelain 120 §:ssä säädetystä jätehuollon seurannasta ja tarkkailusta sekä jätteen käsittelyn seuranta- ja tarkkailusuunnitelmasta ja sen noudattamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan tarkkailun toteuttamiseksi luvassa on määrättävä mittausten menetelmistä ja mittausten tiheydestä. Luvassa on myös määrättävä siitä, miten seurannan ja tarkkailun tulokset arvioidaan ja miten tulokset toimitetaan valvontaviranomaiselle. Toiminnanharjoittaja voidaan määrätä antamaan valvontaa varten myös muita tarpeellisia tietoja.

Pykälän 3 momentin mukaan toiminnanharjoittajan on toimitettava valvontaviranomaiselle säännöllisesti päästöjen tarkkailun tulokset ja muut valvontaa varten tarvittavat tiedot, siten kuin ympäristöluvassa tarkemmin määrätään. Tiedot direktiivilaitoksen päästöjen tarkkailun tuloksista ja muut valvontaa varten tarpeelliset tiedot direktiivilaitoksen luvan noudattamisesta on toimitettava valvontaviranomaiselle vähintään kerran vuodessa.

Ympäristönsuojelulain 66 §:n 1 momentin mukaan luvanvaraisen toiminnan harjoittajan on huolehdittava maaperään ja pohjaveteen kohdistuvien päästöjen ehkäisemiseksi toteutettujen toimien, kuten rakenteiden säännöllisestä ylläpidosta, huollosta ja tarkastuksista. Luvassa on annettava tätä koskevat tarpeelliset määräykset.

Pykälän 2 momentin mukaan toiminnanharjoittajan on huolehdittava määräajoin suoritettavasta maaperän ja pohjaveden tarkkailusta ottaen huomioon sellaiset laitosalueella olevat vaaralliset aineet, jotka saattavat aiheuttaa maaperän tai pohjaveden pilaantumista (merkitykselliset vaaralliset aineet). Pilaantumisen riskin järjestelmällisen arvioinnin perusteella luvassa annetaan tarpeelliset määräykset tarkkailusta ja määräajoin toteutettavan tarkkailun aikavälistä.

Ympäristönsuojelulain 87 §:n 2 momentin mukaan ympäristönsuojelulain 47 a §:ssä tarkoitetun luvan voimassaoloajasta säädetään maa-aineslain 10 §:ssä.

Laki eräistä naapuruussuhteista

Eräistä naapuruussuhteista annetun lain (naapuruussuhdelaki) 17 §:n 1 momentin mukaan kiinteistöä, rakennusta tai huoneistoa ei saa käyttää siten, että naapurille, lähistöllä asuvalle tai kiinteistöä, rakennusta tai huoneistoa hallitsevalle aiheutuu kohtuutonta rasitusta ympäristölle haitallisista aineista, noesta, liasta, pölystä, hajusta, kosteudesta, melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä tai muista vastaavista vaikutuksista.

Pykälän 2 momentin mukaan arvioitaessa rasituksen kohtuuttomuutta on otettava huomioon paikalliset olosuhteet, rasituksen muu tavanomaisuus, rasituksen voimakkuus ja kesto, rasituksen syntymisen alkamisajankohta sekä muut vastaavat seikat.

Valtioneuvoston asetus kivenlouhimojen, muun kivenlouhinnan ja kivenmurskaamojen ympäristönsuojelusta (800/2010, Muraus-asetus)

Muraus-asetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan toimintaa ei saa sijoittaa alle 400 metrin päähän sairaalasta, päiväkodista, hoito- tai oppilaitoksesta taikka muusta melulle tai pölylle erityisen alttiista kohteesta.

Pykälän 2 momentin mukaan kivenlouhimo, muu kivenlouhintaa ja kivenmurskaamo on lisäksi sijoitettava siten, että melua tai pölyä aiheuttavan toiminnon etäisyys asumiseen tai loma-asumiseen käytettävään rakennukseen tai sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevaan oleskeluun tarkoitettuun piha-alueeseen tai muuhun häiriölle alttiiseen kohteeseen on vähintään 300 metriä.

Muraus-asetuksen 4 §:n 1 momentin mukaan pölylähteet on sijoitettava teknisten mahdollisuuksien mukaan toiminta-alueen alimmalle kohdalle.

Pykälän 2 momentin mukaan kiven porauksessa syntyvän pölyn leviämistä on estettävä sijoittamalla porausvaunuihin pölynkeräyslaitteet tai käyttämällä muuta pölyn leviämisen estämisen kannalta parasta käyttökelpoista tekniikkaa.

Pykälän 3 momentin mukaan kuormattavan ja murskauslaitteiston kuljettimelta varastokasaan putoavan kiviaineksen pölyämistä on estettävä säätämällä putoamiskorkeus mahdollisimman pieneksi, kiinnittämällä murskauslaitteiston kuljettimien päähän pölyämistä estävät suojat tai käyttämällä muuta pölyn leviämisen estämisen kannalta parasta käyttökelpoista tekniikkaa.

Pykälän 4 momentin mukaan, jos kivenmurskaamo sijoitetaan alle 500 metrin päähän asumiseen tai loma-asumiseen käytettävästä rakennuksesta tai sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevasta oleskeluun tarkoitettuun piha-alueesta tai muusta häiriölle alttiista kohteesta, on pölyn joutumista ympäristöön estettävä kastelemalla tai koteloidamalla päästölähteet kattavasti ja tiiviisti taikka käyttämällä muuta pölyn torjumisen kannalta parasta käyttökelpoista tekniikkaa. Varastokasat ja ajoneuvojen kuormat on tarvittaessa kasteltava ja pölyn leviämisen ajoneuvoista toiminta-alueen ulkopuolelle on estettävä.

Muraus-asetuksen 5 §:n mukaan ilmanlaadusta alueilla, joilla asuu tai oleskelee ihmisiä ja joilla ihmiset saattavat altistua ilman epäpuhtauksille, säädetään ilmanlaadusta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (79/2017).

Muraus-asetuksen 6 §:n 1 momentin mukaan melulähteet on sijoitettava teknisten mahdollisuuksien mukaan toiminta-alueen alimmalle kohdalle. Raaka-aine-, pintamaa- ja tuotevarastokasat on pidettävä melun leviämisen estämisen kannalta riittävän korkeina ja ne on sijoitettava siten, että melun leviäminen melulle alttiisiin kohteisiin estyy.

Pykälän 2 momentin mukaan koneiden ja laitteiden kunnossapidosta on huolehdittava. Toiminta-alueella siirtokuljetusmatkat on suunniteltava mahdollisimman lyhyiksi.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos kivenmurskaamo sijoitetaan alle 500 metrin päähän asumiseen tai loma-asumiseen käytettävästä rakennuksesta tai sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevasta oleskeluun tarkoitettu piha-alueesta tai muusta häiriöille alttiista kohteesta, melua on torjuttava koteloinnein, kumituksin tai muilla vastaavilla ääniteknisesti parhailla meluntorjuntatoimilla. Meluesteet on rakennettava melulähteen välittömään läheisyyteen.

Muraus-asetuksen 7 §:n mukaan toiminnasta syntyvä melu ei saa häiriöille alttiissa kohteissa ylittää melutason ohjearvoista annetussa valtioneuvoston päätöksessä (993/1992) säädettyjä ulkomelun ohjearvoja.

Muraus-asetuksen 8 §:n 1 momentin mukaan, jos toiminnan etäisyys melulle alttiisiin kohteisiin on alle 500 metriä, ei murskaamista, poraamista, rikotusta tai räjäytyksiä eikä kuormauksia tai kuljetuksia saa tehdä viikonloppuisin eikä arkipyhinä, vaan:

- 1) murskaaminen on tehtävä arkipäivisin kello 7.00 ja 22.00 välisenä aikana;
- 2) poraaminen on tehtävä arkipäivisin kello 7.00 ja 21.00 välisenä aikana;
- 3) rikotus on tehtävä arkipäivisin kello 8.00 ja 18.00 välisenä aikana;
- 4) räjäytykset on tehtävä arkipäivisin kello 8.00 ja 18.00 välisenä aikana; ja
- 5) kuormaaminen ja kuljetus on tehtävä arkipäivisin kello 6.00 ja 22.00 välisenä aikana.

Pykälän 3 momentin mukaan ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi ympäristöluvassa voidaan erityisestä syystä antaa toiminta-ajoista 1 ja 2 momentissa säädettyä ankarampia määräyksiä.

Muraus-asetuksen 9 §:n 1 momentin mukaan polttoaineiden ja muiden ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavien aineiden pääsy maaperään ja pohjaveteen on estettävä.

Pykälän 2 momentin mukaan tukitoiminta-alueiden maarakenteet on tiivistettävä siten, että polttoaineiden ja muiden ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavien aineiden pääsy maaperään ja pohjaveteen on estetty. Poltto- ja voiteluaineiden sekä kemikaalien varastointi- ja käsittelyalueiden on oltava nestettä läpäisemättömiä ja reunoiltaan korotettuja.

Pykälän 3 momentin mukaan polttoainesäiliöiden on oltava kaksoisvaippasäiliöitä tai kiinteästi valuma-altaallisia säiliöitä ja niiden on kestettävä mekaanista ja kemiallista rasitusta. Säiliöt on varustettava ylitäytönestimillä ja tankkauslaitteistot lukittavilla sulkuventtiileillä.

Pykälän 4 momentin mukaan kuormauskalustoa tankattaessa ja huollettaessa

on huolehdittava siitä, että polttoaineita tai muita pilaantumisen vaaraa aiheuttavia aineita ei pääse maaperään tai pohjaveteen.

Pykälän 5 momentin mukaan pölynsidonta- ja liukkaudentorjunta-aineita sekä räjähteitä ei saa käyttää siten, että niistä voi aiheutua maaperän tai pohjaveden pilaantumisen vaaraa.

Muraus-asetuksen 10 §:n 1 momentin mukaan toiminta on järjestettävä siten, että siitä ei aiheudu pintavesien tai kaivojen pilaantumista.

Pykälän 3 momentin mukaan kiintoaineen erottamiseksi ympäristöön päätyvät vedet on tarvittaessa johdettava selkeytysaltaan kautta.

Muraus-asetuksen 13 §:n 1 momentin mukaan, jos toiminnan etäisyys melulle ja pölylle alttiisiin kohteisiin on yli 500 metriä, maasto-olosuhteet ovat erityisen suojaavat ja toiminnanharjoittaja voi luotettavalla, ympäristölupaviranomaisen hyväksymällä tavalla osoittaa, että 5 ja 7 §:ssä tarkoitetut arvot ilmanlaadulle ja melutasolle eivät ylity, ei ympäristöluvassa tarvitse asettaa määräyksiä melun ja hengitettävien hiukkasten pitoisuuksien tarkkailusta.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos toiminnan etäisyys melulle alttiisiin kohteisiin on alle 500 metriä ja toiminnanharjoittaja voi luotettavalla ja lupaviranomaisen hyväksymällä tavalla osoittaa, että toiminnasta aiheutuva melu, liikenne mukaan lukien ei ylitä 7 §:ssä tarkoitettuja melutason arvoja ja jos toiminnassa noudatetaan meluntorjunnan kannalta parasta käyttökelpoista tekniikkaa, ei ympäristöluvassa tarvitse asettaa määräyksiä melun tarkkailusta.

Valtioneuvoston päätös melutason ohjearvoista (993/1992)

Melutason ohjearvoista annetun valtioneuvoston päätöksen 2 §:n 1 momentin mukaan asumiseen käytettävillä alueilla, virkistysalueilla taajamissa ja taajamien välittömässä läheisyydessä sekä hoito- tai oppilaitoksia palvelevilla alueilla on ohjeena, että melutaso ei saa ylittää ulkona melun A-painotetun ekvivalenttitason (L_{Aeq}) päiväohjearvoa (klo 7–22) 55 dB eikä yöohjearvoa (klo 22–7) 50 dB.

Asiassa saatu selvitys

Hankealue ja sen ympäristö

Ottamisalue sijaitsee Lohjan Laakspohjassa kiinteistöillä Laakspohja 444-423-1-1249 ja Pirunnummi 444-423-1-1369. Ottamisalue rajoittuu lännessä moottoritien sisääntulotiehen ja pohjoisessa E18 Helsinki–Turku-moottoritiehen. Idässä ottamisalue rajoittuu likimäärin louhittavan kallion ja tasaisen soistuneen metsäalueen leikkauskohtaan.

Lähin asemakaavoitettu asuinalue sijaitsee lounaassa Lempolassa noin 400 metrin etäisyydellä ottamisalueen rajasta. Ottamisalueen eteläpuolella noin 350 metrin etäisyydellä sijaitsee Lempolan kauppakeskus, autokauppaa palveleva rakennus ja frisbeegolfrata, ja noin 700–900 metrin etäisyydellä sijaitsee ylä- ja ala-asteen koulu, päiväkotia, vanhusten palvelutalo ja kerrostaloja. Ventalan asuinalue sijaitsee etelässä noin 900 metrin etäisyydellä ja Perttilän ase-

makaavoitettu asuinalue sijaitsee kaakossa noin 800 metrin etäisyydellä. Ottamisa-alueen itäpuolella noin 260–550 metrin etäisyydellä sijaitsee kolme erillistä haja-asutusalueen omakotirakennuspaikkaa.

Lehmijärveltä ja Lohjanjärveltä ei ole näköyhteyttä ottamisa-alueelle. Ottamisa-alue ei näy asuntoalueille eikä Lempolan kauppapuistoon, koska välissä on ti-
heää harjumetsää.

Ottamisa-alue sijaitsee Lohjanharjun vieressä ja kallion maanpinta nousee ta-
solle + 90 metriä ja on alimmillaan alueen itäosassa tasolla + 67 metriä. Kaak-
koon päin mentäessä maanpinta nousee Lohjanharjulla tasolle + 120 metriä.
Pohjoispuolella sijaitseva moottoritie on tasolla + 55 metriä ja moottoritien si-
säntulotie on tasolla + 70 ... + 75 metriä.

Ottamissuunnitelma

Alueen tasaaminen louhimalla on välttämätöntä, jotta alue voidaan toteuttaa
oikeusvaikutteisen taajamaosayleiskaavan mukaiseen tarkoitukseen. Tuotanto
käsittää kallion louhinnan ja kiven murskauksen. Louhintatyö koostuu porauk-
sesta, kiven irrotuksesta (räjäytyksestä) ja rikotuksesta (louheen lohkokokoa
pienennetään murskauslaitokseen sopivaksi).

Lupaa on haettu 420 000 m³:n määrälle kalliokiviainesta 7 vuoden ajaksi
(vaihe 1). Ottoalue (louhittava alue) on pinta-alaltaan noin 9,7 ha. Ottamis-
alueen pinta-ala on noin 18,7 ha. Ottamisa-alueeseen sisältyvät kaikki ottamis-
toimintaan liittyvät toiminnot, kuten murskeen varastointikentät ja pintamai-
den varastoalueet. Suunnittelualan pinta-ala on noin 22,4 ha. Siihen sisältyy
moottoritiealueella olevaa kallioaluetta, joka on tarkoitus louhia myöhemmin
(vaihe 2). Hakemuksen mukaan vaiheelle 2 ei haeta tässä vaiheessa lupaa.

Ottamissyvyys vaihtelee noin 1,5 metristä 14 metriin keskimääräisen ottamis-
syvyyden ollessa noin 5,6 metriä. Ottamistaso vaihtelee + 73 metristä + 80
metriin. Eteläosassa ottamistaso on noin 200 metrin matkalla tasolla + 78 ...
+ 80 metriä, jonka jälkeen tulee kolmen metrin kynnys ja louhintataso jatkuu
pohjoisessa tasolla + 75 ... + 73 metriä. Tällä tavalla on haluttu varmistaa, että
eteläosassa, joka on kriittisin pohjavesien suojelun kannalta, jää varmuudella
riittävä suojakerros pohjaveteen. Ottamisa-alueen eteläpuolella olevissa pohjave-
siputkissa pohjaveden pinta on vaihdellut tasolla + 71 ... + 73 m ja pohjoispuo-
lella pohjavesi on jo huomattavasti alhaisemmalla tasolla vaihdellen + 51 ...
+ 55 m.

Ottoaluetta ei ole vaiheistettu, koska vaihtelevan kalliolaadun takia saattaa olla
tarvetta louhia sekä pohjoisosasta että eteläosasta samanaikaisesti.

Ottamisa-alueen länsi- ja pohjoispuoleinen moottoriliikennetiehen ja moottori-
tiehen rajoittuva ja hakemuksen kohdekiinteistön 444-423-1-1249 välissä si-
jaitsevalle valtion omistamalle kiinteistöllä 444-895-2-9 sijaitsevalle kapealle
40 000 m³:n suuruiselle kallioiselle reunakaistalle ei haeta tässä vaiheessa lu-
paa (vaihe 2).

Louhinta-alueen reuna-alueille ei muodostu tarvetta luiskien rakentamiselle.
Länsireunalle jätetään miltei pystysuora kalliorintaus (max. 8 m), sillä länsi-

puolinen alue on tarkoitus louhia myöhemmin erillisellä luvalla (vaihe 2). Mikäli tuo toiminta ei toteudu, jätetään rintausta pystysuoraksi, koska luiskien rakentaminen veisi tilaa tulevalta rakentamiselta.

Raaka-aineiden, tuotteiden ja polttoaineiden varastointi sekä veden käyttö

Murskeen varastoalue sijoittuu ottamisalueen itäosan ja osittain (tarvittaessa) alueen eteläreunalle. Louhinnan edettyä varastointia on myös louhoksen pohjatasolla. Varastokasojen sijoittelulla vähennetään myös murskauslaitoksen pöly- ja melupäästöjen leviämistä ympäristöön. Varastokasat ovat pääosin noin 4 ... 10 metriä korkeita.

Työkoneiden (kuormaajat) polttoaineita ja laitteistojen voiteluaineita varastoidaan rakennettavalla tukitoiminta-alueella. Polttoaineet varastoidaan kaksoisvaippasäiliöissä, joka on varustettu ylitäytön estimillä. Tukitoiminta-alue sijoittuu ottamisalueen itäosaan. Öljytynnyrit varastoidaan tynnyreissä niille tarkoitetuissa valuma-altaallisissa varastoissa tai konteissa. Voiteluaineet ja mahdolliset vaaralliset jätteet säilytetään niille erikseen varatuissa lukittavissa konteissa. Murskauslaitoksen aggregaatin vaatima polttoaine säilytetään murskauslaitoksen yhteydessä.

Kerrallaan tukitoiminta-alueella varastoidaan kevyttä polttoöljyä maksimissaan 9 000 litraa. Murskauslaitoksen ylläpitoon käytettäviä öljytuotteita alueella varastoidaan kerralla enimmillään noin 500 litraa. Tukitoiminta-alue rakennetaan siten, että se on Muraus-asetuksen (800/2010) määräysten mukainen. Niissä kohdissa, joissa poltto- ja voiteluaineita säilytetään ja tankataan, on tiivis HDPE -kalvo. Kalvosuojattu alue ulotetaan vähintään viisi metriä polttoainesäiliöiden ja tankkausalueen ulkopuolelle. Suojatun alueen reunat korotetaan. Suojatulle tukitoiminta-alueelle kertyvät vedet johdetaan pois öljynerotuskaivon kautta.

Vettä käytetään alueella tarvittaessa pölyntorjuntaan. Käytettävä vesi saadaan pääosin hulevesien keräysaltaista.

Pohjavettä koskevat selvitykset ja lausunnot

Lupahakemuksen yhteydessä Ramboll on tehnyt selvityksen alueen pohjavesiolosuhteista ja toiminnan vaikutuksista. Suunniteltu hanke sijaitsee Lohjanharjun B -pohjavesialueella (tunnus 0142851). Ottoalue sijoittuu osin pohjavesialueen varsinaiselle muodostumisalueelle. Lähimmät käytössä olevat vedenottamot sijaitsevat tällä hetkellä Lempolan alueella noin 900 metrin etäisyydellä lounaassa (Lempolan ja Etelän maitokunnan vedenottamot) ja Lehtomaan alueella noin 800 metrin etäisyydellä idässä (Takaharjun vedenottamo).

Selvityksen mukaan ottamisalueen kohdalla maaperä on pääosin kalliomaata, jossa maakerrosten paksuus on alle metrin. Aivan ottoalueen eteläreunalla on todettu paksumpia maakerroksia, jotka koostuvat hiekasta ja moreenista. Ottoalueen eteläpuolella tehdyssä maaperäkairauksessa hiekkakerros ulottuu maanpinnalta vähintään viiden metrin syvyyteen. Ottoalueen välittömässä läheisyydessä sen länsi-, pohjois- ja itäpuolella on kallio- ja hiekkamoreenialueita. Alueen itäpuolella on myös soistunut maa-alue (saraturve), jonka kohdalla pohjamaassa on myös karkeaa hietaa. Pohjavesialueen varsinaiset vettä johtavat maakerrokset sijoittuvat heti ottoalueen eteläpuolelle. Ottoalueen kallioperä on

ympäröivää kallioperää ehjempää. Ottoalueen poikki ei kulje laaja-alaisia kallioperän heikkousvyöhykkeitä. Alueen länsipuolella, noin 300–400 metrin etäisyydellä, sijaitsee likimain pohjois-eteläsuuntainen laaja-alaisempi heikkousvyöhyke. Lisäksi ottoalueen pohjoispuolella Lempoonsuon alueella on todennäköinen kallioperän itä-länsisuuntainen heikkousvyöhyke, kuten myös ottoalueen itäpuolella olevan suopainanteen kohdalla (pohjois-eteläsuuntainen heikkousvyöhyke).

Edelleen selvityksen mukaan ottamisalueen eteläpuolella olevissa pohjavesiputkissa pohjaveden pinta on vaihdellut tasolla +71...+73. Alueen koillispuolella on pohjaveden pinnankorkeushavaintoja tasolla noin +52...+54, alueen luoteispuolella tasolla noin +52 ja länsipuolella tasolla noin +65. Suunnitellun ottoalueen kohdalla kalliopinta nousee pohjaveden pinnantason yläpuolelle (niin sanottu kalliokynnys) ja se ohjaa osaltaan pohjaveden virtausta ottoalueen läheisyydessä. Kalliokynnys jatkuu todennäköisesti myös ottoalueen läheisyydessä. Kalliokynnys jatkuu todennäköisesti myös ottoalueen eteläpuolella jakaen pohjaveden virtausta ottoalueen eteläpuolella osin itään ja länteen. Selvityksessä esitetyssä kuvassa on esitetty arvioituja pohjaveden virtaussuuntia kuvaavia nuolia.

Ottoalueen kohdalla ei esiinny merkittävästi maakerroksissa olevaa pohjavettä, sillä suurin osa ottoalueesta on kallioaluetta. Ainostaan ottoalueen eteläreunassa on hiekkavaltainen alue, jolla pohjaveden muodostumispotentiaali on hyvä. Pohjaveden muodostuminen on kalliopeitteisyydestä johtuen ottoalueen kohdalla vähäisempää muuhun pohjavesialueeseen verrattuna. Kalliopeitteillä alueilla pohjaveden muodostuminen on yleensä noin 5–20 % sadannasta.

Lohjanharjun pohjavesialueen muodostumisalueen pinta-ala on noin 9,5 km². Ottoalueesta (louhittavasta alueesta) noin 6,2 ha ja ottamisalueesta noin 9,5 ha sijaitsee pohjaveden muodostumisalueella. Ottoalueen ja ottamisalueiden pinta-alat ovat molemmat alle 1 % Lohjanharjun pohjavesialueen muodostumisalueesta. Ottoalueen eteläosasta kulkeutuu pintavaluntana pieniä määriä vettä myös alueen eteläpuolelle sijaitsevalle hiekka-alueelle. Muilta osin ottoalueella nykyisin muodostuva pintavalunta ohjautuu lopulta pääosin alueen pohjoispuolella olevalle Lempoonsuon alueelle.

Ottotoiminta on suunniteltu siten, että kiviaineksen ottoa ei uloteta ympäröivän pohjaveden pinnantason alapuolelle. Tällöin ottoalue ei tule keräämään ympäristöstään pohjavettä eikä siten vaikuta alueen pohjaveden virtaussuuntiin. Kiviaineksen louhinta aiheuttaa kallioperään mikrorakoilua louhinta-alueen läheisyydessä. Vaikutus ulottuu yleensä muutamien metrien etäisyydelle. Louhinta ei aiheuta merkittäviä vaikutuksia ympäristön kallioperässä, jolloin sillä ei ole haitallisia vaikutuksia pohjavesialueella oleviin heikkousvyöhykkeisiin.

Ottoalueelta pohjavesialueelle kulkeutuvan veden määrä on nykytilanteessa vähäinen. Suora pohjavesikulkeutuminen on vähäistä ja osa kulkeutumisesta tapahtuu pintavalunnan kautta. Mikäli tämä vesimäärä poistuu pohjavesialueen antoisuudesta, on sen vaikutus erittäin vähäinen (<1 %) ja sillä ei ole haitallista vaikutusta pohjavesialueen antoisuuteen.

Kiviaineksen louhinta toteutetaan räjähteiden avulla. Louhinta aiheuttaa tyypillisesti räjähteistä peräisin olevaa typpikuormitusta, joka yleensä on havaittavissa louhinta-alueilta muodostuvassa sade- ja hulevedessä. Lisäksi louhinta

aiheuttaa kiintoaineen ja sameuden lisääntymistä louhinta-alueelta poisjohdettavissa vesissä. Vaikutukset ovat ennalta tunnettuja ja niiden haitallisuutta pysyttään vähentämään vesien hallinnan avulla. Tällöin esimerkiksi louhosalueelle kerääntyvä sadevesi johdetaan hallitusti pois alueelta (koillisen suuntaan).

Rambollin selvityksen mukaan pohjaveden pinnan korkeus ja kallionpinnantasoa voidaan varmistaa ennen ottotoiminnan aloittamista asentamalla ottoalueen eteläpuolelle pohjaveden havaintoputki. Havaintoputkea voidaan käyttää myös toiminnan tarkkailuun. Ottoalueen itäreunalla olevien hiekkamoreenialueiden kohdalla on suositeltavaa, että pintamaiden poisto ei ulotu ympäröivän pohjaveden pinnantason alapuolelle. Louhinnan aikaiset hulevedet suositellaan johdettavan pois pohjavesialueen muodostumisalueelta. Vaikka hulevesien määrä on pieni verrattuna pohjavesialueella muodostuvaan pohjaveteen, voidaan vesien poisjohtamisella poistaa louhinnan pohjavedelle mahdollisesti aiheuttamaa typpi-, kiintoaine- ja sameuskuormitusta. Mikäli hankealueelle sijoitetaan tukitoiminta-alue, suositellaan, että se sijoitetaan pohjaveden muodostumisalueen ulkopuolelle ja varustetaan tarvittavilla suojarakenteilla mahdollisten polttoainevuotojen varalle. Otettaessa huomioon edellä esitetyt seikat voidaan ottotoiminta toteuttaa vaikuttamatta haitallisesti alueen pohjavesiolosuhteisiin.

Lohjan kaupungin vesi- ja viemärilaitos on antanut lupahakemuksesta lausunnon, jossa se on katsonut, että kun otetaan huomioon alueen vähäinen pohjaveden muodostuminen, louhinnan etäisyys pohjavedestä sekä annettavat lupamääräykset louhinnasta, ei vesi- ja viemärilaitoksella ole huomautettavaa otto-suunnitelmasta.

Uudenmaan ELY-keskus on todennut lupahakemuksesta antamassa lausunnossaan, että erityistä huomiota tulee kiinnittää hulevesien hallintaan ja hyödyntää hulevesiä tehokkaasti pölyntorjunnassa, jolloin pohjavedelle mahdollisia haitallisia aineita sisältävät hulevedet eivät päädy pohjaveteen. Lisäksi murskaulaitoksen suojaus ja sen hulevesien hallittu johtaminen pohjavesialueen ulkopuolelle (esimerkiksi tukitoiminta-alueen hulevesijärjestelmään, josta hulevedet johdetaan öljynerottimien kautta pohjavesialueen ulkopuolelle) on toimenpide, jolla vähennetään pohjaveteen kohdistuvaa riskiä. Toiminnan tarkkailua varten tulee asentaa uusi havaintoputki Takaharjun vedenottamon ja ottamisalueen välille.

Hulevesien hallinta

Ottamissuunnitelman ja liitteenä toimitettujen karttojen mukaan ottamisalueella sadevedet ohjautuvat nykytilassa osittain moottoritien ja Lohjanharjun moottoriliikennetien sivuojiin, mutta suurimmalta osin alueen itäpuoliseen ojastoon. Kaikki vedet alittavat kuitenkin moottoritien rummussa alueen itä-/koillispuolella, josta vedet ohjautuvat edelleen pohjoiseen ensin Lempoonojassa ja sitten Myllyojassa Hiidenveden järveen. Hiidenvesi on yhteydessä Lohjanjärveen, joka puolestaan laskee mereen Raaseporissa Pohjanpitäjän lahteen Mustionjokea pitkin.

Ottamissuunnitelman mukaan suunniteltu ottotoiminta ei muuta alueen valuma-alueita lainkaan, sillä ottotoiminnan aikana ja sen jälkeen hule- ja sadevedet ohjautuvat samaan suuntaan kuin nykytilassa eli vedet ohjautuvat moottoritien alittaan pohjoiseen. Ainoastaan moottoriliikennetien ja moottoritien

sivuojiin ohjautuu hieman vähemmän vesiä kuin nykytilassa, kun alue louhitetaan siten, että pohja viettää itään/koilliseen. Sinänsä valuntaveden määrä teoreettisesti hieman kasvaa, kun alueen vettä sitova kasvillisuus ja maapeite poistuvat, mutta veden virtaama tasataan muun muassa rakennettavilla syvennyksillä ottoalueella.

Ottosuunnitelman mukaan louhintataso vaihtelee tasovälillä +73...+80 siten, että taso laskee etelästä pohjoiseen/koilliseen. Pohjataso tulee olemaan porrastettu siten, että ottoalueen keskiosaan jää noin kolme metriä korkea porrastus. Näin tulevat tontit ovat mahdollisimman tasaiset. Irtilouhinta suoritetaan noin metri edellä mainittuja tasoja syvemmälle. Alueen hulevedet ohjautuvat lopputilanteessa ja ottotoiminnan aikana koilliseen, jossa ne purkautuvat koillispuoleiseen ojastoon. Louhosalueen sadevedet tullaan alkuvaiheessa keräämään riittävän laajaan syvennykseen aloituskohdan läheisyyteen. Syvennys on käytännössä hieman alemmalle tasolle louhittu alue, johon vesi kerääntyy. Syvennyksestä vesi ohjautuu alueen ulkopuolelle koilliseen. Myöhemmin, kun otto on edennyt pohjoiseen, rakennetaan samanlainen syvennys alueen pohjoisosaan. Alueelle ei ole suunniteltu varsinaista hulevesiallasta, sillä sen siirtäminen työmaan edetessä on hankalaa, kun louhintaa ei ole mahdollista aloittaa koilliskulmasta, jossa louhintataso on alimmillaan. Louhoksen pohjalle jää kerros irti-louhittua louhetta, jossa vesi pääsee liikkumaan. Tässä kerroksessa virtausnopeudet ovat kuitenkin pieniä ja kiintoaineet laskeutuvat louhekerroksen pohjalle.

Uudenmaan ELY-keskus on lupahakemuksesta antamassa lausunnossaan pitänyt kaikkien esitettyjen syvennyksien tekemistä välttämättöminä. Syvennyksistä poisjohdettavien vesien säännöllistä tarkkailua se on pitänyt tärkeänä ja tarkkailun tulisi tapahtua mahdollisimman lähellä purkukohtaa. Syvennykset tulee olla tehtynä ennen toiminnan aloittamista ja niiden tulee aina palvella toiminnassa syntyvien (mahdollisesti myös tukitoiminta-alueet) hulevesien käsittelyä. Syvennyksien tulee olla riittävän suuret, jotta kiintoaines ehtii laskeutua niissä. Syvennyksiä tulee tyhjentää lietteestä riittävän usein. Lietettä ei saa varastoida pohjavesialueella.

Meluselvitys

Lupahakemuksen liitteenä on toimitettu Lohjan Lempolaan kiinteistöille RN:ot 1:249 ja 1:1369 suunniteltua kiviaineksien louhinta- ja murskaustoimintaa koskeva Promethor Oy:n laatima 4.1.2018 päivätty Ympäristömeluselvitys.

Selvityksessä maa-aineksen porausta ja irrotusta sekä murskausta on melutasojen mallinnuksessa oletettu tehtävän samana päivänä. Melulähteinä on huomioitu kaksi poravaunua, rikotin, siirrettävä murskauslaitos ja kaksi pyöräkuormaajaa. Räjähdyksiä ei ole huomioitu melulähteenä yleisen käytännön mukaan. Murskauslaitoksen on oletettu aiheuttavan melua koko päivittäisen työajan. Pyöräkuormaajan on oletettu aiheuttavan melua 75 % työajasta. Rikottimen ja poravaunun on oletettu aiheuttavan melua 50 % työajasta. Melun tuottoasteet perustuvat Promethor Oy:n eri ottamisalueilla tekemiin seurantamittauksiin melulähteiden läheisyydessä. Meluselvityksen mukaan toiminta-alueelle kulkevan raskaan liikenteen määrä on keskimäärin 20 autoa vuorokaudessa klo 6–22. Liikenne on huomioitu sen pienestä meluvaikutuksesta huolimatta melukartoissa. Valtateiden 1 ja 25 liikennemäärät on katsottu Paikkatie-toikkuna-palvelusta sekä Promethor Oy:n aiemmin tekemästä selvityksestä.

Selvityksessä laskennat suoritettiin louhinta- ja murskaustoiminnalle ja yleisten teiden aiheuttamalle melulle sekä näiden yhteismelulle. Louhintatilanteita on laskettu kolme: aloitus, toiminnan puoliväli ja loppuvaihe.

Promethor Oy:n selvityksessä on esitetty melualueiden leviäminen melukarttaliitteissä. Päiväajan keskiäänitason raja-arvo on asuinrakennuksilla 55 dB(A) ja lomarakennuksilla 45 dB(A). Laskentatulosten mukaan louhinnan ja murskauksen aiheuttama päiväajan keskiäänitaso on kaikissa tilanteissa meluntorjuntatoimenpiteet huomioituna alle tai korkeintaan 55 dB(A) ja alle tai korkeintaan 45 dB(A) kaikilla lomarakennuksilla. Ympäristön melualtistus pysyy melko samansuuruisena kaikissa arvioituissa tilanteissa. Huomioitavaa on, että murskaustoiminnan aikana melutason raja-arvojen alittaminen vaatii selvityksessä esitetyn ja tässä päätöksessä myöhemmin kuvatun meluntorjunnan. Ilman meluntorjuntaa keskiäänitaso voi ylittää melutason raja-arvon useilla asuinrakennuksilla suunnittelualueen koillis- ja luoteispuolella.

Edelleen selvityksen perusteella laskentatulosten mukaan yleisen tieliikenteen aiheuttama päiväajan keskiäänitaso ylittää ohjearvot laskenta-alueella noin 13 vakituisella asuinrakennuksella ja 15 lomarakennuksella. Yhteismelun osalta on todettu, että laskentatulosten mukaan louhinta- ja murskaustoiminnan sekä yleisten teiden liikenteen aiheuttama yhteismelu ei oleellisesti lisää melutason ohjearvot ylittävällä melualueella olevien kiinteistöjen lukumäärää, vaikka yhteismelun suuruus luonnollisesti on hieman suurempi kuin liikennemelun tai kiviainestoiminnan yksin aiheuttama melu. Yhtään uutta lomarakennusta, verrattuna yleiseen liikennemelutilanteeseen, ei altistu yhteismelutilanteessa ohjearvon 45 dB(A) ylittävälle melulle. Vakituksia asuinkiinteistöjä altistuu 1–2 kappaletta enemmän ohjearvon 55 dB(A) ylittävälle melulle tarkasteltaessa yhteismelutilannetta. Nämä asuinkiinteistöt sijaitsevat toiminta-alueen itäpuolella. Tarvittaessa tähän suuntaan leviävää melua voidaan vähentää tekemällä lisää tai korkeampia meluvalleja murskauslaitoksen itäpuolelle.

Meluntorjunnan osalta ympäristömeluselvityksessä on esitetty, että melutason raja-arvojen saavuttamiseksi on murskauslaitoksen sivulle tehtävä alkuvaiheessa (laitos nykyisen maanpinnan tasolla) vähintään 5 metriä korkea meluvalli murskauslaitoksen koillispuolelle sen koko pituuden mittaisena. Valli tulee sijoittaa mahdollisimman lähelle murskauslaitosta. Valli estää melun leviämistä koillispuolen lähimmille vakituksille asuinrakennuksille ja lomarakennuksille. Myös louhinnan keskivaiheessa on murskauslaitoksen koillispuolelle tehtävä vastaava vähintään 5 metriä korkea meluvalli. Loppuvaiheessa murskauslaitoksen koillis-/itäpuolelle tarvitaan vähintään 5 metriä korkea meluvalli mahdollisimman lähelle laitosta, joka voi olla esimerkiksi tuotteiden varastokasa. Lisäksi murskaimen luoteispuolelle tarvitaan 5 metriä korkea meluvalli. Mikäli loppuvaiheessa lähimmillä (idässä) olevilla asuinrakennuksilla epäillään tai havaitaan melutason raja-arvon ylityksiä, tehokas meluntorjunta toimenpide on vähentää porauskaluston käyttö kahdesta yhteen poraan tässä vaiheessa. Murskauslaitos tulee sijoittaa pohjoisosassa mahdollisuuksien mukaan länsireunan lähelle. Rikottimen ja murskauslaitoksen tulee kaikissa vaiheissa sijaita mahdollisimman lähellä louhittua seinämää tai tehtyä meluntorjuntavallia. Vallit voidaan tehdä pintamaista, varastokasoista, muusta maa-aineksesta tai muusta tarkoitukseen sopivasta aineksesta. Kaivualueen rajan ulkopuolelle suunniteltuja pintamaiden läjityskasoja ei mallinnuksessa ole huomioitu, sillä niiden vaikutus on pieni ja ne eivät vaikuta muun meluntorjunnan tarpeeseen.

ELY-keskus on lupahakemuksesta antamassa lausunnossaan todennut, että idässä/koillisessa olevien rakennusten kohdalla melutaso on melusteiden kanssa aivan 55 dB melualueen rajalla, joten melusteiden toteuttaminen on välttämätöntä. Meluselvityksessä on rikotuksen osalta käytetty paljon alhaisempaa lähtömelutasoa (115 dB), kuin mitä yleensä meluselvityksissä on käytetty (123 dB). Tuo ero on jo yleensä merkittävä ja vaikuttaa melulaskennan tuloksiin huomattavasti. Tässä on kuitenkin käytetty rikotuksen osalta + 5 dB:n iskumaisuudenkorjausta, joten ero ei ole silloin niin merkittävä. Tosin iskumaisuuden lisäämistä ei tulisi laittaa melupäästöihin selvityksessä esitetyllä tavalla. ELY-keskuksen lausunnon mukaan melun kannalta ongelmallisimpia ovat idässä sijaitsevat kohteet. Toisaalta niiden kohdalla tieliikenteen melutaso on niin korkea, että ainakaan murskauksen ja porauksen tasainen melu ei siellä erotu. Rikotus voi kuulua joissain olosuhteissa, mutta meluhaitan olennaista lisäystä kyseisten asuinrakennusten kohdalla ei todennäköisesti tule.

Pöly

Ottamissuunnitelman mukaan pölyämistä syntyy kuormauksesta, työmaaliikenteestä, kuljetuksista ja murskauksesta sekä kallion porauksesta. Räjähdyksestä muodostuva pölypilvi sisältää räjähdyskaasujen lisäksi kivipölyä. Pölyä muodostuu pääasiassa louhittavan materiaalin hienoaineksesta. Yleensä pölypilvi laskeutuu räjähdystyömaalle, eikä aiheuta ongelmia toiminta-alueen ulkopuolella. Räjähdyksistä johtuva pölyäminen on lyhytaikaista. Tuulisella säällä pölyä syntyy myös varastokasoista. Hieno leijuva pöly leviää lyhyitä matkoja tuulen mukana. Merkittävin pölylaskeuma kohdistuu yleensä ottamisalueelle tai sen välittömään läheisyyteen. Sateisina vuodenaikoina pölyn leviäminen on ilmankosteudesta johtuen vähäistä. Pölyämistä vähennetään muun muassa käyttämällä murskausprosessissa kastelua. Toiminnassa käytetään nykyaikaista murskauslaitosta, jossa vettä sumutetaan murskausprosessissa kiviaineksen sekaan, joten pölyäminen on vähäistä.

Tärinä

Tärinää ja sen ympäristöhaittoja voidaan lieventää louhinnan hyvällä suunnittelulla, jossa huomioidaan louhinnan alettua lähiympäristöstä havaitut tärinämittausten tulokset. Räjähdyksen mitoituksessa huomioidaan kapseloidut pilaantuneet maa-alueet alueen pohjoispuolella. Ottamissuunnitelman mukaan lähimmillään noin 160 metrin etäisyydellä ottoalueesta on pilaantuneiden maiden läjitysalue, joka on kapseloitu tiiviiksi. Tämän rakenteesta ei tässä vaiheessa ole tarkempaa tietoa. Räjähdykset tulee mitoittaa siten, ettei kapselointi pääse vaurioitumaan. Asiasta neuvotellaan tarkemmin kaupungin kanssa ennen räjähdyksen aloittamista.

Ympäristölupahakemuksen mukaan räjähdystärinää seurataan muutamassa lähimmässä rakennuksessa tärinämittarein. Edustavat seurantakohteet määritetään myöhemmin ennen toiminnan aloittamista.

Oikeudellinen arviointi

Lupamääräyksen 1 muuttaminen

Lempolan asukasyhdistys ry on valituksessaan vaatinut, että muualta tuotavan louheen murskaus on kiellettävä lupamääräyksissä yksiselitteisesti.

Lupajaoston päätöksen perusteluissa on todettu, että maa-aineslupa on myönnetty lukuun ottamatta muualta tuotavan louheen määrää. Tämä seikka ei kuitenkaan käy päätöksen lupamääräyksistä selvästi ilmi, eikä ratkaisukohdassa hakemusta ole miltään osin hylätty. Hallinto-oikeudelle antamassaan lausunnossa lupajaosto on todennut, että selvyyden vuoksi lupamääräykseen 1 voidaan lisätä merkintä siitä, että muualta tuotavan louheen murskaaminen alueella ei ole sallittua. Tähän nähden ja kun toiminnasta aiheutuvan meluhaitan lisäksi otetaan huomioon hankealueen ympäristön erityispiirteet ja toiminnan sijainti vedenhankintaa varten tärkeällä pohjavesialueella, on tarpeellista kieltää muualta tuotavan ja hakemuksessa laadultaan tarkemmin määrittelemättömän louheen murskaus nyt kysymyksessä olevan toiminnan osana. Hallinto-oikeus siten yhdistyksen valituksesta muuttaa lupamääräystä 1 ratkaisusta tarkemmin ilmenevällä tavalla naapurustolle aiheutuvan kohtuuttoman rasituksen ja pohjaveden pilaantumisen ehkäisemiseksi.

Hylätyt vaatimukset

Pohjavesivaikutukset ja pohjavesien tarkkailu

Asukasyhdistyksen, Bonne Juomat Oy:n ja yksityishenkilöiden valituksissa on esitetty, että lupaa hakemuksen mukaiseen kallion ottoon ja murskaamiseen ei tule myöntää sillä perusteella, että hakemuksien mukainen toiminta aiheuttaa vaaraa pohjaveden pilaantumiselle I-luokan pohjavesialueella. Asukasyhdistys on lisäksi vaatinut, että lupamääräystä pohjaveden suojakerroksesta on selvennettävä ja pohjaveden tarkkailua koskevia määräyksiä tiukennettava. Toiminnanharjoittaja on valituksessaan vaatinut lupamääräystä 32 pohjaveden tarkkailusta muutettavaksi suppeammaksi.

Lupahakemukseen on liitetty kattava selvitys koko hankealueen maaperästä, pohjaveden korkeudesta ja pohjaveden virtaussuunnista. Selvityksessä on arvoitu, että pohjaveden muodostuminen alueen kallioisuus huomioon ottaen on vähäistä. Selvityksessä ja ottosuunnitelmassa on otettu huomioon tiedot pohjaveden olosuhteista louhinta-alueen, tukitoiminta-alueen, louhintatasojen sekä hulevesien johtamisen suunnittelussa. Hankealueella ei tulla louhimaan kiveä tai poistamaan maa-ainesta pohjaveden pinnantason alapuolelta. Hulevedet johdetaan syvänteiden kautta pois pohjavesialueelta alueen koillispuolelle. Lupamääräyksen 4 mukaan ottamista ei saa ulottaa kuutta (6) metriä lähemmäksi pohjaveden ylintä pinnankorkeutta. Lupamääräyksissä 21–22 on määrätty hulevesien johtamisesta. Lupamääräyksissä 23–28 on annettu asianmukaiset määräykset ottamisalueella ja tukitoiminta-alueella käytettävien ja säilytettävien polttoaineiden ja kemikaalien käsittelystä ja suojaamisesta sekä tukitoiminta-alueen sijoittamisesta pohjaveden varsinaisen muodostumisalueen ulkopuolelle. Lisäksi pohjaveden tarkkailusta on annettu lupamääräys 32, jolla varmistetaan toiminnan mahdollisten pohjavesivaikutuksien havainnointi. Lupamääräyksessä on määrätty, että pohjaveden laatua on tarkkailtava kahdesti vuodessa seitsemästä pohjavesiputkesta, jotka sijaitsevat hankealueen ympärillä pohjaveden virtaussuuntien mukaisesti.

Hallinto-oikeus katsoo siten pohjavesiolosuhteista saadun selvityksen perusteella, että ottosuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden, valituksenalaisessa päätöksessä annettujen pohjavettä turvaavien ja pohjaveden tarkkailua koskevien lupamääräysten mukainen toiminta ei aiheuta ympäristönsuojelulain

17 §:n mukaista vaaraa pohjaveden pilaantumiselle tai vaikuta maa-aineslain 3 §:ssä kielletyllä tavoin pohjavesialueen antoisuuteen ja laatuun, eikä päätöstä ole tällä perusteella kumottava.

Hallinto-oikeus toteaa, että lupamääräyksessä 4 on yksiselitteisesti määrätty, että maa-ainesten ottamista ei saa ulottaa missään kohtaa hankealuetta alle kuuden metrin etäisyydelle pohjaveden pinnasta. Tästä etäisyydestä ei voida poiketa luvassa muutoin sallitun ottosyvyyden perusteella. Kuusi metriä on yleisen käytännön mukainen etäisyys pohjavedenpinnasta louhintatoiminnassa, eikä myöskään ELY-keskus valvontaviranomaisena ole vaatinut suurempaa etäisyyttä. Asiassa pohjavesialueesta ja toiminta-alueen maaperästä esitetyn perusteella hallinto-oikeus pitää kuuden metrin etäisyyttä pohjavedenpinnasta myös valituksenalaisessa asiassa riittävänä. Lupamääräystä ei siten ole syytä muuttaa, vaan asukasyhdistyksen valitus hylätään siltä osin kuin siinä on vaadittu lupamääräystä suojakerroksesta selvennettäväksi.

Kun otetaan huomioon toiminnan sijainti I-luokan pohjavesialueella pohjaveden varsinaisella muodostumisalueella, tukitoiminta-alueella ja murskauskalusteiston yhteydessä varastoitavan polttoaineen enimmäismäärä kerrallaan, toiminnassa käytettävät tyyppiä sisältävät räjähteet, lähimpien pohjavedenottamoiden sijainti 800 metrin ja 900 metrin etäisyydellä toiminta-alueesta, ja pohjavesien virtaussuunnat useaan suuntaan hankealueelta poispäin, on pohjaveden tehokas tarkkailu tarpeen lupamääräyksen 32 mukaisesti. Asiaa ei ole syytä arvioida toisin sillä toiminnanharjoittajan esittämällä perusteella, että tarkkailusta aiheutuu kustannuksia. Toiminnanharjoittajan valituksessa esittämiä kustannuksia ei voida hankkeen kokoon ja tarkkailun tavoitteisiin nähden pitää ympäristönsuojelulain tai maa-aineslain säännösten vastaisina. Hallinto-oikeus toteaa, että lupamääräyksessä 32 määrätty tarkkailu on pohjavesialueelle tavallinen ja riittävän kattava, eikä sitä ole asukasyhdistyksen valituksessa esitetyillä perusteilla syytä muuttaa.

Hulevesiä ja hulevesialtaiden lietteitä koskevat vaatimukset ja valitusperusteet

Tieyhtiö Ykköstie Oy on valituksessaan vaatinut lupapäätöksen muuttamista siten, että louhinta-alueen hulevesiä ei saa johtaa moottoritien alittavaan rumpuun. Lisäksi tieyhtiö on vaatinut valituksenalaisen lupapäätöksen palauttamista lupaviranomaisen käsiteltäväksi siten, että luvanhakijalta edellytetään tarkempaa vesienhallintasuunnitelmaa osana lupamääräyksiä. Lempolan asukasyhdistys ry on valituksessaan vaatinut, että hulevesialtaista poistettavan lietteen varastointi toiminta-alueella on kiellettävä.

Asiassa saadun selvityksen mukaan suunnitellun ottamisalueen sadevedet ohjautuvat jo nykyisellään alueen koillispuolella moottoritien alittavaan rumpuun. Ottotoiminnan ei voida arvioida lisäävän hulevesien määrää alueella merkittävästi, sillä vaikka kasvillisuuden poisto voi aiheuttaa valumavesien määrän pientä kasvua, alueella pintavesien imeytyminen maahan on jo tällä hetkellä verrattain vähäistä ja kallion louhinnan aiheuttaman mikrorakoilun myötä sadevedet imeytyvät kallioperään hieman aiempaa enemmän. Lisäksi ottotasot pysyvät pohjavedenpinnan yläpuolella, joten alueen hulevesiin ei pääse sekoittumaan pohjavesiä, mikä lisäisi hulevesien määrää. Hulevedet johdetaan ottoalueelta syvennyksien kautta, jolloin virtaamaa alapuoliseen vesistöön pystytään tasaamaan. Lupamääräyksessä 22 lisäksi määrätään, että hule-

vesien johtamisesta ei saa aiheutua haittaa alapuoliselle maankäytölle. Ottamissuunnitelmassa on esitetty alustava suunnitelma siitä, miten hulevedet tullaan johtamaan alueelta. Lisäksi lupamääräyksessä 22 on vaadittu yksityiskohdallaisen suunnitelman hyväksyttämistä valvontaviranomaisella ennen toiminnan alkamista.

Hallinto-oikeus katsoo, että edellä mainitun selvityksen perusteella toiminnalla ei ennalta arvioiden ole sellaisia vaikutuksia alueella syntyvien hulevesien määrään tai alapuoliseen maankäyttöön, että asiasta olisi ollut tarpeen antaa muita kuin luvassa nyt annettuja määräyksiä. Asiassa on esitetty asianmukainen suunnitelma hulevesien johtamisesta, jota on vielä tarkennettava yksityiskohtaisella suunnitelmalla ennen toiminnan alkamista, eikä valituksenalaista päätöstä ole mainituilta osin syytä Tieyhtiö Ykköstie Oy:n valituksesta muuttaa tai palauttaa lupaviranomaisen käsiteltäväksi. Valitus on hylättävä tältä osin.

Lempolan asukasyhdistys ry on valituksessaan vaatinut, että pinta- ja hulevesisyyvennyksien lietteen varastointi pohjavesialueelle on lupamääräyksissä kiellettävä. Lupamääräyksessä 21 on siitä tarkemmin ilmenevällä tavalla määrätty, että laskeutusaltaihin ja purkuojiin kertynyt liete on tarvittaessa poistettava ja siirrettävä kuivumaan paikkaan, josta liete ei pääse enää uudelleen valumaan ojastoon. Kuivunut liete voidaan käyttää muuhun maa-ainekseen sekoitettuna louhinta-alueen maisemoinnissa. Toiminnanharjoittaja on hallinto-oikeudelle antamassaan vastineessa esittänyt, että hulevesisyyvennyksistä poistettavaa kiintoaineslietettä ei ole tarkoitus varastoida ottamisalueella, vaan liete kuljetetaan pois. Lietettä ei myöskään käytetä alueen maisemoinnissa. Kun otetaan huomioon, että toiminnanharjoittajan hallinto-oikeudelle esittämät seikat sitovat toiminnanharjoittajaa vastaavalla tavalla kuin hakemuksessa toiminnan järjestämisestä esitetyt seikat, ei lietettä tulla varastoimaan toiminta-alueella eikä pohjavesialueella siten, että tästä olisi ollut tai olisi tarpeen enemmälti määrätä lupamääräyksissä. Tämän vuoksi valituksenalaista päätöstä ei ole syytä mainitulta osin muuttaa Lempolan asukasyhdistys ry:n valituksesta.

Melu ja pölyvaikutukset sekä lupamääräys 3 toimintatauosta

Hallinto-oikeus on tulkinnut, että [REDACTED] ja hänen asiakumppaninsa valituksessa on esitetty toiminnasta aiheutuvan kohtuutonta melu- ja pölyhaittaa. Toiminnanharjoittaja on puolestaan katsonut, että valituksenalaisella päätöksellä on rajoitettu toiminta-aikaa kesäisin kohtuuttomasti ja kesälle ajoittuva tauko on taloudellisilla perusteilla määrättävä enintään juhannuksen ja heinäkuun lopun välille.

Asiassa saadun selvityksen perusteella hankealueen ympäristössä on noin 400–800 metrin etäisyydellä useita häiriintyviä kohteita, kuten asutusta ja kouluja. Ottosuunnitelman ja valituksenalaisen päätöksen lupamääräysten mukaan melulähteet sijaitsevat vähintään Muraus-asetuksen 3 §:ssä tarkoitettulla minimietäisyydellä häiriintyvistä kohteista. Ympäristölupahakemukseen liitetyn meluselvityksen mukaan melutasot lähimmissä häiriintyvissä kohteissa ovat meluntorjunnasta huolimatta hyvin lähellä Muraus-asetuksen 7 §:ssä tarkoitettuja ja melutason ohjearvoista annetussa valtioneuvoston päätöksessä (993/1992) mainittuja melutasoja, vaikka ne eivät ylitäkään. Meluselvityksen mukaan louhinta- ja murskaustoiminnan sekä yleisten teiden liikenteen yh-

dessä aiheuttama melu ei oleellisesti lisää melutason ohjearvot ylittävällä melualueella olevien kiinteistöjen lukumäärää. Kuitenkin vakituisia asuntoja altistuu 1–2 kappaletta enemmän melutason ohjearvoista annetussa valtioneuvoston päätöksessä tarkoitetun 55 dB(A) ohjearvon ylittävälle melulle. Siihen nähden, että Muraus-asetuksen 7 §:ssä säädetään vain toiminnassa syntyvän melun raja-arvoista, ei liikenteen ja murskaustoiminnan yhdessä aiheuttama melutason 55 dB(A) mahdollinen ylittyminen meluselvityksessä esitetyllä tavalla suoraan johda siihen, että Muraus-asetuksen 7 §:ssä tarkoitetun raja-arvona noudatettavan melutason olisi katsottava ylittyvän ja että ympäristöluvan myöntäminen siten estyisi. Päätöksen lupamääräyksessä 9 on annettu määräykset meluntorjunnasta ja lupamääräyksessä 10 on asetettu melupäästöjen raja-arvot sekä päivittäiset toiminta-ajat. Lupamääräyksessä 30 on määrätty melun tarkkailusta.

Pölyn osalta ottamissuunnitelmassa ja ympäristölupahakemuksessa on esitetty, että toiminnassa käytetään pölyn torjunnassa kastelua sekä parasta käyttökelpoista tekniikkaa, kuten koteloiteja, ja pölyn leviämistä estetään lisäksi alueen toimintojen sijoittelulla. Tätä on myös vaadittu lupamääräyksessä 11. Lupamääräyksessä 29 on annettu määräys pölyn tarkkailusta.

Vaikka toiminnasta aiheutuvat melutasot ovat meluselvityksen perusteella arvioituna toiminnan lähialueella myös tieliikenteestä aiheutuva melu mukaan lukien verraten korkeita, hallinto-oikeus katsoo, että asiassa saadun selvityksen perusteella melu- tai pölyhaitasta ei voida arvioida toiminnan aikana aiheutuvan eräistä naapurussuhteista annetun lain 17 §:ssä tarkoitettua kohtuutonta räsitystä, kun noudatetaan hakemuksessa meluntorjuntatoimenpiteistä esitettyä sekä lupamääräyksiä melun raja-arvojen, melun ja pölyämisen estämisen sekä niihin liittyvän toiminnan järjestämisen osalta. Kun otetaan meluselvityksestä ilmenevien tietojen lisäksi huomioon hankealueen ympäristö, häiriintyvät kohteet ja hankekokonaisuus, on kohtuuttoman räsituksen aiheutumisen estämiseksi katsottava tarpeelliseksi, että toimintaa rajoitetaan kesäajalla lupamääräyksen 3 mukaisesti siten, että alueella ei saa suorittaa porausta, rikotusta, räjäytyksiä tai murskausta 15.5.–15.8. välisenä aikana.

Hallinto-oikeus pitää lupamääräykseen 3 kirjattua aikaa riittävänä, eikä toisaalta katso, että toiminnanharjoittajalle aiheutuisi asiasta kohtuutonta haittaa, kun lisäksi otetaan huomioon hakemuksessa esitetty vuotuinen 6–10 kuukauden pituinen toiminta-aika sekä se, että louhintaa ja murskausta harjoitetaan keskimäärin noin kahden kuukauden jaksoissa kahdesti vuodessa.

Tärinä ja räjäytyksistä aiheutuvat riskit

Tieyhtiö Ykköstie Oy:n valituksen mukaan lupamääräyksissä on huomioitava tienkäyttäjille ja tierakenteille aiheutuvat riskit räjäytyksistä ja tärinästä sekä tiealueen ja ottoalueen väliin jäävän kallion lujitusvelvoite. Myös [REDACTED] ja hänen asiakumppaninsa valituksessa on tuotu esiin huoli tärinästä aiheutuvista vahingoista. Asukasyhdistys on valituksessaan vaatinut, että tärinämitaus on suoritettava jatkuvatoimisena ja puolueettoman tahon suorittamana. Lisäksi lupamääräykseen 14 on tarkennettava, kuinka paljon etukäteen räjäytyksistä on ilmoitettava.

Ympäristölupahakemuksen mukaan tärinää tullaan seuraamaan jatkuvatoimi-

sesti lähimmissä rakennuksissa. Tärinävaikutuksien vähentäminen on ottamissuunnitelman mukaan mahdollista räjäytystoimenpiteiden kunnollisella suunnittelulla. Toiminnassa otetaan huomioon muussa lainsäädännössä säädetty velvoitteet esimerkiksi turvallisuuden osalta.

Lupamääräyksessä 13 on määrätty räjäytystyön mitoituksesta ja siitä, ettei räjäytyksistä saa aiheutua vahinkoa ja aiheutuvat haitat minimoidaan. Lisäksi lupamääräyksessä on vaadittu suunnitelmissa huomioonotettavaksi kallioleikkauksen stabiliteetti ja räjäytyssuunnitelmat on määrätty hyväksyttäväksi moottoritien tienpitäjällä, kun louhintaa suoritetaan alle 40 metrin etäisyydellä tien kallioleikkauksesta. Lupamääräyksessä on myös määrätty räjäytystyön riskianalyysin teettämisestä ja sen huomioonottamisesta louhinnan suunnittelussa. Lisäksi lupamääräyksen 14 mukaan räjäytyksistä on ilmoitettava hyvissä ajoin etukäteen lähialueen asukkaille ja toimijoille.

Hallinto-oikeus katsoo, että lupamääräyksissä on annettu ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain säännökset huomioon ottaen asianmukaiset määräykset räjäytystöistä. Riskianalyysin perusteella voidaan tarkentaa edelleen lupamääräyksiä, jos se nähdään tarpeelliseksi. Hallinto-oikeus toteaa, että maa-aineslaki tai ympäristönsuojelulaki eivät sääntelee tarkemmin räjäytysten tekemisestä, vaan räjäytystyön turvallisuuteen liittyy oma lainsäädäntönsä.

Hallinto-oikeus toteaa, että lupaviranomainen on lausunnossaan katsonut, että muutamaa päivää voidaan pitää riittävänä aikana etukäteisilmoituksen tekemiseen. Toiminnanharjoittajan mukaan useita päiviä ennen on mahdoton ilmoittaa ajankohdasta. Asiasta on mahdollista sopia valvontaviranomaisen kanssa tarkemmin. Tähän nähden ja lupamääräys 14 huomioon ottaen valituksenalaista lupaa ei ole tarvetta muuttaa tältä osin.

Luvan voimassaoloaika

Asukasyhdistys ja [REDACTED] asiakumppaneineen ovat valituksissaan katsonneet, että myönnetty toiminta-aika seitsemän vuotta on liian pitkä.

Hallinto-oikeus toteaa, että valituksenalaisella päätöksellä on myönnetty hakemuksien ja ottamissuunnitelman mukainen toiminta-aika. Myönnetty toiminta-aika on maa-aineslain 10 §:n mukainen eikä asiassa ole esitetty sellaisia perusteita, joiden vuoksi toiminta-aikaa olisi syytä lyhentää. Valitukset hylätään näiltä osin.

Liikenneturvallisuuteen ja urakoitsijan ilmoittamiseen liittyvät valitusperusteet

[REDACTED] ja hänen asiakumppaninsa ovat valituksessaan viitanneet siihen, että luvanhakija ei ole kertonut kenen kanssa se on sopinut urakoinnista ja että luvanhakija valvoo itse omaa toimintaansa. Lisäksi [REDACTED] ja hänen asiakumppaninsa ovat viitanneet siihen, että on epäselvää, miten tieverkko tulee kestäväksi ja miten taataan se, ettei lisääntynyt kuorma-autoliikenne aiheuta tarpeettomia riskejä muille kulkijoille.

Lupamääräyksen 42 mukaan toiminnan tulee olla valvottua ja toiminnalla tulee olla riittävän ammattitaitoinen vastuuhenkilö, jonka yhteystiedot on ilmoitettava valvontaviranomaiselle ennen toiminnan aloittamista. Yhteystiedot on pidettävä ajantasaisena. Hallinto-oikeus toteaa, että ympäristönsuojelulain ja

maa-aineslain mukaisesti toiminnasta vastaa mahdollisesta urakoitsijoiden käyttämisestä riippumatta luvanhaltija. Tähän nähden ja kun otetaan huomioon lupamääräyksen 42 sisältö, ei lupaa ole tarpeen muuttaa valituksessa esitetyllä urakoitsijoiden ilmoittamatta jättämiseen liittyvällä perusteella.

Siltä osin kuin valituksessa on viitattu muun ohella lisääntyvän kuorma-auto-liikenteen aiheuttamiin riskeihin, hallinto-oikeus toteaa, että liikenteen huomioon ottaminen ympäristölupaharkinnassa on mahdollista vain siltä osin kuin kysymys on ylipäättään liikenteestä aiheutuvasta ympäristön pilaantumisesta. Teiden ja katujen käyttäjien liikenneturvallisuus ei liity toiminnasta aiheutuvaan ympäristön pilaantumiseen, eikä liikenneturvallisuutta voida tämän vuoksi ottaa huomioon nyt kysymyksessä olevassa lupaharkinnassa.

Johtopäätökset

Hallinto-oikeus katsoo edellä mainituilla perusteilla, että ottosuunnitelman ja lupahakemusten sekä lupajaoston päätöksen lupamääräysten mukainen toiminta ei aiheuta maa-aineslain 3 §:ssä tai ympäristönsuojelulain 49 §:ssä tarkoitettua seurausta. Siten lupahakemuksien ja ottosuunnitelman mukainen toiminta, jossa noudatetaan valituksenalaisella päätöksellä annettuja lupamääräyksiä ja hallinto-oikeuden tällä päätöksellä tarkentamaa lupamääräystä 1, täyttää maa-aineslain ja ympäristönsuojelulain luvan myöntämisen edellytykset.

Hallinto-oikeus toteaa lopuksi selvyiden vuoksi, että valituksenalaisessa päätöksessä ei ole myönnetty toiminnalle ympäristönsuojelulain 199 §:n mukaista aloittamislupaa, joten hankkeeseen liittyvät toimet voidaan aloittaa maa-aineslain 21 §:n ja ympäristönsuojelulain 198 § mukaisesti vasta päätöksen tultua lainvoimaiseksi. Siten [REDACTED] ja hänen asiakumppaninsa esittämä täytäntöönpanon kieltämistä koskeva vaatimus on ollut aiheeton.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Päätöksestä tiedottaminen

[REDACTED] on viipymättä tämän päätöksen saatuaan ilmoitettava päätöksen tiedoksisaannista asiakumppanilleen. Jos hän tämän laiminlyö, hän on velvollinen korvaamaan ilmoittamatta jättämisestä aiheutuneen vahingon sikäli kuin se laiminlyönnin laatuun tai muihin olosuhteisiin nähden harkitaan kohtuulliseksi (oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 94 §, hallintolaki 56 § 2 mom ja 68 §).

Julkinen kuulutus

Päätös on annettu julkisella kuulutuksella.

Päätöksestä ilmoittaminen

Lohjan kaupunginhallituksen on viipymättä julkaistava tieto tätä päätöstä koskevasta kuulutuksesta kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tiedon kuulutuksen julkaisemisesta tulee olla nähtävillä vähintään sen ajan, jonka kuluessa päätöseen saa hakea muutosta.

Muutoksenhaku

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 107 §:n 1 momentin mukaan tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n perusteella valitusluvan. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista eli viimeistään **28.6.2021**.

Valitusosoitus on liitteenä HallJK (01.20).

Diaarinumero

00839/19/5701

00881/19/5701

00884/19/5701

00916/19/5701

00956/19/5701

Asian ovat ratkaisseet lainoppinut hallinto-oikeustuomarit Arto Hietaniemi, asessori Laura Portin, luonnontieteiden alan hallinto-oikeustuomari Juha Väisänen sekä tekniikan alan hallinto-oikeustuomari Jenni Korpeinen. Asian on esitellyt Laura Portin.

Arto Hietaniemi

Juha Väisänen

Jenni Korpeinen

Laura Portin

Toimituskirjan antaja:

Laura Leinonen
ma. lainkäyttösihteeri

Diaarinumero

00839/19/5701

00881/19/5701

00884/19/5701

00916/19/5701

00956/19/5701

Jakelu

Päätös ja maksu

Laakspohjan kartanon talli / [REDACTED]
 oikeudenkäyntimaksu 260 euroa
(Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.)

Asiamies:

OTM Tomi Rinne

Ramboll Finland Oy

Lempolan asukasyhdistys ry, maksutta

Asiamies: Asianajaja Hannu Selin

Asianajotoimisto Selin Oy

Tieyhtiö Ykköstie Oy

oikeudenkäyntimaksu 260 euroa

(Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.)

Asiamies: Leila Rantanen

Bonne Juomat Oy

oikeudenkäyntimaksu 260 euroa

(Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.)

[REDACTED]
 oikeudenkäyntimaksu 260 euroa

(Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.)

osoite: [REDACTED]

Jäljennös maksutta

Lohjan kaupungin vetovoimalautakunnan lupajaosto

Lohjan vetovoimalautakunta

Lohjan kaupungin terveydensuojeluviranomainen

Lohjan kaupunginhallitus

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus/
 Ympäristö ja luonnonvarat, sähköisesti

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus/
Liikenne ja infrastruktuuri

Uudenmaan liitto

Väylävirasto

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, sähköisesti
Ympäristölupavastuualue

Suomen ympäristökeskus, sähköisesti

ARS / LL

VALITUSOSOITUS

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **korkeimpaan hallinto-oikeuteen** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusluvan myöntämisen perusteet

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin mukaan valituslupa on myönnettävä, jos:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Hallinto-oikeuden päätös on annettu julkisella kuulutuksella. Päätös on julkaistu hallinto-oikeuden verkkosivuilla päivänä, joka ilmenee päätöksen ensimmäiseltä sivulta. Päätöksen katsotaan tulleen asianomaisen tietoon seitsemäntenä päivänä kuulutuksen julkaisemisajankohdasta. Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaanista, sitä päivää lukuun ottamatta.

Valituksen sisältö

Valituksessa, johon on sisällytettävä valituslupahakemus, on ilmoitettava

- valittajan nimi ja yhteystiedot mukaan lukien se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite); jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä, on valituksessa mainittava myös tämän yhteystiedot
- päätös, johon haetaan muutosta (valituksen kohteena oleva päätös)
- peruste, jolla valituslupaa pyydetään, sekä syyt, joiden vuoksi valitusluvan myöntämiseen on mainittu peruste
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset)
- vaatimusten perustelut
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Jos usea tekee valituksen yhdessä, voidaan joku heistä ilmoittaa yhdyshenkilöksi.

Valituksen liitteet

Valitukseen on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös valitusosoituksineen
- selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, joka ei ole toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa, ja joka ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.

Valituksen toimittaminen

Valitus on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Tämä koskee myös tilanteita, joissa valitus toimitetaan sähköisen asiointipalvelun kautta tai sähköpostitse. Valitus liitteineen voidaan toimittaa sähköisen asiointipalvelun kautta. Asiantipalvelun kautta toimitettua valitusta tai sähköpostitse toimitettua valitusta ei tarvitse toimittaa paperimuodossa. Asiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot:

Postiosoite: Korkein hallinto-oikeus
PL 180, 00131 Helsinki

Sähköposti: korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

Käyntiosoite: Paasivuorenkatu 3, 00530 Helsinki

Puhelin: 029 56 40200

Faksi: 029 56 40382

Aukioloaika: arkipäivisin klo 8.00–16.15

Hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköinen asiointipalvelu:
<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>